

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA RUSKÉHO A FRANCOUZSKÉHO JAZYKA

**ZOBRAZENÍ MUŽE ARIVISTY VE VYBRANÉ TVORBĚ
GUY DE MAUPASSANTA A STENDAHALA**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Monika Hulinová

Francouzský jazyk se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Radka Fridrichová Ph.D.

Plzeň, 2014

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne

Podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní Mgr. et Mgr. Radce Fridrichové Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při zpracovávání bakalářské práce, a paní Mgr. Daně Benešové za pomoc s její celkovou opravou. Děkuji také své rodině, která mi byla po celou dobu studia velkou oporou.

OBSAH

ÚVOD	3
1 CHARAKTERISTIKA REALISMU A NATURALISMU	5
1.1 REALISMUS	5
1.1.1 Definice a pojetí realismu	5
1.1.2 Historické souvislosti a příčiny vzniku realismu	7
1.1.3 Kritický realismus	8
1.1.4 Hlavní znaky realismu	9
1.2 NATURALISMUS	9
1.2.1 Definice a pojetí naturalismu	10
1.2.2 Naturální škola	12
2 TVORBA A ŽIVOT GUY DE MAUPASSANTA A STENDHALA.....	12
2.1 STENDHAL	13
2.1.1 Dětství	13
2.1.2 Armáda (1800 – 1814)	13
2.1.3 Milán (1814 – 1821)	14
2.1.4 Paříž (1821 – 1830)	15
2.1.5 Diplomat a spisovatel (1830 – 1842)	16
2.1.6 Posmrtné dílo	17
2.1.7 Beylismus a literární tvorba	17
2.1.7.1 Autorova stálá přítomnost v díle	18
2.1.7.2 Realistické pozorování	19
2.1.7.3 Stendhalův styl	19
2.1.7.4 Osudy díla	20
2.2 GUY DE MAUPASSANT	20
2.2.1 Dětství	20
2.2.2 První texty a počátek nemoci	21
2.2.3 Spisovatel, novinář	22
2.2.4 Konec života	23
2.2.5 Psaní a tvorba	23
3 CHARAKTERISTIKA MUŽE ARIVISTY V ROMÁNECH „MILÁČEK“ A „ČERVENÝ A ČERNÝ“	25
3.1 ARIVISTA	26
3.2 ROMÁN ČERVENÝ A ČERNÝ	27
3.2.1 Nástin děje	27
3.2.2 Projevy arivistického jednání <i>Juliána Sorela</i>	29

3.3	ROMÁN MILÁČEK	44
3.3.1	Nástin děje	44
3.3.2	Projevy arivistického jednání <i>Georgese Duroye</i>	46
4	SROVNÁNÍ ZOBRAZENÍ ARIVISTY V OBOU ROMÁNECH.....	65
4.1	KOMPARACE ROMÁNŮ: <i>Červený a černý, Miláček</i>	65
4.1.1	Původ hrdinů	66
4.1.2	Vzdělání a životní vzor	66
4.1.3	První kroky	67
4.1.4	Jednání a charakter	68
4.1.5	Počátek kariéry a první milenka	69
4.1.6	Postup: vzdělání proti manželství	70
4.1.7	Změna jména	71
4.1.8	Následující odlišnosti	72
4.1.9	Závěr knihy a pointa	73
4.1.10	Shrnutí	74
4.2	ODLIŠNOST KNIH	76
	ZÁVĚR	78
	RESUMÉ	80
	BIBLIOGRAFIE	82
	SITOGRAFIE	83

ÚVOD

„*Být schopen vyjádřit mravy, myšlenky, vzezření mé doby.*“ Těmito slovy se uprostřed devatenáctého století proslavil malíř Gustave Courbet, velký mistr realismu. Zavedl do umění motivy pokládané za ošklivé, ba dokonce skandální a pohoršující. Spisovatelé a umělci reagující na romantismus se projeví touž péčí o opravdovost díla. Tito realisté přikládají důležitost malování skutečnosti bez idealizace ve všech jejích aspektech. Nastalý estetický boj se stal také bojem politickým a sociálním.¹

Bakalářská práce s názvem *Zobrazení muže arivisty ve vybrané tvorbě Guy de Maupassanta a Stendhala* se právě uvedeným tématem bude zabývat. Jejím cílem je porovnání arivismu v období francouzského realismu a naturalismu prostřednictvím dvou významných spisovatelů, Stendhala a Guye de Maupassanta. Ačkoliv od vydání románů uplynula řada let, stále se jedná o nadčasová témata. Literatura devatenáctého století se vyznačovala užíváním námětů spojených se zájmem o vědu a genetiku, poutavých i pro dnešní čtenáře. Skutečnost se zachycovala co nejvěrnějším způsobem i s neatraktivními neduhy společnosti a detailně se popisovaly sociální nerovnosti a morální špatnosti tohoto století. Výběr tématu práce byl ovlivněn několika subjektivními faktory, především zájmem o francouzský román 19. století a zjištěním bližších informací o životech autorů. Navíc arivismus je v dnešní době, kdy většina populace upřednostňuje kariéru před skutečnými životními hodnotami, velmi aktuálním tématem.

Práce se skládá ze čtyř kapitol a je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část seznámí čtenáře s jednotlivými obdobími, v nichž spisovatelé tvořili, a přiblíží jejich životy. V praktické části se setkáme se zobrazením arivisty v románech *Červený a černý* a *Miláček* a následně knihy porovnáme.

První kapitola s názvem *Charakteristika realismu a naturalismu* bude věnovat pozornost uvedeným obdobím a seznámí nás s historickými souvislostmi jejich vzniku. Dočteme se o slovníkových definicích a hlavních rysech obou pojmů, vytyčíme cíle autorů a zmíníme i další spisovatele dané doby působící ve Francii.

¹ ROY-REVERZY, É.: *Réalisme et naturalisme*. Paris: Flammarion, 2002, obálka knihy.

Ve druhé kapitole se seznámíme se Stendhalem a Guyem de Maupassantem. Dozvíme se více o jejich životech, vývoji, důležitých životních událostech, zdrojích a druzích inspirace, o umělecké tvorbě a stylu jejich psaní.

Jak název další kapitoly „*Charakteristika muže arivisty v románech Miláček a Červený a černý*“ napoví, půjde již o část praktickou. Třetí kapitola se zaměří na objasnění a vyložení pojmu „arivista“. Budeme mít možnost nahlédnout do slovníkových definic dokládajících tento termín a také se dostaneme k nastínění obou příběhů. Na základě snahy o zachycení arivistického jednání budou následovat konkrétní ukázky z knih, které dokládají, že o takového muže v dílech skutečně jde.

Ve čtvrté kapitole se dostaneme k samotnému porovnání zkoumaného jevu. Půjde tedy o popis odlišností v chování, jednání a vystupování hrdinů: *Georgese Duroye* a *Juliena Sorela*, doplněný o další příklady z četby umožňující lépe porozumět kontextu. Hlavním cílem bude zjistit, zda jde v obou románech o stejný typ muže. V úplném závěru bude zmíněno i porovnání knih.

1 CHARAKTERISTIKA REALISMU A NATURALISMU

Nežli si představíme arivismus v románech, což je hlavním předmětem praktické části této práce, je nejprve nutné uvést část teoretickou. Jde o charakteristiku literárních a uměleckých směrů, které autory ovlivnily v jejich tvorbě a které reagovaly na vývoj Francie 19. století.

1.1 REALISMUS

Obecně je realismus (z lat. *realis* = věčný, skutečný) popsán jako reakce na romantický idealismus, zájem o sen, fantazii a poblouznění. Oproti romantismu² (snažícímu se dojít k pravdě o individuuum pomocí analýzy vnitřního světa) jde v realismu o střízlivé a věcné zobrazení společnosti a soudobého světa v celé jeho šíři, komplexnosti a složitosti. Při znázorňování konfliktu a dynamičnosti života se uplatňuje historický zřetel hlásající úctu k materiálním faktům. Duševní život byl podle realistů výsledkem dědičnosti, výchovy a prostředí (společenského, národního nebo rasy) a tento determinismus (tedy podmíněnost lidské existence vnějšími podmínkami) se později vystupňoval až v takzvaný naturalismus. Přestože se zdá vymezení realismu poměrně jednoznačné, při nahlédnutí do jiných odborných publikací není jeho definice vždy zcela totožná.³

1.1.1 Definice a pojetí realismu

„Znovu jsem našel v bezděčné a dokonalé vzpomínce životní realitu života. Tato realita pro nás neexistuje, pokud nebyla znovu vytvořena naší myslí.“ Tak příhodně se o realismu vyjádřil Marcel Proust ve spisu *Sodome et Gomorre*.⁴ Abychom realismu více

² *Romantismus* – umělecký směr zdůrazňující individuální prožitek, cit, fantazii a přírodu, silně citově působící svou nevšedností a dobrodružností., FILIPEC, J. a kol. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR*. Praha: Academia, 1998, str. 355.

³ FRYČER, J. a kol.: *Slovník francouzsky píšících spisovatelů*. Praha: Libri, 2008, str. 25.; LAGARDE, A., MICHARD, L.: *Francouzská literatura 19. století*. Praha: Garamond, 2008, str. 11.

⁴ PRUVOST, J.: *Dictionnaire Bordas poche: Citations de la langue française*. Paris, 2008, str. 461.

porozuměli, je níže uvedeno několik definic z odborných publikací. Při nahlédnutí do literárních a encyklopedických slovníků se dozvíme následující:

Podle tvůrci *Slovníku literárních směrů a skupin* je realismus charakterizován jako: „jedna ze základních tendencí v literatuře a umění od samého počátku, zahrnující vztah díla i autora k realitě jakožto objektu umění, ztvárnění této reality v uměleckých dílech i funkci díla ve společnosti. Vztah umění a reality byl předmětem zájmu estetiky a literární vědy již od nejstarších dob.“⁵

Ve francouzském encyklopedickém slovníku *Le Petit Larousse illustré 2014* se dočteme, že: „Realismus 19. století vychvaluje objektivní postoj a navrací na scénu spousta témat (život na venkově, obyčejní lidé) rozšířených o uměleckou scénu, jinak v idylickém či moralizujícím podání. „To, co oko nevidí, je mimo malířský obor,“ prohlašuje Coubert.“⁶

Akademický slovník cizích slov uvádí o realismu stručné, přesto výstižné vymezení: „realismus – smysl pro skutečnost, věcnost; způsob myšlení a jednání založený na kritickém poznávání skutečnosti.“⁷

Francouzský slovník *Dictionnaire Hachette Poche: Noms communs et noms propres* nám realismus představuje jako literární a umělecký směr, který zobrazuje svět a lidi takové, jakými jsou. Jde tedy o jakousi schopnost brát v úvahu realitu.⁸

Jak je z uvedených definic zřejmé, realismus je umělecký směr zachycující realitu takovou, jaká je. Většina se shoduje v tom, že jde o věcné a objektivní zachycení skutečnosti, přičemž společnost a jevy jsou zobrazovány ve vztahu k jejich okolí. Autoři dbají na historický zřetel a to, co považují za nesprávné, odsuzují následně ve svých dílech.

⁵ VLAŠÍN, Š. a kol.: *Slovník literárních směrů a skupin*. Praha: Encyklopedie Pyramida, Panorama, 1983, str. 255.

⁶ Cit. JEUGE-MAYNART, I. et al.: *Le Petit Larousse illustré 2014*. Paris: Larousse, 2013, str. 968.

⁷ KRAUS, J., PETRÁČKOVÁ V. a kol.: *Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]*. Praha: Academia, 2001, str. 549.

⁸ Cit. MÉVEL, J.-P. et al.: *Dictionnaire Hachette Poche: Noms communs et noms propres*. Paris, 2013, str. 475.

1.1.2 Historické souvislosti a příčiny vzniku realismu

Realistické tendence se zaměřovaly na současnost, tedy na komplikovanou společenskou situaci období *Restaurace (la Restauration)*.⁹ Po obnovení absolutistické monarchie došlo k rozkladu republikánské společnosti a následovalo období Červencové monarchie (monarchie konstituční 1830). V důsledku první průmyslové revoluce došlo k rychlému rozvoji ekonomiky, s tím spojené společenské přeměně a hluboké intelektuální krizi.¹⁰

V období druhé poloviny 19. století zažila celá Evropa rozmach technických a přírodních věd. Všechny nové objevy a teorie (například Darwinova evoluční teorie, Comtův pozitivismus, Pasteurovy lékařské objevy, vynález dynamu, rozvoj průmyslové výroby a železnic) daly lidstvu důvěru v rozum, smyslové poznání a exaktní vědy. Rozsáhlým rozvojem technických a přírodních věd začaly i společenské vědy přejímat metody přírodovědného bádání. Důležitou úlohu ve vývoji realismu a naturalismu sehrál francouzský literární filozof a vědec Hyppolite Taine, který inspiroval mnoho autorů svou teorií o uměleckém díle. To je podle něho výsledkem působení tří hlavních faktorů: *prostředí, rasy a doby*, což položilo základ naturalismu.¹¹

Francie se sice stala po červencové revoluci ústavní monarchií, ale nespokojenost lidu stále rostla. Vláda byla kritizována kvůli korupci a celní politice a v únoru 1848 došlo znovu k revoluci. Král Ludvík Filip Orleánský byl svržen a byla vyhlášena republika. Vytvořila se prozatímní vláda, která zřídila národní dílny (pro odstranění nezaměstnanosti). Ale již ve dnech 23. – 26. 6. 1848 nastalo v Paříži červencové povstání dělnictva, řemeslníků a tovaryšů. Tento boj o politickou moc mezi dělnictvem a buržoazií byl potlačen vládním vojskem a vyhlášením stanného práva. Mnoho lidí zemřelo a další byli odsouzeni k smrti nebo k deportaci na galeje. Revoluční rok 1848 znamenal změnu poměrů v zemi. Nastalo

⁹ *Restaurace* Bourbonů znamenala, že Francie se stala konstituční monarchií v čele s Ludvíkem XVIII. Lidem byla zaručena politická a náboženská svoboda, rovnost před zákonem a ochrana soukromého vlastnictví. Pos smrti Ludvíka nastupuje na trůn bratr Karel X., který se snaží ústavu omezit. Francouzský lid a přívrženci republiky povstali a po 3 dnech se král vzdal trůnu. Poté v letech 1830 – 1848 nastává červencová monarchie v čele s Ludvíkem Filipem (z bourbonského rodu)., Dějepis.com. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.dejepis.com/ucebnice/evropa-po-padu-napoleona/>.

¹⁰ Index. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: http://www.ped.muni.cz/weng/literatura/realism/rea_fr.html.

¹¹ ČESKÝ JAZYK: 10. Kritický realismus v evropské literatuře a jeho uplatnění v literatuře české (městská a venkovská tematika). [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://cesky-jazyk.studentske.cz/2010/11/10-kriticky-realismus-v-evropske.html>.

období teroru, zatýkání a cenzury. Byla přijata nová ústava a Ludvík Bonaparte (synovec Napoleona) byl zvolen prezidentem republiky. Roku 1851 si nechal protiústavně prodloužit moc na 10 let a o rok později se nechal prohlásit za císaře (Napoleon III.). Do roku 1870 byla Francie označována za druhé císařství.

Buržoazní revoluce neznamenała jen předěl v historii, ale znamenala i zlom v dějinách kultury a literatury. Kvůli tomuto převratu, novému uspořádání celého společenského života a přemístění hodnot vzniklo mnoho nových názorů a vidění světa. Bylo nutné se vyjádřit k nové situaci, k budoucnosti, k ideálům a přežitkům.¹²

1.1.3 Kritický realismus

Větší teoretický zájem o pojem *realismus* nastává v období *kritického realismu* (jde o dodatečné literárněhistorické označení, nikoli o odborný termín). Kritický realismus je ojedinělým jevem, vybočujícím z programově formovaných směrů. Jeho úkolem bylo zaznamenat novou skutečnost porevoluční Francie 19. století. Vztahy mezi lidmi, ať už ekonomické, morální či citové byly zcela jiné než před několika lety.

Jde o typ realismu se zesílenou kritičností, upozorňující na nedostatky, negativní jevy a křivdy. Kritický realismus se zaměřuje na detailní kritiku celého společenského spektra (například Balzac) nebo jsou v jeho zájmu mravy buržoazie (Flaubert). Chce svými díly odhalit skutečnost v její podstatě, poznat ji a posoudit, aniž by ji schvaloval, unikal z ní, nebo by se proti ní ohrazoval. Snaží se nalézt vztahy, příčiny a souvislosti mezi bytostmi a společenským prostředím, které je utváří. Autoři jsou ještě přímočařejší a upozorňují na sociální konflikty. Člověk je znázorňován jako člen určité společnosti, celku, ve kterém má každý své místo a který znemožňuje nebo podmiňuje rozvoj určitých vlastností. Jeho teorie tvořili spisovatelé činností a spisovatelskou praxí, nikoli programové manifesty a spory. Ve své vrcholné podobě byl reprezentován díly Balzaca a Stendhala.¹³

¹² Dějepis.com. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.dejepis.com/ucebnice/revolucni-rok-1848-1849/>.

¹³ VLAŠÍN, Š. a kol., 1983, str. 256.; Co je Kritický realismus? (Francie, Anglie, Rusko a česká realistická literatura) | Slovníček pojmů z literatury a mluvnice. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.cesky-jazyk.cz/slovnicek-pojmu/kriticky-realismus/>.

1.1.4 Hlavní znaky realismu

Stejně jako u klasicismu a romantismu je i v realismu hlavním prozaickým žánrem román, který komplexně a věcně zachycuje skutečnost, každodenní život a detailně zkoumá nitro průměrného člověka. Díla jsou spíše studiemi a analýzami společnosti odrážejícími její mravy. Užívají se nové výrazové prostředky: hovorová řeč, nářečí, archaismy apod. Dalšími žánry jsou povídka a drama.

Umělec již nezobrazuje pouze krásu, ale kritizuje nedostatky společnosti. Jde o demokratizaci výběru postav z celého společenského spektra (vysoce postavení i chudáci). Je také uplatněna *typizace*, tedy snaha zobrazit obecné, typické a charakteristické rysy lidí v jedinečném hrdinovi.

Realistický hrdina je obyčejný člověk z lidu a není nijak výjimečný. Nechává se ovlivnit vztahy s ostatními a v díle se přetváří a vyvíjí. Je podmíněn dobou i okolím a jeho společenská úloha je determinována sociálně a biologicky. Není tomu jako v případě naturalismu, kde se člověk nemůže vymanit ze své fyziologické determinace. Někdy hrdinu nahrazuje kolektiv.

V dílech se prosazuje snaha o autostylizaci, avšak u velké části autorů přetrvává touha do děje přímo zasahovat a komentovat ho. Ačkoli je autorova objektivita podmíněna (volbou hrdinů, námětu, prostředí a faktů), jde stále o jeho objektivní přístup ke skutečnosti.

V dílech se upřednostňuje zobrazení současné doby, a pokud se odkáže na minulost, bývá to v případech připomenutí lepší současné společenské situace.¹⁴

1.2 NATURALISMUS

Po charakteristice realismu je nezbytné uvést i další uměleckou metodu související s touto prací. Následující kapitola nám představí naturalismus jako umělecký směr, který na realismus navázal a prohloubil jej. Zrodil se ve Francii (60. – 80. léta 19. století) a odtud pak pronikl i do většiny ostatních evropských literatur. Příkladem toho je věta z *Přehledných dějin literatury české od nejstarších dob až po naše dny*, kde se píše:

¹⁴ VLAŠÍN, Š. a kol., 1983, str. 256 – 258.; Co je Realismus? (znaky realismu) | Slovníček pojmů z literatury a mluvnice. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.cesky-jazyk.cz/slovnicek-pojmu/realismus/>

„Nedlouho po prvních úspěších románového realismu u nás hlásí se výpravné prose české příznaky směru naturalistického, francouzský vliv jest patrný.“¹⁵

1.2.1 Definice a pojetí naturalismu

I v této části nalezneme několik definic z literárních slovníků, které pojem více přiblíží. To doplní naši představu a umožní správně pochopit naturalistické období.

Slovník literárních směrů a skupin pojednává o naturalismu následujícím způsobem: „*Estetická teorie, směr a umělecká metoda v literatuře a malířství (G. Coubert); do jisté míry nebo po určitou dobu jím byla ovlivněna tvorba mnoha významných osobností, jež literární historie kvalifikuje jako reprezentanty jiných proudů a směrů. Základním krédem naturalistické estetiky je pravděpodobnost zobrazení, věrnost realitě, chápána ovšem v duchu pozitivismu, který byl filozofickou bází naturalismu. Na rozdíl od realismu, který umožňuje tvůrci vyčlenit v životě nebo v lidském charakteru rozhodující rysy, a tak pochopit a správně zobrazit tendenci vývoje, naturalismus je nedostupné vyjádření života jako vyvíjející se kategorie.*“¹⁶

Tvůrci *Slovníku světové literatury* za naturalismus považují směr zaměřený proti „*strojenosti vznešených gest a póz literárního akademismu, zčásti i proti symbolickému a dekadentnímu vytváření umělých světů*“. Nejčastějšími tématy jsou každodennost života venkovských lidí, láska a příroda.¹⁷

Slovník epoch, směrů, skupin a manifestů uvádí, že: „*Naturalismus přináší destrukci jak romantické blouznivosti, tak „realistické“ iluzivnosti, která dospěla pouze k filantropické abstrakci. Naturalismus je tedy chápán jako vystřízlivění ze snů i filantropických iluzí přimknutím k živočišnému epikureismu a k střízlivému každodennímu životu. Prosazuje se v řadě uměleckých oblastí a různých obdobích uměleckého vývoje – v antice, křesťanském středověku (např. v legendistické tvorbě popisující martyria, tzn.*

¹⁵ Novák, A., Novák, J. V.: Přehledné dějiny literatury české od nejstarších dob až po naše dny. Olomouc: P. Promberger, 1936 – 1939, str. 579.

¹⁶ Cit. VLAŠÍN, Š. a kol., 1983, str. 177.

¹⁷ Cit. BUBENÍKOVÁ, M. a kol.: *Slovník světové literatury: autoři a díla, směry*. Praha: Fortuna, 1993, str. 117.

mučednickou smrt pro křesťanskou víru) a zejména v nové době, která objevuje „krásu“ ošklivého“¹⁸

Z definic je tedy zřejmé, že naturalismus byl stejně jako realismus ovlivněn soudobou pozitivistickou filozofií, estetikou, ale také přírodovědnými teoriemi (darwinismus) a tezemi o předurčenosti. Naturalisté viděli svět střízlivým pohledem a usilovali o vylíčení reality doby s neharmonickými, ošklivými, ba odpudivými rysy. Člověk byl v jejich pojetí jen determinovaná bytost, mající nezvratný osud přeurčený vlivem dědičnosti, prostředí a pudů. U některých postav jsou zřejmé i rysy psychického vychýlení a osobní rozvrácenosti. V naturalismu šlo tedy především o detailní a podrobné zachycení reality lidského života i v jejích nejuvulgárnějších aspektech a také o věrnou imitaci přírody, stavící se jak proti stylizaci, tak proti idealismu.

Tudíž základní rozdíl mezi realismem a naturalismem je ten, že realismus zobrazuje průměrné lidi, zatímco naturalismus ztvárňuje pochybné, deklasované existence a osudy lidí na okraji společnosti. Jsme v něm mnohdy pozorovateli nejrůznějších závislostí, pohlavní promiskuity, nemocí lidí a jejich častého bolestivého umírání. Ačkoli si naturalismus zaslouží v literatuře své čestné místo, vždy tak tomu tak bohužel není. Například české literatury věnují této tématice velmi málo pozornosti (v porovnání s ostatními směry).

Z těchto dvou období vzešla řada velkých tvůrců. Hlavním představitelem kritického realismu se stal francouzský romanopisec Honoré de Balzac (1799 – 1850). Literárním cyklem *Lidská komedie* (téměř sto povídek a románů rozdělených do tří částí: *Studie mravů*, *Studie filozofické*, a *Studie analytické*) představil ucelený obraz lidských vztahů ve společnosti ovládané penězi. Mezi další proslulé autory realismu patří bezpochyby francouzský prozaik Gustave Flaubert (1821 – 1880), který se ve svých spisech (např. *Paní Bovaryová*, *Citová výchova*, *Salambo*) snažil o formální a slohovou vytříbenost. Je považován za předchůdce naturalismu a stal se vzorem pro mladší generace 19. století. A jako největšího představitele naturalismu a teoretika „nové estetiky“ musíme do zajisté uvést francouzského prozaika Emila Zolu (1840 – 1902). Jeho dílo *Tereza*

¹⁸ Cit. PAVEL, J., POSPÍŠIL, I.: *Slovník epoch, směrů, skupin a manifestů*. Brno: Georgetown, 1993, str. 119.

Raquinová, které vyvolalo skandál v tehdejší společnosti, je považováno za první naturalistický román. Pravdivost zakládá na pečlivém pozorování skutečnosti a jedince vystavuje determinismu, dědičnosti a vlivu prostředí. Část svých teoretických článků o naturalismu pak spojil v *Experimentálním románu* (1880).¹⁹

1.2.2 Naturální škola

(z lat. *natura* = příroda, přirozenost). Jde o označení rané etapy ruského kritického realismu z období 40. let 19. století. Je to literární směr autorů píšících pod vlivem tvorby V. G. Bělinského (který program reálné poezie zformoval v letech 1842 – 1845). Mladí prozaici (Turgeněv, Dostojevskij, Gercen, Grigorovič) se se zájmem o nové tematické oblasti (zejména města a velkoměsta) manifestačně přihlásili k odkazu Gogola. Pro tuto skupinu jsou charakteristické krátké prozaické útvary představující reálné obrazy ze života, především fyziologické črty různých sociálních typů a zobrazení městského prostředí společensky deklasovaných lidí.

Autoři se nejprve soustřeďovali kolem časopisu *Otečestvennyje zapiski* (Bělinský) a později kolem časopisu *Sovremennik* (Někrasov) a jejich programovými publikacemi se staly sborníky: *Fyziologia Petěrburga* (1845) a *Peterburgskij sbornik* (1846). Svou tvorbou tak položili základy ruského realismu.²⁰

2 TVORBA A ŽIVOT G. DE MAUPASSANTA A STENDHALA

Od Stendhala po Maupassanta formulovali spisovatelé 19. století teorie románu ve vztahu k realitě. Hledali tedy, dokonce i před udáním názvu „realismus“, definici realistického jednání v románovém psaní. Jejich tvorba odráží touhu po díle zobrazujícím skutečnost co možná nejvěrněji. Literární umění je však také výkladem reprezentujícím

¹⁹ ROY-REVERZY, É., 2002. str. 113 – 118.; PAVEL, J., POSPÍŠIL, I., 1993, str. 119.

²⁰ Cit. VLAŠÍN, Š. a kol., 1983, str. 180 – 181.

autorské osobnosti.²¹ Tato kapitola nám představí životy Stendhala a Maupassanta, jejich postupný vývoj, tvorbu a události, které jejich ovlivnily životy.

2.1 STENDHAL

Vlastním jménem *Henry Beyle* byl francouzským prozaikem, esejistou, reprezentantem kritického realismu a jedním z hlavních představitelů francouzského psychologického románu 19. století.²²

2.1.1 Dětství

Henry Beyle se narodil 23. 1. 1783 do zámožné měšťanské rodiny, žijící v alpském městě Grenoble v jihovýchodní Francii. V dětství během revoluce přišel o matku a s otcem (monarchista a vážený občan) si příliš nerozuměl. Měl s ním často hluboké spory a zbrojil též proti tetě Sérapii a svému kněžskému vychovateli, který docházel k nim do domu. Tuto tyranskou výchovu Henri nenáviděl a nabyl tak odpor k náboženství, rojalistickým ideám a přetvářce. Sympatizoval však s osvíceneckými názory dědečka Gagnona, filozofa a filantropa, který ho zasvětil do *Voltaireových*²³ spisů a filozofie 18. století. Studoval matematiku a kresbu a poté se roku 1799 připravoval v Paříži ke studiu na Polytechnické škole. Nakonec ke studiím nenastoupil a roku 1800 se nechal zaměstnat na ministerstvu války.²⁴

2.1.2 Armáda (1800 – 1814)

Za pomoci bratrance Pierra Daru, generálního sekretáře na ministerstvu války,

²¹ ROY-REVERZY, É., 2002, str. 25.

²² DOLEJŠÍ, Pavel. *Školní slovník světových spisovatelů*. Praha: Pavel Dolejší, 2007, str. 420.

²³ *Voltaire (François Marie Arouet; 1694–1778)*, francouzský publicista, spisovatel, filozof, historik a encyklopedista zajímající se o Newtonovu fyziku a Lockovu filozofii. Požadoval reformy absolutismu a byl několikrát vězněn za protiteologické a protikatolické spisy. Díla: *Pojednání o mravech a duchu národů*, *Candide*, drama *Oedipe*., HAŠKOVEC, V., MÜLLER, O.: *Galerie géníů, 222 osobností, které změnily svět*. Praha: Albatros, 2004, str. 429 – 430.

²⁴ LAGARDE, A., 2008, str. 327.; FRYČER, J. a kol., 2008, str. 671.

vstoupil Stendhal roku 1800 do armády. Odjel do Milána jako obdivovatel Napoleona, stal se podporučíkem dragounského pluku a účastnil se italského tažení. Itálie jej zcela uchvátila a naprosto si ji zamiloval. Roku 1801 začal psát několiksvazkový *Journal* a následně prožíval první období literární dráhy. Kvůli zdravotním obtížím pobýval střídavě v Paříži a Grenoblu (1802 – 1803) a poté odešel z armády.

V Paříži se nadchl pro divadlo a toužil psát komedie jako *Molière*.²⁵ Vytvořil menší dramatická díla (komedie *Lettellier*), ale jeho pokusy nesplnily očekávání. Také ho uchvátily práce ideologů usilujících o přesnou analýzu lidských schopností a poukazujících na vliv fyziologie na duševní život. Inspirován romány z 18. století si vytvářel vlastní představu nezávislého, vnitřně koherentního jedince. Snažil se zbohatnout obchodem, což bylo bez úspěchu, a prožil i četné milostné vztahy.

Roku 1806 se navrátil do služby a přemístil se do Německa jako intendant zásobování napoleonských armád. Zúčastnil se tažení do Ruska a Saska a v dubnu 1814 byl svědkem Napoleonovy porážky.²⁶

2.1.3 Milán (1814 – 1821)

Po pádu císařství se svobodný navrátil se do Milána, jímž byl stále okouzlen a který se stal místem jeho srdce (jako epitaf chtěl mít nápis „*Arrigo Beyle, Miláňan*“). Itálii viděl jako ideální zemi pro každého, kdo chce být přirozený, chce milovat a chce si užívat života. Stýkal se tam s *karbonáři*²⁷, s intelektuály a sympatizoval s národněosvobozeneckým hnutím. V Itálii prožil milostný poměr s Mathildou Dembowski, což se odrazilo v celé jeho tvorbě. Studoval italské umění, zejména renesanční malířství a napsal několik prací určených malířské a hudební kritice: *Životopisy Haysn, Mozart a Metastasio*, nebo *Dějiny malířství v Itálii* (1817). Prvně zde začal vydávat

²⁵ *Molière* (*Jean-Baptiste Poquelin*; 1622 – 1673), francouzský herec, dramatik a divadelník inspirující se antickou a působící i u královského dvora. Požadoval, aby divadlo odráželo současnou povýšeneckou společnost a náboženské pokrytectví. *Don Juan, Zdravý nemocný*, HAŠKOVEC, V., 2004, str. 285 – 286.

²⁶ LAGARDE, A., 2008, str. 327.; FRYČER, J. a kol., 2008, str. 672.

²⁷ *karbonáři* – příslušníci tajné revoluční organizace (v Itálii usilovali o svržení rakouské nadvlády, ve Francii bourbonské dynastie), KOHLÍČKOVI, M., J. a kol., 2000, str. 346.

knihy pod pseudonymy (použil jich kolem stovky; jméno *Stendhal* bylo podle německého města).

Avšak roku 1821 se stal podezřelým pro rakouskou policii a po potlačeném povstání byl vypovězen ze země. Rozloučil se tedy s milovanou Mathildou a vrátil se zpět do Paříže, jak dokládají jeho cestovatelské spisy: *Řím, Neapol a Florencie* (1817) a *Římské procházky* (1829).²⁸

2.1.4 Paříž (1821 – 1830)

O jeho životě v Paříži vypovídají *Egotické vzpomínky* (1932), ve kterých dochází k sebepoznávání pomocí upřímnosti. Psal také kritiky a recenze do anglických časopisů a získal si pověst originálního milovníka umění a skvělého vypravěče. Pokračoval v „honbě za štěstím“ v pařížských salónech a pozoroval kolem sebe působení vášní – například v psychologické eseji *O lásce* (1822), kde uměleckým stylem etapy vášně analyzuje.

Účast na dobových rozpravách o romantismu (v kroužku *E. Délecluze*, malíře a kritika) ho inspirovala k vytvoření spisu *Racine a Shakespeare* (1824). Autor svými polemikami otrásl pevností klasicismu a estetickými názory se zapojil do bitvy o romantismus. Ztvárnil svůj dramatický ideál – národní tragédii, vytvořil „dokonalou iluzi“ – veselou komedii. „*Romanticismus je uměním, jak předvést národům literární díla, která za dnešního stavu zvyklostí a výry mohou poskytnout nejvyšší možnou míru radosti.*“²⁹ Romantismus si vykládal jako obecný literární směr promlouvající k současníkům jejich jazykem o jejich době. Autorovi byly vzorem spíše osobnosti a činy, nežli by byl stoupencem směrů a škol. Kritizoval *chateaubriandovský* romantismus a vzhlížel ke *Shakespearovi*, k *Mozartovi*, *Tassovi*, *Molièrovi*, *Corneilleovi*, nebo *Cervantesovi*. Usiloval o vlastní estetiku, jejímž vrcholem se stal „román života“ chápaný jako individualistický žánr.

První romány napsal až ke konci 20. let: *Armance aneb Několik výjevů z pařížského salonu v roce 1827* (1827). Jde o příběh lásky, oběti, i přehnané představivosti a

²⁸ LAGARDE, A., 2008, str. 327.; FRYČER, J. a kol., 2008, str. 672.

²⁹ Cit. LAGARDE, A., 2008, str. 327.

vnímavosti střetávající se s vnějšími podmínkami existence. Tento román se s úspěchem neseťkal, ale Stendhalova literární tvorba byla velmi různorodá. Příkladem toho jsou díla *Život Rossiniho* (1823), nebo *Římské procházky* (1829). Následovalo jedno z klíčových děl 19. století: *Červený a černý* (1830). Nechal se inspirovat skutečným příběhem, do kterého zahrnul svůj politicko-sociální pohled na období restaurace. Vypráví příběh ambiciózního a nadaného Juliána Sorela, mladíka prostého původu, který si chce vydobýt místo v hierarchické společnosti spoutané konvencemi a prožívá rozpor mezi touhou a skutečností. Dočasně přistupuje na hru (pokrytectví, lež, konformita), ale v nitru se stále bouří a zůstává tragickým a osamoceným hrdinou. Jeho vědomí je poháněno zejména uvědoměním si vlastní pýchy a důstojnosti.³⁰

2.1.5 Diplomat a spisovatel (1830 – 1842)

Po červencové revoluci (1830) byl Stendhal jmenován konzulem v Terstu. Jeho finanční situace byla ale problematičká a kvůli liberálním názorům upadl brzy v nemilost. Vlivem nátlaku rakouské vlády byl přeložen do papežského přístavu Civitá-Vecchia poblíž Říma. Až na návštěvy Francie zde strávil zbytek života.

Mezi lety 1836 – 1839 mu pracovní volno umožnilo opět cestovat a navázat kontakty s pařížskými salóny: *Paměti turistovi* (1838). Studoval italské kroniky z 16. a 17. století a pozoroval situaci soudobé Itálie: *Italské kroniky* (vydáno 1839 pod původním názvem jedné z novel: *Abatyše v Castru*) – příběhy o chrabrosti, pomstě a zločinech provedených ve jménu lásky a cti. Pomsta a krutost jsou neoddelitelné od nevypočítavé touhy, přítomnosti a impulsivních vášní. Mistrovské dílo, které ocenil i Balzac, je dvoudílný román *Kartouza parmská* (1839). Lombardský šlechtic Fabrice del Dongo zde prožívá několik životních etap. Kvůli svým ideálům a nadšení se dostává k bitvě u Waterloo, kde je svědkem pádu napoleonské legendy. Pak se v neapolském semináři naučí přetvářce a stane se dvořanem v Parmě. Následně je vězněn v parmské citadele, kde se zamiluje do dcery jejího velitele. Nakonec po milenině smrti rezignuje odchodem do kartuziánského kláštera. Jde o syntézu realismu s romaneskním heroismem, a také různých

³⁰ LAGARDE, A., 2008, str. 327.; FRYČER, J. a kol., 2008, str. 671 – 673.

románových světů (psychologický, pikareskní, společenský, dobrodružný). Postavy bojující se svým okolím o lásku a štěstí jsou charakteristické svou nepředvídatelností, nerozvážností i ušlechtilostí.

Roku 1839 nastoupil Stendhal znovu do úřadu v Civitá-Vecchia a sepsal další díla až do svého posledního románu *Lamiel* (1840), který nedokončil. Zhoršující se zdravotní stav ho následně donutil požádat o dovolenou. Roku 1842 umírá v Paříži na mozkovou mrtvici.³¹

2.1.6 Posmrtné dílo

Po Stendhalovi zůstala řada nedokončených spisů, zveřejněných po jeho smrti. Jedním z nich je *Napoleonův život* (započatý roku 1817, dopisovaný mezi léty 1836 – 1838), dalším je slavný román *Lucien Leuwen* (1832 – 35), jehož hlavním hrdinou je privilegovaný syn bankéře hledající sám sebe, konfrontovaný se světem politiky a moci a bojující se svou sebeúctou. V posledním románu *Lamiel* se hlavní hrdinka podobá svou snahou a dráhou Julienu Sorelovi. Stendhal psal i autobiografické příběhy odkrývající osobnost Henryho Beyla: *Život Henriho Brularda, Deník a Egoistické vzpomínky* (1821 – 1830).³²

2.1.7 Beylismus a literární tvorba

Stendhalovo dílo odhaluje *beylismus*, tedy velmi osobní životní postoj a umění žít. Jeho nejtypičtější hrdinové propojují povahové rysy často pokládaných za neslučitelné. Podstatou života je podle něj „honba za štěstím“, kdy se lidé ukazují ve své pravé podobě, přičemž velkým morálním a estetickým kritériem je prožívané štěstí. Tento *epikureismus*³³ je spojený s individualismem jdoucí až k egoismu a kultu sebe sama. Individualismus se projevuje energií, která odlišuje hrdiny od davu a dodává jim sílu v boji. Stendhalův

³¹ LAGARDE, A., 2008, str. 328.; FRYČER, J. a kol., 2008, str. 673 – 674.

³² LAGARDE, A., 2008, str. 328.

³³ *epikureismus* – filozofie – helénistická filozofická škola, která zdůrazňovala etické principy přátelství, nebázelivosti a rozumného užívání slasti a duševního klidu., KOHLÍČKOVÍ, M., J. a kol., 2000, str. 182.

epikureismus vyjadřuje vášnivou romantickou duši, která se obává především nudy a touží po originalitě. Miluje osobité a vášnivé povahy, protože jsou-li tyto vášně upřímné, obohacují ty, kdo je prožívají, a umožňují jim pocítit povznášející a nenahraditelné pocity.

Zprvu se zdá Stendhal jako autor neuchopitelný a znepokojující, ale pod nevázanými a cynickými postoji nalézáme velké nadšení, živou vnímavost a horlivou představivost. Touží po štěstí a miluje lásku, slávu a velkorysost. Jeho jasnozřivá kritická inteligence je stále v pohotovosti a on potlačuje svou představivost a citovost kvůli obavám, aby se před ostatními nejevil jako hlupák. Děsí se konvenčních citů a myšlenek a nesnáší vše, co není autentické. Nenávidí pokrytectví, ale zároveň ho láká a fascinuje. Předstírání střídající se se vzpourou, které mu bylo v dětství nutností a zbraní, se pro něj později stalo jakousi jemnou hrou, osobní kázní nebo ironií jako formou umění. Stendhalovo jméno značí nejen geniálního romanopisce, ale je vyjádřením pro určitou podobu inteligence a citovosti, pro určitý postoj vůči realitě a umění žít.³⁴

2.1.7.1 Autorova stálá přítomnost v díle

- Postavy často posuzuje, posmívá se jim, nebo jimi opovrhne a jsou mu nepříjemné.
- Hrdinové jsou Stendhalovi podobní, někdy ho dotvářejí, jindy jsou jeho pokračováním. Mohou být výraznější, iniciativnější a svůdnější než autor a jejich životy mohou být také dramatictější, zajímavější a pestřejší. Dá se tedy říci, že *Julien Sorel*, *Fabrice de Dongo* a *Lucien Leuwen* jsou jako různí Stendhalové vzešli z tvůrčových vzpomínek a snů.
- Hrdinky se mu také mohou podobat (*Mathilde de la Mole*, *Sanseverina*), nebo mohou ztělesňovat typy žen, které autor miloval (*paní de Rênal*, *Clélia Conti*).

³⁴ LAGARDE, A., 2008, str. 328 – 329.

2.1.7.2 Realistické pozorování

Jako náměty k příběhům mu obvykle slouží skutečné události, které poté rozvíjí ve známém prostředí. Postavy a jejich reakce popisuje podle vzpomínek ze svých snů.

- věda o lásce: V knize *O lásce* postupuje jako přísný analytik. Popisuje čtyři druhy lásky: tělesnou, vášnivou, lásku podle vkusu a z marnivosti. Autor chce lásku pochopit a abstraktně analyzovat, nežli ji vylíčí.
- skutečná fakta: Námět pro *Kartouzu parmskou* našel v italské kronice a námětem románu *Červený a černý* mu byla novinářská zpráva ze soudní síně, kterou pak písemně zpracoval. Šlo o příběh mladíka, *Antonia Bertheta*, který byl v únoru 1828 popraven za pokus o vraždu paní Michoudové, u které pracoval jako vychovatel.
- obrazy mravů: V románu *Červený a černý* vidíme obraz politických mravů a francouzské společnosti v pravém světle – pařížská aristokracie, provinční šlechta a církevní kruhy. Triumf bohatého měšťanstva můžeme vidět v *Lucienu Leuwenovi*. V *Kartouze parmské* jsme svědky intrik malého italského dvora. Autor v dílech projevuje svůj odpor k absolutismu a církevním hodnostářům. Líčení příběhů bývá satirické.³⁵

2.1.7.3 Stendhalův styl

Stendhal neměl rád poezii a velkolepé věty. Snažil se psát suše a jít vždy rovnou k věci. „*Vynakládám veškeré úsilí, abych psal suše ... Děsím se, že jsem zaznamenal jen vzdech, když si myslím, že jsem napsal pravdu.*“³⁶ Právě toto ho sblíží s realisty a naturalisty. Ale ačkoli není jako autor nestranný ve svých soudech, jeho styl je objektivní. Je oproštěný, jízlivý, někdy útočný, není jednotvárný, je osobní a dokáže vyjádřit štěstí.

³⁵ LAGARDE, A., 2008, str. 329.

³⁶ Cit. LAGARDE, A., 2008, str. 330.

2.1.7.4 Osudy díla

Díla čtenáře té doby buď ponechala lhostejnými, nebo je šokovala. Pouze Balzac shledal Kartouzu parmskou za veledílo. Ale Stendhal tento román věnoval pouze těm jedincům, kteří jej budou schopni ocenit, byl si vědom, že nepíše pro své současníky. Kartouzu parmskou ukončuje anglicky psanou větou: „*Pro několik málo šťastných.*“. Koncem 19. století byl znovu objeven jako jeden z nejvýznamnějších francouzských spisovatelů.³⁷

2.2 GUY DE MAUPASSANT

Francouzské písemnictví 19. století má řadu vynikajících autorů. Však málokterý z nich se stal slavným doslova přes noc jako právě Maupassant. Pro jednoduchost a jasnost svého psaní je považován za jednoho z těch spisovatelů, kteří překladem nemají co ztratit a také nic neztrácejí. Tato prostota je však klamnější, než by se mohla zdát. Jak pravil o Maupassantově tvorbě Luc Durtain: „*Dílo složité a zdánlivě prosté jako život.*“³⁸

2.2.1 Dětství

Guy de Maupassant se narodil roku 1850 na zámku v Miromesnil, nedaleko přístavu Dieppe. Jeho lotrinští předkové byli za vlády Marie Terezie povýšeni do šlechtického stavu. Po rozvodu rodičů (1861) pobýval s matkou a bratrem v rodné Normandii. V prostředí přímořského venkova, v Étretatu a Fécampu, prožil šťastné dětství. Venkovský život mezi sedláky a rybáři, také normanské nářečí, kterému se naučil, a příroda, ve které se celé dětství pohyboval, mu byly v budoucnu inspirací pro jeho tvorbu.³⁹

³⁷ LAGARDE, A., 2008, str. 330.; FRYČER, J. a kol., 2008, str. 674.

³⁸ SpisyFF_054-1958-1_4.pdf. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: http://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/118973/SpisyFF_054-1958-1_4.pdf, str. 135.

³⁹ LAGARDE, A., 2008, str. 492.; FRYČER, J. a kol., 2008, str. 479.

2.2.2 První texty a počátek nemoci

Roku 1863 vstoupil do internátního církevního ústavu Institution Ecclésiastique v Yvetot a začal psát své první temné eseje. Bylo to tradiční učiliště lepších normandských rodin, vedené v duchu úcty k autoritě podle společenských představ vyšších vrstev. Ale Maupassant nebyl příznivcem internátu. Působil na něho tísnivě a omezoval jeho svobodu. V osmnácti letech byl ředitelstvím vyloučen za nemravné verše a přílišný racionalismus. Studium tak dokončil na gymnáziu v Rouenu, kde na něho dohlížel básník Louis Bouilhet, který se stal pro Maupassanta druhým vychovatelem v literatuře. Jeho hlavním patronem byl Gustave Flaubert. Roku 1869 maturoval z literatury a rozhodl nastoupit na práva.⁴⁰

Když ale přišla prusko-francouzská válka (1870), studia přerušil. Vstoupil do Národní gardy a zažil porážku Francie z pohledu vojáka. Po válce pracoval v Paříži jako úředník na různých ministerstvech. Žil ve styku se zaměstnanci úřadů, pozoroval chování lidí na těchto místech a vnímal nové hlediska reality života. Uvědomoval si, jak nepříjemné je pracovat v místnostech bez světla a vzduchu, s pohledem ven na špinavé zdi. Pozoroval rivalitu mezi úřednictvem a viděl, že jediným zájmem je buď kariéerní růst, nebo zvýšení platu. Měl tedy možnost nahlédnout do končin soudobé francouzské společnosti, což se také odrazilo v některých povídkách.

Maupassant byl velký sportovec, rád podnikal dlouhé pochody do přírody, plaval, jezdil na lodi a navštěvoval hospůdky na břehu Seiny. Na druhé straně, měl už tehdy čas od času depresivní duševní stavy a bolesti, které jej donutily začít užívat utišující prostředky. S tím se však svěřoval pouze nejbližším. V září roku 1873 napsal matce: *„Připadám si tak ztracen, tak osamělý a tak demoralisovaný, že Tě musím žádat o několik posilujících stránek. Mám strach ze zimy, která přichází, cítím se sám a mé dlouhé večery o samotě jsou někdy hrozné. Když sedím u svého stolu před svou smutnou lampou, která hoří přede mnou, zakouším často chvíle takové naprosté skličivosti, že nevím, ke komu se vrhnout.“*⁴¹ Roku 1877 se léčil v parních lázních, avšak nikdo ještě netušil, že jde o příznaky choroby, která jej po letech zničí.

⁴⁰ Guy de Maupassant (1850 – 1893) - Biographie courte. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.histoire-pour-tous.fr/biographies/2967-la-biographie-de-guy-de-maupassant-1850-1893.html>.; SpisyFF_054-1958-1_4.pdf. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z:

http://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/118973/SpisyFF_054-1958-1_4.pdf, str. 138.

⁴¹ Cit. Digitální knihovna Filozofické fakulty MU. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z:

http://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/118973/SpisyFF_054-1958-1_4.pdf, str. 140.

Jakmile Flaubert objevil Maupassantovo literární nadání, začal ho učit a dívat se na skutečnost světa jinými očima. Flaubertovo přátelství se pro Maupassanta stalo brzy nepostradatelné. Díky němu se seznámil s dalšími literáty jako E. Zolou, Hippolytem Tainem, Daudetem, Turgeněvem atd. Stýkal se s parnasisty a navštěvoval úterní schůzky u symbolistického básníka Mallarméa. Literární dráhu započal vydáním sbírky básní *Verše* (1880), která prošla bez povšimnutí. Zato povídka *Kulička* (1880) předznamenala počátek jeho úspěchu.⁴² Vzápětí po jejím vydání mu Flaubert poslal dopis: „*Nemohu se dočkat, abych Vám řekl, že pokládám Kuličku za mistrovské dílo, ano, mladý muži! Nic víc a nic méně, je to od mistra. Je to velmi originální, pokud jde o pojetí, je to úplně správně pochopeno a psáno znamenitým slohem. Krajinu a postavy je vidět a psychologie je silná. Zkrátka, jsem unesen, dvakrát nebo třikrát jsem se smál úplně nahlas ... Tato malá povídka zůstane, buďte si tím jist! ... Mám chuť čtvrt hodiny Tě hubičkovat! Ne, opravdu, jsem spokojen! Pobavil jsem se a obdivuji se.*“⁴³

2.2.3 Spisovatel, novinář

V květnu 1880 starý mistr zemřel, ale Maupassantovi se otevřel přístup k žurnalistice ve velkých pařížských denících. Po roce 1882 se mohl konečně zbavit práce úředníka a věnovat se pouze psaní. Ve svém krátkém, ale velmi plodném tvůrčím období (do roku 1891) napsal přes tři sta povídek (později vydávány v osmi svazcích), šest románů, tři divadelní hry a tři cestopisy, kromě toho stovky, studií, novinových článků, kronik a předmluv k dílům jiných autorů.⁴⁴

Jeho společenské postavení se tím radikálně změnilo. Čím větší měl úspěch, tím výše stoupal mezi lidmi ve společnosti. Navštěvoval pařížské salóny, byl obletován, hýčkáán a milován ženami a říká se, že měl velké množství milenek. Také podnikal cesty do zahraničí (severní Afrika, Korsika, Sicílie) a věnoval se rybaření a lovu. Jezdil na kole a naučil se šermovat a střílet. Jako bohatý majitel jachty jménem „*Bel ami*“ se několikrát

⁴² Cit. Digitální knihovna Filozofické fakulty MU. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: http://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/118973/SpisyFF_054-1958-1_4.pdf, str. 139-140; LAGARDE, A., 2008, str. 492.; FRYČER, J. a kol., 2008, str. 479.

⁴³ Cit. Digitální knihovna Filozofické fakulty MU. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: http://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/118973/SpisyFF_054-1958-1_4.pdf, str. 142.

⁴⁴ FRYČER, J. a kol., 2008, str. 479.

plavil po Středozezemním moři. Z těchto cest vzešla díla jako *Na slunci* 1884, *Na vodě* 1888 a *Bludný život* 1890.⁴⁵

2.2.4 Konec života

Kolem roku 1884 začal navzdory výborné fyzické kondici trpět *neuralgií*.⁴⁶ Vlivem duševního přepětí, přepracovanosti a návštěv „umělých rájů“ se nemoc stále zhoršovala. Trpěl zrakovými halucinacemi a měl pocit neustálé tajemné nepřátelské přítomnosti. Oční choroba, psychosy, prudké migrény, patologické stavy a záchvaty, představy hrůzy, děsivé halucinace, úkazy chorobného rozdvojení osobnosti a stihomam. To vše mělo za následek, že se uchýlil k alkoholu a k různým omamným jedům. Jeho úzkost byla posilována neustálými myšlenkami o smrti a stupňující se duševní utrpení jej donutilo vyhledat lékařskou pomoc. Lékaři ho posílali z místa na místo, ze samoty do společnosti a naopak ze společnosti na cesty do přírody a k moři. Podle některých zdrojů lékaři zjistili, že kromě jistého dědičného zatížení, jde o následky syfilitické nákazy ze sedmdesátých let. Zanedlouho u něho propuklo šílenství, a když se roku 1892 pokusil o sebevraždu, musel být umístěn do léčebného ústavu pro choromyslné v Passy u Paříže. Zde živořil v takřka úplné duševní pomatenosti a za neustávajících ukrutných bolestí až do 6. července 1893, kdy zemřel ve věku třiačtyřiceti let na *progresivní paralýzu*.⁴⁷

2.2.5 Psaní a tvorba

Guy de Maupassant byl osobitým romanopiscem a vnímavým pozorovatelem, ale s naturalismem se sám nikdy zcela neztotožnil. Sdílel sice naturalistickou volbu námětů i pesimistické ladění, ale na rozdíl od Zoly nekladl důraz na vědecké aspirace a

⁴⁵ Digitální knihovna Filozofické fakulty MU. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: http://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/118973/SpisyFF_054-1958-1_4.pdf, str. 144-145.; LAGARDE, A., 2008, str. 492.

⁴⁶ *Neuralgie – záchvatová bolest v oblasti periferního nervu.*, KOHLÍČKOVÍ, M., J. a kol.: *Slovník cizích slov*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2000, str. 470.

⁴⁷ FRYČER, J. a kol., 2008, str. 480.; LAGARDE, A., 2008, str. 493.; Digitální knihovna Filozofické fakulty MU. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: http://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/118973/SpisyFF_054-1958-1_4.pdf, str. 146.

dokumentaci. Názorově se nechal ovlivnit spíše Schopenhauerem⁴⁸ a Spencerem.⁴⁹ Jeho patronem v umělecké oblasti zůstal Flaubert, od něhož převzal jakousi „objektivnost“ – nemoralizoval, nepoučoval, spokojil se s vyprávěním příběhu odpovídajícího „iluzi skutečnosti“.

V programové předmluvě k románu *Petr a Jan* (1888) mluví o tzv. „objektivním románu“, který má věrně zobrazit život, aniž by zkoumal psychologii postav. Má pouze popsat vnější projevy jedinců takovým způsobem, aby na jejich základě čtenář sám pochopil, co se děje v jejich nitru. Tuto teorii úspěšně aplikoval v románu *Miláček* (1885), kde znázornil hrdinu jako úspěšného cílevědomého muže, kariéristu bez jakýchkoli zábran, využívajícího především žen k dosažení vlastního úspěchu. Kritický přístup společnosti je zřejmý z popisu světa novinářů, politiků a bankéřů, mezi nimiž se „miláček“ pohybuje. V románu *Mont-Orion* (1887), který má autobiografický základ, jsme svědky dravé podnikatelské aktivity, jež souvisí s objevením léčebného pramene. Hlavním hrdinou příběhu je citlivý muž obdivující přírodu, Paul Brétigny. Zamiluje se do něho manželka lázeňského finančníka, který než aby trávil čas se ženou, zabývá se raději podnikáním. Prvním románem s názvem *Příběh jednoho života* (1883) je smutný příběh normandské venkovské ženy, která se nakonec vyrovná se svým osudem. Poslední dva romány *Silná jako smrt* (1889) a *Naše srdce* (1890) jsou příběhy beznadějně a nerovně lásky. Roku 1893 uvedl ještě divadelní hru *Domácí mír*.

Maupassant se svým působivým stylem a promyšlenou kompozicí řadí k mistrům žánru. Hrdinové příběhů jsou jednak venkované, měšťané a aristokraté, jednak prostitutky a deklasované živly. Nejčastějšími tématy jsou láska, příroda a sport, život na

⁴⁸*Schopenhauer Arthur* (1788 – 1860), německý představitel dvou filozofických směrů: *voluntarismu* (pokládajícího za základ všeho bytí vůli nebo jen podřízenost rozumu) a *pesimismu* (hodnotícího svět jako nejhorší ze všech možných a život jako nutné utrpení. Člověk je od přírody špatný a masa lidí si není schopna sama vládnout, a proto je nutný stát, který zabraňuje nejhoršímu.) Jako nejlepší formu shledával dědičnou monarchii. Spisy: *Svět jako vůle a představa, Životní moudrost, Metafyzika lásky, O animálním magnetismu a magii, Génius – umění – láska – světec, O ženách, O smrti.*, HAŠKOVEC, V., 2004, str. 381 – 382.

⁴⁹*Spencer Herbert* (1820 – 1903), anglický idealistický filozof, pozitivista, odpůrce socialismu a jeden ze zakladatelů sociologie. Idey evoluce převedl na všechny jevy a předměty a na tomto základě vybudoval organistickou teorii společnosti. Hlavní dílo: *Systém syntetické filozofie.*, Herbert Spencer - Člověk versus stát - Glosy.info. [cit. 2014-06-09] Dostupné z: <http://glosy.info/texty/herbert-spencer-clovek-versus-stat/>

normanském venkově, každodenní život pařížského městského úředníka a prusko-francouzská válka. Často však nacházíme i hrůzu, strach a šílenství.⁵⁰

Ladění povídek se vyvíjelo, ale jeho celkové vidění světa bylo vždy hluboce pesimistické. Napadal náboženství jako podvod a stejně tak vše, co by mohlo vzbuzovat víru v život. Dokonce i přátelství později viděl jako odpornou mýlku, protože lidé jsou navzájem neproniknutelní a odsouzení k samotě. On sám tento pesimismus hodnotí jako svou spisovatelskou jasnozřivost: „*Proč to životní trápení? Asi proto, že v sobě nesu to druhé vidění, které je zároveň silou a veškerou bídou spisovatelů. Píšu proto, že chápu všechno, co je, a trpím, protože to příliš znám.*“ (Na vodě).⁵¹ Přes to se i vliv nemoci podepsal na jeho tvorbě. První soubory *U Tellierů* (1881), *Slečna Fifi* (1882), *Povídky sluky* (1883) lze charakterizovat spíše jako strohé příběhy, zpestřené jízlivou a sarkastickou vervou. Z těchto děl je cítit polemický záměr a odhodlání napadat náboženství, měšťácké předsudky a ženskou proradnost. Jeho jízlivost ale sílila s přibývajícimi příznaky nemoci. Ke konci svého života (roku 1882) vytvořil asi třicet povídek ovlivněných děsem, úzkostí, strachem z neviditelného a myšlenkou na smrt, např. *Strach*, *On?*, *Samota*, *Horla*, *Uspávačka*.⁵²

3 CHARAKTERISTIKA MUŽE ARIVISTY V ROMÁNECH „MILÁČEK“ A „ČERVENÝ A ČERNÝ“

Tato praktická část nás seznámí s pojmem arivismus a vysvětlí chování a životní postoje takového jedince. Dále si představíme dějové linie obou příběhů, ze kterých budeme následně vycházet. Demonstrováním na příkladech z knih dokážeme, že jednání hrdinů skutečně odpovídá arivismu.

⁵⁰ FRYČER, J. a kol., 2008, str. 479 – 480.

⁵¹ Cit. LAGARDE, A., 2008, str. 493.

⁵² LAGARDE, A., 2008, str. 493.

3.1 ARIVISTA

Hlavním tématem práce je „Zobrazení muže arivisty ...“. Pro bližší pochopení je tedy nutné nejprve vysvětlit, o jakého muže jde, jaké chování je pro něho charakteristické a jakým způsobem jedná s lidmi. Zde je uvedeno několik definic z francouzských a českých slovníků, které popisují arivistu následujícím způsobem:

- *Člověk, který se zaměřuje na úspěch ve společnosti jakýmkoliv způsobem.*⁵³
- *Člověk, který je bezohledný a připravený na vše, aby uspěl. Neutuchající pomluvy zbohatlých a kariéristických politiků.*⁵⁴
- *Kdo je to arivista? - Budoucí příchozí.*⁵⁵
- *Bezohledný ctižádostivý člověk, připraven překonat veškeré překážky, aby zvítězil ve světě, zejména v politice.*⁵⁶
- Francouzský slovník *Grand dictionnaire des lettres* uvádí, že arivista je: *Člověk, který je připraven využít všech prostředků, aby dosáhl svého cíle, aby uspěl. Perfektní arivista dochází k cíli díky síle trpělivosti, pečlivé ekonomii a důkladné hygieně. Vše dokáže (Gide). Arivista, muž dychtící po nejlepším možném místě v pořadí (Romains).*⁵⁷
- *Slovník cizích slov* hovoří o arivismu tímto způsobem: „*Nezdravá a ctižádostivá snaha po vyniknutí a po společenském vzestupu; šplhavost, povýšenectví, někdy spojené s kariérismem.*“⁵⁸

Můžeme konstatovat, že všechny uvedené definice jsou pertinentní a odpovídají danému významu slova. V dalších publikacích se tyto charakteristiky většinou opakují. Jak je tedy zřejmé z uvedených příkladů, arivista je člověk, který se společensky prosazuje na

⁵³ Cit. MÉVEL, J.-P. et al., 2013, str. 34.

⁵⁴ Cit. LITTRÉ, É. et al.: *Le nouveau petit Littré*. Paris: Édition Garnier, 2009. str. 116.

⁵⁵ Cit. PRUVOST, J., 2008. str. 59.

⁵⁶ Cit. IMBS, P. et al.: *Trésor de la langue française: Dictionnaire de la langue du XIXe et du XXe siècle (1789-1960)*. Paris: Centre National de la Recherche Scientifique, 1974. str. 572.

⁵⁷ GUILBERT, L. et al.: *Grand dictionnaire des lettres: Grand Larousse de la Langue Française en 7 volumes*. Paris: Larousse, 1986, str. 253 – 254.

⁵⁸ Cit. KLIMEŠ, L., ŠUSTR, K.: *Slovník cizích slov*. Praha, 1994, str. 37.

úkor druhých lidí. Jedná se o ctižádostivou, ambiciózní a bezohlednou osobu povýšenou nad ostatními lidmi, která využívá své okolí pro dosažení vlastních cílů a nebojí se k tomu využít jakýchkoli prostředků. Takový člověk udělá kvůli úspěchu cokoli, touží po společenském vyniknutí, vzestupu a jde mu především o kariérní růst.

3.2 ROMÁN ČERVENÝ A ČERNÝ

3.2.1 Nástin děje

Kniha vypráví o touze a úsilí chudého člověka dostat se do vyšších vrstev. Hlavní postavou příběhu je **Julián Sorel**, chudý syn vesnického tesaře. Od svého otce a bratrů zná pouze nadávky a pohrdání, ale on sám je velmi ctižádostivý a prohnáný. Nehodlá se smířit s chudobou a s nízkým postavením a využije možnost společensky vyniknout. Zapře obdiv k Napoleonovi a touhu být součástí jeho armády (což v této době již není možné) a přes odpor k církvi se naučí nazpaměť celou Bibli v latině. Kvůli pýše verrièreského starosty *pana de Rênal* se mu naskytne příležitost pracovat jako vychovatel dvou starostových dětí. Dostane nové oblečení (černý kněžský úbor) a všichni ho od té doby neosloví jinak než „*pane Soreli*“. Seznamuje se se starostovou ženou a kvůli znalosti a citování Bible dělá dojem na každého, kdo se v domě objeví. Každý krok plánuje předem a promýšlí možné varianty svého jednání. Je obletován služkou Elisou, kterou ale odmítne. Dává si stále vyšší cíle a rozhodne se svést ženu zaměstnavatele. *Paní de Rênal* je vůči jeho záměrům zprvu lhostejná, ale po čase se do něho zamiluje. On tuto lásku vidí nejprve jako pobavení a dokázání si svých schopností o vzestupu. *Paní de Rênal* věří, že ji skutečně miluje, a začne se s ním scházet a podvádět manžela. Juliánova osobnost je velmi rozporuplná, a proto je i jeho láska proměnlivá. Jednou máme dojem, že starostovu ženu miluje a prožívá opravdovou lásku, jindy se zdá, že si s ní pouze zahrává. Dokonce spálí podobiznu milovaného Napoleona, aby mu nepřekazila kariéru. Při příjezdu krále se díky *paní de Rênal* dostane do čestné stráže, za což ho někteří lidé odsuzují. Později však onemocní starostův mladší syn Stanislav Xaver a *paní de Rênal* to vidí jako boží trest. Žárlivá služka Elisa využívá situace a antipatií *pana Valenoda* vůči Juliánovi. Vyzradí mu, že se Julián stýká s *paní de Rênal* a žárlivý ředitel chudobince neváhá poslat starostovi anonymní dopis usvědčující jejich lásku. *Paní de Rênal* vymyslí plán, aby zakryla stopy, a to že Julián

sestaví z písmen druhý anonymní dopis, který jí dá. Tento dopis poté předloží manželovi a předstírá vztek. Řekne mu, že to musel napsat pan Valenod, který jí již dříve psal dopisy, ve kterých se jí dvořil. Dokonce sama navrhne, aby Julián odešel. Julián se nejprve na radu kněze Chelána odebere k příteli Fouquému a poté odjede na studium do semináře v Bescancé. Dostává se do školy plné pokrytectví a přetvářky. Díky svým schopnostem a znalosti latiny se brzy stane oblíbeným mezi výše postavenými knězi, ale vesničtí studenti (studující kvůli penězům) ho v lásce nemají. Spřátelí se s *abbém Pirrardem*, ředitelem semináře, který se po odchodu do důchodu snaží Juliánovi pomoci a zajistí mu místo sekretáře u bohatého markýze de la Mole. Seznamuje se s jeho dcerou *Matyldou* a s jejím bratrem Norbertem. A protože Julián ještě nezná všechny způsoby tak vysoké společnosti, má zpočátku pocit, že se mu všichni vysmívají, a velmi strádá. Díky své inteligenci, talentu a učenlivosti se brzy stává markýzovým spolehlivým pomocníkem a sblíží se i s jeho dcerou. Ta se chová zprvu odměřeně a pohrdavě, ale po čase, když si Julián zamane, okouzlí ji svou chytrostí a duchaplností. Matylda se rozhodne vyzkoušet, zdali je Julián hoden lásky, a když splní její požadavek vylézt k ní do pokoje po žebříku, dobrovolně se mu oddá. Od té doby z nich jsou milenci, často se scházejí, ale povaha Matyldy je velmi zvláštní. Prožívají kvůli ní mnoho milostných nedorozumění a trápení a Julián velice trpí (například když pohrdavě lituje jejich poměru, chce ji Julián z žárlivosti probodnout mečem; pak si zase jako důkaz lásky ustříhne kus vlasů, které mu věnuje). Dokonce se začne dvořit paní de *Ferques*, aby vzbudil Matyldin zájem a žárlivost. I když mu šlo zprvu jen o touhu dostat se s její pomocí k lepšímu postavení, po čase cítí, že je do ní zamilován. Matylda nakonec zjišťuje, že je těhotná, a rozhodne se dítě si ponechat. Posílá otcí dopis, ve kterém se k lásce přiznává. Ten zprvu zklamaný a rozhořčený nakonec svolí. Změní Juliánovi jméno na *Julián Sorel de la Vernaye* a udělá z něho husarského nadporučíka, aby dceru neprovdal za člověka bez hodnosti. Julián odjíždí do Štrasburku, aby vykonával svou povinnost, ale brzy je povolán zpět. Matyldin otec totiž obdrží dopis od paní de Rênal, ve kterém (po poradě s knězem) vylíčila své trápení způsobené Juliánovým chováním. Julián se ihned odjíždí pomstít, koupí ve Verrières dvě pistole a dvakrát vystřelí po své bývalé milence při mši v kostele. V domnění, že ji zabil, je okamžitě zatčen a zajat. Nežádá o milost a je si vědom, že promyšleně spáchal trestný čin, za který musí být potrestán. Nemohl ale jinak, protože byla uražena jeho pýcha a současně přišel o možnost oženit se s Matyldou. Po odsouzení k smrti ho však paní de Rênal navštíví a prosí ho, aby se proti

rozsudku odvolal. Od té chvíle Julián lituje svého činu a má velké výčitky svědomí. Do vězení za ním dochází spousta lidí, včetně faráře, přítele Foquého, jeho otce a Matyldy, která trvá na tom, aby byl zproštěn obžaloby, a snaží se pro to udělat maximum. Julián si však uvědomí, že jeho skutečnou láskou byla vždy jen paní de Rênal a prosí ji, aby si po jeho smrti vzala Matyldino dítě, které čekají. Do poslední chvíle se spolu scházejí a Julián lituje svého prázdného a pokryteckého života a upřednostňování bohatství před opravdovými hodnotami a láskou. Po smrti Matylda pohřbí vlastnoručně jeho hlavu do země a paní de Rênal po třech dnech zemře majíce v náručí své dva syny. Román popisuje události celého století, které se odrazily v přáních, ideálech a činech postav a poukazuje na společenské neduhy.

3.2.2 Projevy arivistického jednání *Juliána Sorela*

Protože Julián od přírody nepobral mnoho fyzické síly, nemohl pracovat s bratry na otcově pile. Zvolil proto vypočítavě zaměstnání podle příhodnosti k době, ve které žil. Naučil se Bibli a rozhodl se stát knězem. Věděl s jistotou, že v této pozici si ho lidé budou mnohem více vážit. Je tedy zřejmé, že zjištěnost a cílevědomost měl Julián už vrozenou. Když se městem rozneslo, jak dobře umí nazpaměť latinskou Bibli, naskytla se mu první pracovní příležitost. Měl nastoupit jako vychovatel do rodiny verrièreského starosty pana de Rênal. Na tuto nabídku však nezareagoval jako hoch z chudých poměrů, který zná z domova jen bití a nadávky a touží sehnat jakoukoli práci, aby si mohl vydělat nějaké peníze. Projevil se jako mladý povýšený ctižádostivec, který nepovažuje vychovatelskou práci za dosti důstojnou.

„Vezmi svých pět švestek, zavedu tě k panu de Rênal, kde budeš vychovatelem.“ „Co za to dostanu?“ „Stravu, šatstvo a plat tři sta franků.“ „Nechci být sluhou.“ „Troubo, kdo ti říká, že budeš sluhou, což bych chtěl, aby můj syn byl sluhou?“ „Ale s kým budu sedět u stolu?“⁵⁹

Hned v počátku můžeme pozorovat Juliánovu touhu po vyproštění se z pout předurčeného osudu chudobného života. Je očividné, jak moc se mu protiví představa klesnout k tomu, že by měl někomu posluhovat. Řekl si, že by raději zemřel, než by přijal

⁵⁹ Cit. Tamtéž, str. 23.

nabídku práce vychovatele. Ale když zauvažoval nad útekem, došlo mu, že by tím přišel o vše, co si v rámci své kněžské kariéry naplánoval.

„Musím se raději toho všeho zříci,“ řekl si, „než se tak snížit, že bych jedl se služebnictvem. Otec mě bude chtít k tomu donutit; raději zemřu. Mám ušetřeno patnáct franků a osm sous; dnes v noci uteču; za dva dny se dostanu postranními cestami, kde se nemusím bát četníků, do Besançonu; tam se dám na vojnu, a bude-li třeba, odejdu do Švýcar. Ale pak bude ovšem po mé kariéře, po mé tížádosti a po krásném kněžském stavu, který otvírá cestu ke všemu.“⁶⁰

Již od malička si dával dosti vysoké cíle – vždy toužil po dosažení úspěchu a promyšlenost činů se mu nedala upřít. Ve svých představách vídal často Napoleona a jako on si toužil vydobýt své místo ve světě. Ale protože v tomto období nebyl pro podobné hrdinské činy prostor, rozhodl se prospěchářsky a kvůli penězům využít možností doby a dát se na kněžskou dráhu. I když si častokrát představoval, jak podle svého vzoru zapůsobí nějakým úžasným činem na pařížské dámy, úspěch pro něho prozatím znamenal i dostat se z Verrières. Byl rozhodnutý uspět za každou cenu a udělat cokoli, aby se prosadil.

„Kdo by byl tušil, že v té dívčí bleďoučké tváři se tají nezvratné rozhodnutí dát tisíckrát v sázku život, jen aby se domohl úspěchu? Úspěch — to pro Juliána znamenalo především dostat se z Verrières ; své rodné město nenáviděl. Vše, co tam viděl, sráželo jeho rozlet. Od dětství míval okamžiky, v nichž si dělal přemrštěné plány. S rozkoší snil, jak bude jednoho dne představen hezkým Pařížankám a jak na sebe obrátí jejich pozornost nějakým skvělým činem. Proč by ho jedna z nich nemohla milovat, jako byl kdysi chudý Bonaparte milován čarokrásnou paní de Beauharnais? Již po mnoho let neminula snad jediná hodina Juliánova života, v níž by si nebyl říkal, že Bonaparte, neznámý a chudý poručík, se jen svou šavlí zmocnil světa. Tato myšlenka ho utěšovala v jeho domněle velkých strastech, a měl-li radost, zvyšovala ji.“

„Dnes jsou čtyřicetiletí kněží, kteří mají stotísíc franků příjmu, to je kolikrát třikrát tolik, než měli proslulí Napoleonovi generálové. Kněží potřebují pomocníky. Hle, jak se ten smířčí soudce, dosud takový rozumný a poctivý starý muž, zneuctil ze strachu, aby nevzbudil nelibost mladého třicetiletého vikáře! Musím se stát knězem!“⁶¹

Když ho v domě starosty přivítala paní de Rênal, nestačil se Julián divit. Byl sice vychovatelem dětí, ale o takovém přístupu nesnil ani v nejkrásnějších představách. Z otcovy pily nebyl zvyklý na tak milé a uctivé zacházení a okamžitě si jej oblíbil. Nejvíce byl ohromen oslovením „pane“, kterým ho častovala paní starostová. Jeho plán se tak začínal plnit, aniž by se o to on sám jakkoli přičinil. Rázem se cítil jako člověk s větší společenskou důležitostí a byl rozhodnutý mezi tyto lidi proniknout.

⁶⁰ Cit. Tamtéž, str. 24.

⁶¹ Cit. Tamtéž, str. 28.

„Slyšel, jak ho nastrojená dáma znovu docela vážně oslovuje „pane“. To bylo nad všechno Juliánovo očekávání; i ve vzdušných zámčích jeho mládí s ním vznešené dámy ráčily mluvit jenom tehdy, měl-li na sobě krásnou uniformu.“⁶²

Aniž by to měla paní de Rênal v plánu, dotkla se Juliánovy pýchy ve chvíli, kdy se ho dovolila podruhé otázat, zda skutečně umí latinsky. Juliánova domýšlivost po této otázce velmi utrpěla. Viděl v tom podceňování a nedůvěru ze strany zaměstnavatelky, což ho velmi pohoršilo. Nechápal, co si o sobě ta nadutá žena myslí, že si dovoluje podceňovat jeho znalosti. Přestože se navenek dokonale ovládal a mluvil vždy velmi kultivovaně, uvnitř se musel usměrnit, aby neexplodoval vzteky. Věděl, že nesmí vypadnout z role, chce-li v tomto úkolu uspět a povýšit. Odpověděl tedy slušně, jak se na budoucího kněze patří, a neopomněl zmínit, jak dobře mluví latinsky podle pana faráře.

„Její otázka urazila Juliánovu pýchu a porušila kouzlo, v němž již čtvrt hodiny žil. „Ano, milostivá paní,“ odpověděl jí a snažil se tvářit lhostejně, „umím latinsky tak dobře jako pak farář, ba někdy byl dokonce tak laskavý, že mi řekl, že umím latinsky lépe než on.“⁶³

Julián poznal od otce jen fyzické tresty a ponižování a kvůli své rodině se cítil méněcenný. Proto ho překvapilo zjištění, že starostův chlapec byl z malého výprasku týden nemocný. Okamžitě se v něm probudila závist při pomyslení na krásný život boháčů.

„To já se měl jinak!“ pomyslnil si Julián. „Ještě včera mě otec bil. Jak dobře je takovým boháčům!“⁶⁴

Julián měl vše promyšlené od samého počátku. Díky znalostem z četby dokázal působit velmi vzdělaně a spolehlivě. Když se poprvé setkal s dětmi, vypadal skutečně důstojně. Hovořil cíleně tak, aby zaujal rodiče a aby si získal vážnost všech přítomných. Vykládal chlapcům o Písmu svatém, o úkolech, které budou dostávat, a choval se jako skutečný učitel. Ačkoli mu bylo pouhých osmnáct let, dosáhl svého původního záměru. Od tohoto prvního dne si ho považovali i sluhové, oslovující ho „pane“.

„Konečně se Julián objevil. Byl to docela jiný člověk. Říci, že vypadal důstojně, by nebyl správný výraz; byl přímo vtělená důstojnost. Představili ho dětem a způsob, jakým k nim promluvil, překvapil dokonce i pana de Rênal. „Jsem tu, pánové,“ pravil k nim na konci svého proslovu, „abych vás učil latině. Víte, co to je, odříkávat z paměti nějaký úkol. Zde mám Písmo svaté,“ řekl a ukázal jim černě vázanou knihu. „Je to život našeho Pána a Ježíše Krista, tedy část, která se nazývá Nový zákon. Dám vám z něho často odříkávat úkoly, nyní uložte vy mně, abych vám něco z paměti přednesl.“

⁶² Cit. Tamtéž, str. 31.

⁶³ Cit. Tamtéž, str. 32.

⁶⁴ Cit. Tamtéž, str. 33.

„Po tomto výstupu byl titul „pan“ Juliánovi obecně přiznán; dokonce ani ze služebnictva se nikdo neodvážil mu říci jinak.“⁶⁵

Pan de Rênal Juliánovi raději nabídl smlouvu na dva roky, než aby brzy odešel na lépe placené místo. Julián však opět nezareagoval tak, jak by se dalo předpokládat od mladíka, který je rád, že vyvázl od otce a je vděčný za každou práci. Odpověděl stroze, jasně a výstižně a smlouvu, která by ho mohla omezit v jiném eventuálním kariéřním postupu, od starosty nepřijal. Vždy chtěl mít otevřené možnosti a svobodnou volbu.

„Jeho sláva se roznesla po městě tak rychle, že už po několika dnech mu pan de Rênal z obavy, aby mu ho někdo neodloučil, navrhl, aby podepsal smlouvu na dvě léta.“ „Ne, pane starosto,“ odpověděl Julián chladně, „budete-li mě chtít propustit, budu muset odejít. Smlouva, která mne váže, kdežto vás nezavazuje k ničemu, není rovnoprávná, nepřístupuji na ni ...“⁶⁶

Rozhodl se změnit mínění ostatních lidí. Chtěl, aby si v domě více vážili jeho osoby a respektovali jej. Napadl ho způsob, jakým si mohl buď polepšit, nebo pohoršit. Jeho opovržlivost a sebedůvěra byly tak velké, že ještě téhož dne si detailně prohlídl krásu paní de Rênal, a usmyslil si políbit její ruku. Tím chtěl docílit, aby ho tato žena viděla v jiném světle a vážila si ho. Postupoval krok po kroku, aby dosáhl svého.

Ihned mu myslí bleskla odvážná myšlenka, aby jí políbil ruku. Pak se svého nápadu lekl, ale nakonec si pomyslí: „Byla by to ode mne zbabělost, kdybych neudělal něco, co mi může prospět a zmenšit pohrdání, jež ta krásná dáma asi cítí k ubohému nádeníkovi, který stěží unikl práci na pile.“⁶⁷

Julián sice žil ve starostově zámožné rodině, a tak se dostal mezi lepší společnost, než jakou doposud poznal, avšak dobře si v ní uvědomoval své místo. Pocit méněcennosti nemohl vystát. I když byl přítomen na několika snobských večírcích, uvnitř sebe zažíval skutečný odpor a zášť vůči všem těm aristokratům. Cítil, že společnost ho nepřijímá jako sobě rovného a nedokázal se s tímto ponížením smířit. Musel se velice ovládat, aby neprozradil své skutečné mínění. Pohrdal jimi jako pokrytci, kteří okrádají bezbranné a obohacují se na úkor druhých.

„Byl dobrým vychovatelem. Ale pociťoval jenom nenávisť k takzvané dobré společnosti, u jejíhož stolu, či vlastně na konci jejíhož stolu sedával. To snad vysvětluje jeho nenávisť a odpor. Zúčastnil se také několika okázalých hostin a dovedl při nich jenom stěží utajit svou nenávisť ke všemu, co ho obklopovalo. Kdysi, bylo to o svátku svátého Ludvíka, když pan Valenod hrál u pana de Rênal v kostky, byl by se málem prozradil; utekl do zahrady předstíraje, že se chce podívat na děti. „Jaké vychvalování poctivosti!“ zvolal, „jako by to byla jediná lidská ctnost; a přece jaké úcty a hluboké vážnosti požívá Valenod, o němž je známo, že od té doby, co spravuje jmění chudých, zdvojnásobil nebo ztrojnásobil své vlastní jmění! Vsadil bych se, že vydělává i na penězích určených pro

⁶⁵ Cit. Tamtéž, str. 35 – 36.

⁶⁶ Cit. Tamtéž, str. 37.

⁶⁷ Cit. Tamtéž, str. 33.

nalezence, pro ty chudáky, jejichž bída je ještě posvátnější než bída ostatních lidí! Ty obludy! Ty obludy! I já jsem vlastně také jakýsi nalezence, protože mě otec, bratři, celá rodina nenávidí.“

I když se Juliánovi paní de Rênal velmi líbila, musel si dávat pozor, aby se s ní nestýkal příliš často. Ve skutečnosti ji totiž nenáviděl kvůli její kráse a nechtěl si špatnými kroky překazit svůj plán dostat se do lepší společnosti.

„Jeho obavy byly předčasné. Juliánovi se sice paní de Rênal velmi líbila, ale nenáviděl ji právě pro její krásu. To bylo první úskalí, na němž by bylo málem ztroskotalo jeho štěstí. Mluvil s ní co možná nejméně, aby zapomněl na zanícení, které ho prvního dne přimělo k tomu, že jí políbil ruku.“⁶⁸

Naprosto zavrhoval lidi, s nimiž žil stejně jako tomu bylo doma s otcem a bratry. Ačkoli častokrát ani nerozuměl věcem, o kterých se hovořilo, vysmíval se povýšeně všem, kteří se těchto debat účastnili a kteří se pohybovali v domě starosty. Pravděpodobně jim záviděl, jelikož mezi ně nepatřil, nemohl ale vystoupit ze své role. Pokud chtěl zvítězit, prosadit se a dostat se nahoru, musel být trpělivý a potlačovat svá přesvědčení.

„Mravní zásady, jimiž se dosud v životě řídil, uplatňoval i v domě verrièreského starosty. Jako v otcově pile, i zde hluboce pohrdal lidmi, s nimiž žil, a ti ho nenáviděli. Ze slov podprefekta, pana Valenoda i jiných domácích přátel poznával denně, když vypravovali o příhodách, které se právě udály před jejich zraky, jak málo jejich názory odpovídají skutečnosti. Jestliže se mu nějaký skutek zdál hodný obdivu, mohl být jist, že se nebude líbit lidem, mezi nimiž žil. Říkával si vždy: „Jací jsou to darebáci anebo blázni!“ Komické bylo, že přes všechnu svou pýchu často nerozuměl naprosto ničemu z toho, o čem se mluvilo.“⁶⁹

Poměrně pozdě začal Julián skutečně pomýšlet na ženy, ale když se tak stalo, nebyl pro něho problém udělat dojem a zapůsobit na ně. Předváděl se, hovořil s lehkostí a vypadal při tom skutečně dobře. Chtěl ale více. Byl po vzoru Napoleona hnán pocitem nutnosti splnit povinnost, pro kterou se dříve rozhodl. Měl potřebu dokázat si svou moc nad paní de Rênal a chtěl docílit, aby neodtáhla svou ruku od té jeho. Viděl ji jako někoho, nad kým musí za každou cenu zvítězit. Ačkoli měl pochyby a obával se prohry, víra v povinnost předčila vše ostatní. Rozhodl se uspět a nehodlal od svého cíle ustoupit. Byl to ovšem boj nesmělosti a strachu z neúspěchu s jeho vlastní pýchou.

„Jednoho večera mluvil Julián s velkým zápalem a oddával se radosti z toho, že dovede tak dobře mluvit ve společnosti mladých žen; při pohybu rukou se dotkl ruky paní de Rênal již se opírala o lenoch dřevěné zahradní židle. Paní de Rênal rychle ruku odtáhla, ale Juliánovi probleskla hlavou myšlenka, že je jeho povinností dosáhnout toho, aby neodtáhla ruku, když se jí dotkne. Myšlenka, že

⁶⁸ Cit. Tamtéž, str. 38.

⁶⁹ Cit. Tamtéž, str. 45.

*musí splnit povinnost, a pocít, že by se zesměšnil nebo že by ho to ponížilo, kdyby nedosáhl toho, co si umínil, udusila ihned v jeho srdci všechno štěstí.*⁷⁰

*„Zkrátil značně učební hodiny dětí, a když se pak opět setkal s paní de Rênal, vzpomněl si ihned, že musí nad ní zvítězit; umínil si, že mu musí rozhodně večer dovolit, aby mohl držet její ruku.“*⁷¹

*„Budu se také tak chvět a budu také tak nešťasten při svém prvním souboji?“ tázal se Julián sám sebe, neboť byl stejně nedůvěřivý k sobě jako k jiným; byl si tedy vědom toho, co se děje v jeho duši. V jeho nitru sváděla povinnost tak mučivý boj s nesmětostí, že neměl smysl pro vnější svět.*⁷²

Když konečně dokázal, že mu paní de Rênal ponechala ruku bez vzdorování, začal připravovat svůj lstivý plán. Chtěl ji oklamat falešným vyznáním lásky a toužil ji za každou cenu svést. Byl odhodlaný dostat svých slov.

*„Když zazněl zvon k obědu, zapomněl již nad denními zprávami velké armády na všechny včerejší úspěchy. Cestou do salónu si lehkomyšlně řekl: „Musím té ženě říci, že ji miluji.“*⁷³

Jakmile se ho někdo opovážil z čehokoli nařknout, musel se Julián velice ovládat. Dusil v sobě vztek a odpor vůči všem těm bohatým lidem, kterými pohrdal. Pokud se ho ale někdo zastal, opovrhoval jím ještě více. Nepotřeboval soucit ani lítost a znevažoval řeči žen. Byl to dokonalý povýšenec, kterému není nic dost dobré. Chtěl se ze své podřadné role co nejdříve vymanit a zlepšit svou pozici ve společnosti, ale dobře věděl, že si ještě nemůže dovolit odejít. Potřeboval se nejprve zviditelnit před vlivnějšími lidmi a vydělat nějaké peníze. Když mu pan de Rênal vyčínil, že zanedbává jeho děti, dlouhou dobu se ovládal.

*„Přestože pan de Rênal uvažoval tak rozumně, projevil svou nespokojenost přívalem hrubých slov, jež poněkud počaly Juliána dráždit. Paní de Rênal by se byla málem da la do pláče. Sotva bylo po obědě, požádala Juliána, aby s ní šel na procházku. Opírala se přátelsky o jeho rámě. Na vše, co mu paní de Rênal říkala, se Julián zmohl jen k polohlasné odpovědi: „Takoví jsou boháči!“ Pan de Rênal šel docela vedle nich; jeho přítomnost zvyšovala Juliánův hněv. Najednou si Julián všiml, že se o něj paní de Rênal nápadně opírá; to v něm vzbudilo odpor, odstrčil ji prudce a vyprostil ruku.“*⁷⁴

*„Mezi těmi dvěma ženami, jejichž tváře byly rozpaky a zmatkem zardělé, tvořila hrdá bledost, zachmuřenost a rozhodnost Juliánova podivný protiklad. Pohrdal těmi ženami a všemi něžnými city. „Když nemám ani pět set franků důchodu,“ řekl si, „abych mohl dokončit studia! Ach, jak bych je poslal k čertu!“ Byl zabrán v trpké myšlenky a těch několik přívětivých slov obou přítelkyň, jež se mu uráčilo vzít na vědomí, se mu protivilo jako nesmyslné, hloupé, plané, zkrátka ženské povídání.“*⁷⁵

⁷⁰ Cit. Tamtéž, str. 54 – 55.

⁷¹ Cit. Tamtéž, str. 55.

⁷² Cit. Tamtéž, str. 56.

⁷³ Cit. Tamtéž, str. 58.

⁷⁴ Cit. Tamtéž, str. 59.

⁷⁵ Cit. Tamtéž, str. 60.

Julián později situaci znovu zvážil a nemohl už v sobě dále držet ten nesnesitelný vztek. Rozhodl se k prvnímu útoku, vrátil se za starostou a tentokrát vyčinil on jemu. Věřil, že pokud bude hovořit věcně a neústupně, získá si i jeho úctu a uznání. Hájí se tím, jaký děti udělaly pokrok, a konstatoval, že pokud bude chtít, odejde z rodiny na lepší místo. Tím dal jasně najevo, že má možnost volby, není na starostovi závislý a že pokud ho chce v domě udržet, měl by se podle toho chovat. Tento krok udělal Juliánovi dobře na duši, protože si jím zařídil větší respekt a vážnost. O to přesně Juliánovi šlo. Chtěl mít úspěch a k tomu potřeboval, aby ho ostatní uznávali. Když se plán podařil a Julián dosáhl i zvýšení platu, viděl to celé jako vyhranou bitvu, která mu prozatím postačovala.

„Pane starosto,“ řekl Julián, „myslíte, že by s jiným vychovatelem vaše děti dělaly takové pokroky jako se mnou? Musíte-li na to odpovědět záporně,“ pokračoval, nepřipouštěje pana de Rênal ke slovu, „jak se můžete odvážit mi vytýkat, že je zanedbávám?“ Sotva pan de Rênal překonal svůj strach, usoudil podle podivného tónu, jímž se ten selský mladík odvažoval s ním mluvit, že má v kapse nějakou výhodnou nabídku a že mu dá výpověď. Čím déle Julián mluvil, tím více se rozhořčoval: „Mohu žít i bez vás, pane starosto!“ „Je mi opravdu líto, že jste se tak rozčílil,“ odpověděl pan de Rênal, poněkud koktaje. Ani ne deset kroků od nich upravovali sluhové postele. „Tím není věc odčiněna, pane starosto!“ odvětil Julián celý bez sebe. „Vzpomeňte si na hanebná slova, která jste mi řekl, a to ještě před dámami!“ Pan de Rênal rozuměl až příliš dobře, co si Julián přeje; sváděl těžký duševní boj. Konečně Julián pozbyl rozvahy a zavolal: „Vím, pane starosto, kam mám jít, odejdu-li od vás.“ Při těch slovech viděl již pan de Rênal Juliána u pana Valenoda. „Poslyšte, pane Soreli,“ řekl mu konečně s povzdechem a tvářil se, jako by posílal pro chirurga, aby na něm provedl bolestnou operaci, „přistupuji na vaši žádost. Pozitíří je prvního, zvyšuji vám plat na padesát franků měsíčně.“ Julián byl překvapený a byl by se nejráději rozesmál; jeho hněv úplně pominul. „Ještě málo jsem tím pitomcem pohrdal,“ řekl si. „To je bezpochyby největší zadostiučinění, které může tak nízká duše dát.“

„Vyhrál jsem bitvu,“ jásal, jakmile se octl v lese a daleko z dohledu lidí, „vyhrál jsem tedy bitvu!“ Tato slova vyjadřovala spokojenost s jeho novým postavením a vrátila částečně jeho duši klid. „Mám tedy padesát franků měsíčně, zdá se, že pan de Rênal má notný strach. Ale před čím?“⁷⁶

Toto uspokojení mu však vydrželo jen přes noc. Hned druhý den nad vším znovu přemýšlel a usoudil, že starostu musí ponížít ještě více. I když byl zatím pouhým vychovatelem, nemohl se nechat takto deklasovat a urážet. Vše, co mu předchozí den připadalo jako úspěch, ať už zvýšení platu nebo ponížení zaměstnavatele před služebnictvem, nyní nepostačovalo a jeho ctižádost ještě vzrostla. Rozhodl se proto pro nebezpečný čin. Zamýšlel uchopit ruku paní de Rênal ve starostově přítomnosti a chtěl docílit toho, aby mu ji ponechala. Tohle nyní viděl jako důstojnou odplatu a zadostiučinění. Ačkoli se mu následně vše zdařilo podle plánu, večer se ještě rozhodl požádat o dovolenou, aby si vydobyl i potřebný respekt.

⁷⁶ Cit. Tamtéž, str. 63 – 65.

„Juliánovi ještě zněla v uších hrubá slova, jimiž jej ráno častoval. „Nebyl by to jakýsi výsměch,“ řekl si, „kdybych se právě v přítomnosti tohoto muže, tak plně obdařeného všemi výhodami bohatství, zmocnil ruky jeho ženy? Ano, udělám to, právě já, jemuž dal najevo tolik pohrdání.“ Od té chvíle klid, jeho povaze tak málo přirozený, počal Juliána rychle opouštět; nemohl na nic jiného myslit a s úzkostí toužil po tom, aby mu paní de Rênal ponechala svou ruku.“⁷⁷

„Ano, vyhrál jsem bitvu,“ řekl si, „ale musím toho využít; musím rozdrtit pýchu toho nadutého šlechtice, pokud je ještě na ústupu. Tak by jednal Napoleon. Musím ho požádat o třídní dovolenou k návštěvě svého přítele Fouquého. Odepře-li mi to, dám mu výpověď; ale on povolí.“⁷⁸

Když Julián následujícího dne (před odjezdem k příteli Fouquému) viděl, jak paní de Rênal lituje všeho, co se stalo, začal ji okamžitě nenávidět. Dala mu najevo jeho společenské postavení a hleděla na něj přes prsty. Alespoň tak to Julián vnímal. Opovrhoval jí, jejím charakterem a litoval, že ji neprohlédl dříve. Cítil se zrazený, naivní a vyčítal si, že svou náklonnost daroval jen tak vniveč. Nyní se v něm probudil pravý bezohledný ctižádostivec, který si ujasnil cíle a priority, a rozhodl se, že už od své životní cesty neustoupí.

„Radostný úsměv zmizel z jeho rtů; připomněl si, jaké místo zaujímá ve společnosti a zvláště v očích vznešené, bohaté dědičky. V okamžiku jeho tvář prozrazovala jenom pýchu a hněv na sebe sama. Pociťoval nevoli nad tím, že svůj odchod zdržel o více než hodinu, a přitom sklídl tak ponižující uvítání. „Jenom hlupák,“ řekl si, „se zlobí na jiné; kámen padá, poněvadž je těžký. Budu věčně tak dětinský? Kdy si konečně zvyknu dávat těm lidem svou duši pouze za peníze? Chci-li, aby si mě vážili, a mám-li si vážít sám sebe, musím jim dokázat, že jen má chudoba je ve styku s jejich bohatstvím, ale že mé srdce je na tisíc mil od je jich drzosti a je příliš vysoko nad nimi, aby se ho mohly dotknout ubohé projevy jejich opovržení nebo přízně.“⁷⁹

Když mu Fouqué nabídl práci v obchodě, Julián znovu přemítal. Nebyl si jistý, zda je pro něho výhodnější poctivý výdělek u přítele v horách, nebo zda se má vrátit do rodiny verrièreského starosty a pokračovat ve svých intrikách. Připustil, že by si zde mohl vydělat dost peněz a později se stát knězem, nebo vojákem. Svě pokřectví zde projevil konstatováním, že by zvolil výhodnější pozici vzhledem k nastalé situaci ve Francii. Šlo mu tedy opět o to, aby se díky kariéře posunul výše na žebříčku hodnot.

„Zde bych si mohl skutečně vydělat několik tisíc franků a později se snadno stát vojákem nebo knězem, podle toho, co bude v té době právě ve Francii v módě. Malá hotovost, kterou bych si zde nastřádal, by mi pak pomohla přes všechny drobné překážky. Během toho samotářského života v horách bych měl dosti volného času, abych poněkud zmenšil svou hroznou nevědomost o tolika věcech, jimiž se zabývají všichni lidé z lepší společnosti. Ale Fouqué se nechce ženit a říká stále, že ho ta samota činí nešťastným. Je tedy jisté, že vezme-li si společníka, jenž nemá kapitál, který by vložil do jeho obchodu, bude doufat, že ho jeho podíl nikdy neopustí.“⁸⁰

⁷⁷ Cit. Tamtéž, str. 66 – 67.

⁷⁸ Cit. Tamtéž, str. 68.

⁷⁹ Cit. Tamtéž, str. 71.

⁸⁰ Cit. Tamtéž, str. 75.

Po návratu do domu starosty stále v hlavě přemýšlel o přítelově nabídce. Byl tak zahleděný do sebe, že si ani nevšiml, jak moc ho paní de Rênal postrádala. Teprve když sama uchopila jeho ruku v zahradě, usoudil, že se něco změnilo a ona jím už nepohrdá. V tu chvíli necítil štěstí, ale namyšlenost. Přál si být viděn všemi nadutými šlechtici, kteří se mu vysmívali pro jeho společenské postavení. Pocítil jistý závazek stát se jejím milencem a svůj záměr odůvodnil jako vypočítavý domýšlivec. Chtěl tuto lásku použít v budoucnosti jako výmluvu, aby obhájil své ponižující zaměstnání vychovatele. Už předem tedy počítal s kariérním postupem a zamýšlel, jak se vymluví na své první zaměstnání, které mu nepřípadalo dosti důstojné, přestože mu kariérní růst umožnilo.

„Ale bála se myšlenky, že ho navždy ztratí, a proto se ve své lásce tak zapomněla, že sama uchopila jeho ruku, kterou v zamyšlení opřel o lenoch židle. To mladého ctižádostivce vytrhlo ze snění; byl by měl rád za svědky všechny pyšné šlechtice, kteří na něho s tak protektorským úsměvem pohlíželi, když seděl s dětmi na dolním konci stolu. „Ta žena už mnou nemůže pohrdat,“ pomyslí si, „mohu se tedy obdivovat její kráse; jsem sám sobě povinen stát se jejím milencem.“⁸¹

„Jsem sám sobě povinen získat tu ženu již také proto,“ našeptávala dále Juliánovi malicherná ješitnost, „že stanu-li se někdy slavným a vytkne-li mi někdo mé ubohé vychovatelské zaměstnání, budu moci říci, že mě k tomu místu přivedla láska.“⁸²

Když Julián konečně dosáhl svého a skutečně svedl paní de Rênal, nepocíťoval štěstí, jak původně předpokládal. Necítil se o nic víc výjimečný než dřív, to ho zklamalo a sám o sobě zapochyboval. Nebyl si jistý, zda se své role ujal správně a zda skutečně působil jako muž zvyklý uchvacovat ženy. Šlo mu především o splnění povinnosti, kterou sám sobě uložil, nežli by ho trápila láska.

„Zkrátka nic by nebylo chybělo ke štěstí našeho hrdiny, ani žhoucí citovost ženy, která se mu právě oddala, kdyby se byl dovedl z toho těšit. Jeho odchodem neustalo její roznicení, které proti své vůli prožívala, ani boj s výčitkami svědomí, které ji mučily. „Pane Bože! Být šťasten, být milován je pouze toto?“ bylo první myšlenkou Juliánovou, když se vrátil do pokoje. Byl překvapen a zmaten jako člověk, který právě dosáhl toho, po čem toužil. Touha se mu stala zvyklostí, nenacházel však již, po čem by mohl toužit, a přece ještě neměl na co vzpomínat. Jako voják při návratu ze slavnostní přehlídky probíral Julián pozorně znovu všechny podrobnosti svého chování. „Neopominul jsem nic, čím jsem sám sobě povinen? Hrál jsem dobře svou úlohu?“ Ale jakou úlohu? Úlohu muže zvyklého oslňovat ženy.⁸³

Juliána velmi ohromilo osobní setkání s biskupem agdeským. Byl naprosto uchvácen jemným vybraným chováním, které používal, a především byl ohromen jeho nízkým věkem. Protože mu vždy šlo především o peníze, ihned se sám sebe ptal, jak dobře

⁸¹ Cit. Tamtéž, str. 79.

⁸² Cit. Tamtéž, str. 80.

⁸³ Cit. Tamtéž, str. 87.

je asi toto místo placené. Zastyděl se sám před sebou za své ostruhy a získal novou chuť a motivaci ke splnění svého snu. Byl rozhodnutý pokračovat v kněžské kariéře a být jednou také tak vážený jako biskup.

„Tak mladý, a už je biskupem agdeským! Ale kde vlastně je Agde? A kolik to vynáší? Jistě dvě nebo tři sta tisíc franků. Co všechno může člověk dokázat, je-li trochu obratný,“ pomyslí si. „Biskupovo mládí probudilo v něm opět ctižádost, jemné a vybrané chování prelátovo zanechalo v něm hluboký dojem. Jeho zdvořilost byla docela jiná než zdvořilost pana de Rênal, i když měl svůj nejlepší den. „Čím dále se člověk dostane do nejvyšších společenských vrstev, tím jemnější chování tam pozná,“ řekl si Julián.“⁸⁴

Lidé, kteří se scházeli u pana Valenoda, patřili k nejvýznamnějším a nejbohatším ve městě. Pozvání na oběd ředitelem chudobince znamenalo pro Juliána velkou poctu a nadšení, že si ho žádá taková společnost. Když byl však svědkem špinavého blahobytu získaného na úkor chudých a bezbranných lidí, vše se mu v domě zprotivilo. Podle plánu na přítomné bohaté liberály zapůsobil odříkáváním latinské Bible. I přes svůj úspěch všemi pohrdal a arogantně se vysmíval jejich zájmu o text, kterému vůbec nerozuměli. Při odchodu rodinu namyšleně odsoudil a byl si jistý, že by zaměstnání od takových lidí nikdy nepřijal. Cítil ale svobodnou volbu ve svých rozhodnutích a moc, která ho naplňovala.

„Když se ti hlupáci nabaží toho biblického slohu, z něhož ničemu nerozumějí,“ pomyslí si. Ale právě naopak je ten sloh bavil svou nezvyklostí; smáli se mu. Juliána to přestalo bavit.“⁸⁵

„Pěkná společnost!“ pomyslí si Julián, „i kdyby mi dali polovici toho, co nakradou, nechtěl bych s nimi žít. Jednoho dne bych se prozradil a musel bych jim dát najevo, jak jimi pohrdám.“⁸⁶

Julián nastoupil do besançonského semináře na doporučení kněze Chélana. Když se poprvé setkal s ředitelem abbé Pirardem, měl poněkud problém s vnitřní kázní. Domýšlivě hodnotil muže, kterého ani neznal, a zlobil se sám na sebe za slabost, kterou před ním pociťoval. Viděl se na mnohem vyšší úrovni, ale z vypočítavosti a pokrytectví, aby se dostal výš ve svém oboru, předstíral kázeň.

„Rozmluva pokračovala latinsky. Kněžův pohled se stával přívětivějším. Julián nabýval opět trochu klidu. „Jaký jsem slaboch,“ pomyslí si, „že nechám na sebe působit takovým pokrytcem! Je to asi právě takový ničema, jako pan Maslon“; a Julián měl radost, že si skoro všechny peníze ukryl v botách.“⁸⁷

⁸⁴ Cit. Tamtéž, str. 106.

⁸⁵ Cit. Tamtéž, str. 139.

⁸⁶ Cit. Tamtéž, str. 141.

⁸⁷ Cit. Tamtéž, str. 169 – 170.

V Besançonu zažíval Julián neustálý vnitřní rozpor. Uvažoval o případné změně původního plánu prosadit se jako kněz a získat práci v některém vojenském pluku, nebo jako učitel latiny. Vždy si ale uvědomil, že nesmí zaváhat, jinak by přišel o vše, na čem celou dobu pracoval. Často se zde uspokojoval myšlenkou, že už nyní znamená ve společnosti mnohem více než ostatní učni. Doba strávená v semináři se tak stala tou nejtěžší životní zkouškou.

Tato doba byla nejtěžší zkouškou jeho života. Mohl se tak snadno dostat k jednomu z těch krásných pluků, jež byly posádkou v Besançonu! Mohl se stát učitelem latiny; potřeboval tak málo k svému živobytí! Ale pak by byl konec jeho kariéry, konec plánům do budoucnosti, jak si je vytvořil ve své obraznosti: to znamenalo smrt. Tak uvažoval v jednom ze svých zoufalých dnů. „Při své domýšlivosti jsem se často cítil uspokojen vědomím, že jsem něco jiného než ostatní selští synové. Žil jsem však již dosti dlouho, abych poznal, že odlišnost budí nenávisť,“ řekl si jednoho rána.⁸⁸

Foqué Juliánovi hodně pomohl, když poslal do semináře jelena jako dar od Juliánových rodičů. Nahrál mu tak v plánu zviditelnit se před kněžími v dobrém slova smyslu. Rázem byl zařazen do lepší společenské třídy a všichni si ho více považovali. Po tom Julián už delší dobu toužil a tato role se mu ihned zalíbila.

„Ten dar zařadil Juliánovu rodinu do společenské třídy, k níž nutno chovat úctu, a zasadil závistí smrtelnou ránu. Jeho povýšenost byla posvěcena majetkem. Chazel a nejvýznačnější seminaristé si jej nadcházeli a div mu nevyčítali, že je neupozornil na jmění rodičů a vystavil je tak nebezpečí, že by nevzdali patřičnou úctu penězům.“⁸⁹

Když se při jedné z posledních cest přes Verrières vkradl potají po žebříku k paní de Rênal, nehodlal se smířit s prohrou. Šel si bezcitně a tvrdě za svým, byl přesvědčen o své neodolatelnosti a věřil, že ji znovu svede. Tak moc byl nyní Julián cynický. Když mu ještě té noci podlehla, necítil štěstí díky lásce, ale pouhou spokojenost ze splněného úkolu. Nezajímalo ho, jak vypočítavě a sobecky jedná vůči zamilované ženě, ale za důležité považoval dostát svého slova a splnit plán, na kterém pracoval.

„Jaká to bude pro mne hanba, budu-li odbyt! Ta to výčitka by mi otrávil celý život,“ řekl si, „už mi nikdy nebude psát. Bůh ví, kdy zase přijdu do toho kraje!“ Od té chvíle všechno, co bylo v Juliánových citech čistého, vymizelo rychle z jeho srdce. Seděl vedle ženy, kterou zbožňoval, držel ji téměř v náručí v hluboké tmě, v pokoji, kde býval kdysi tak šťasten; věděl velmi dobře, že již chvíli pláče; cítil na vlnění jejích ňader, že vzlyká. Bohužel přestal být upřímný a stal se skoro vypočítavým a chladným, jako když na seminárním dvoře viděl, že je terčem zlomyslných vtipů nějakého spolužáka, který byl silnější než on.“⁹⁰

⁸⁸ Cit. Tamtéž, str. 182 – 183.

⁸⁹ Cit. Tamtéž, str. 194 – 195.

⁹⁰ Cit. Tamtéž, str. 216.

„Po tříhodinové rozmluvě dosáhl tak Julián toho, po čem tak vášnivě toužil ve dvou prvních hodinách. Kdyby bylo došlo k obnovení jejich bývalých něžností dříve a kdyby byla paní de Rênal dříve zapudila výčitky svědomí, byl by Julián býval nanejvýš šťasten; ježto toho všeho dosáhl uměle, měl z toho pouze radost.“⁹¹

Díky abbé Pirardovi nastoupil Julián jako sekretář do rodiny markýze de la Mole. Tato práce mu otevřela dveře do světa mnohem vyšší a urozenější společnosti, než o jaké se mu na počátku snilo. Ke své roli přistoupil důstojně a s touhou ještě zlepšit své společenské postavení, změnil radikálně své chování a vyjadřování. Byl nyní mnohem více hrdý, rozumnější a sebejistější s vytříbenými způsoby. Věděl, že zde má možnost vyniknout, nevypadne-li ze své seriózní role sekretáře.

„Slečně de la Mole se zdálo, že vyrostl a že je bledší. Jeho vzhled a chování neměly v sobě už nic venkovského, jinak tomu bylo s jeho hovorem; bylo v něm ještě příliš mnoho vážnosti, příliš mnoho praktického. Přes tyto rozumné vlastnosti nebylo v jeho řeči ani trochu poníženosti; na to byl příliš hrdý. Bylo pouze znát, že pokládá ještě mnoho věci za důležité. Ale bylo vidět, že je to muž, který dovede své mínění obhájit.“⁹²

Julián zprvu vůbec nepomyslel na markýzovu dceru Matyldu. Rozhodl se ji dostat poté, co zaslechl rozhovor dvou boháčů, kteří ji obdivovali. Byl tak povrchní, že i ji viděl jako úkol, díky kterému vstoupí do povědomí těch zbohatlíků. Nedával už na vlastní úsudek krásy nebo přitažlivosti, ale zajímal se pouze o to, co obdivovali aristokraté. Za nejdůležitější považoval své zviditelnění ve společnosti.

„Když je Matylda v očích těch panáků něčím tak pozoruhodným, stojí za to, abych ji studoval,“ pomyslí si. „Poznám, co ti lidé pokládají za dokonalost.“ Jak ji hledal očima, Matylda se na něho právě podívala. „Povinnost mě volá,“ řekl si Julián, ale ve skutečnosti se rozmrzele již jen tvářil. Vábila ho k ní zvědavost a jeho potěšení bylo ještě zvýšeno pohledem na hluboce vystříženě šaty Matyldiny. Pro jeho ješitnost to ovšem bylo málo lichotivé.“⁹³

Brzy ve vztahu k Matyldě pokročil a byl i více zohledňován okolím. Vše šlo podle plánu, Matylda ho dokonce vyhledávala sama od sebe a jeho sebedůvěra jen více narůstala. Matylda si ho vážila jako vzdělaného člověka a projevovala mu náklonnost více, než mohl zpočátku čekat. Ale ačkoli byl vážený společností, nechtěl být pouhým nečinným posluchačem jejích monologů. Z domýšlivosti si tedy po každé debatě rychle dočítal díla, o kterých Matylda hovořila, a on sám je neznal. Nemohl snést pocit, že by tato mladá dívka věděla více nežli on sám.

⁹¹ Cit. Tamtéž, str. 217.

⁹² Cit. Tamtéž, str. 275 – 276.

⁹³ Cit. Tamtéž, str. 279.

„Juliánově ješitnosti to polichotilo. Bytost zahrnovaná takovými důkazy úcty, která podle akademikova tvrzení vládla celému domu, uznala ho za hodna mluvit s ním způsobem, který se mohl skoro podobat přátelství. „Mýlil jsem se,“ pomyslí si zanedlouho. „To není důvěrnost. Hrají jenom úlohu důvěrníka v tragédii, protože cítí potřebu mluvit. Jsem v této rodině pokládán za vzdělaného člověka. Přečtu si ihned Brantôma, d'Aubigného, de l'Estoila. Budu moci vyvrátit některé z historek, které mi slečna de la Mole vypraví. Chci se zprostit té úlohy trpného důvěrníka.“⁹⁴

Z hrdosti Matyldě odhalil své trápení. Nedělalo mu však dobře odkrývat svou slabinu obavy z chudobného života, a dával proto najevo nezájem o jakýkoli soucit nebo pochopení. Na tyto slabosti byl příliš hrdý, a proto hovořil povýšenecky a pyšným tónem.

„Můj život je jen řadou pokrytectví, poněvadž nemám tisíc franků ročního důchodu na denní živobytí!“ „O čem to sníte?“ zeptala se Matylda, když příběhla zpět. Julián byl již syt toho stálého pohrdání sám sebou. Z hrdosti jí řekl upřímně, na co myslel. Styděl se mluvit před někým tak bohatým o své chudobě. Pyšným tónem se snažil zřetelně vyjádřit, že o nic neprosí.“⁹⁵

Pokud se člověk z nižší společnosti jako Julián dostane mezi vysoce postavené lidi, okouzlí ho většinou vznešená dáma. A tak pro Juliána, stejně jako pro jakéhokoli vesnického povýšence, znamenala láska k Matyldě pouhý zájem o její vznešené vystupování a vzhled, nikoli skutečnou zamilovanost.

„Jeho láska byla založena jen na obdivu k Matyldině vzácné kráse anebo, přesně řečeno, k jejímu královskému vystupování a podivuhodnému vkusu. V tom byl Julián stejný jako každý povýšenec. Když se inteligentní muž z venkova dostane do nejvyšších společenských vrstev, působí prý na něho největším dojmem hezká žena velkého světa.“⁹⁶

Když už Julián nedoufal v úspěch u markýzovy dcery, přišla za ním do zahrady a řekla mu, že nesmí odjet pryč. Místo aby byl potěšen jejím zájmem, toto „nařízení“ ho nesmírně pohoršilo a urazilo jeho hrdost. Později, když obdržel Matyldin dopis s vyznáním lásky a prosbou, aby neodjížděl, na ponížení zapomněl a byl blažený štěstím z úspěchu. To, že v boji o tuto dámu zvítězil nad sokem pocházejícím z mnohem lepší společnosti, mu dodalo pocit sebedůvěry a satisfakce.

„Otec,“ pokračovala, „si opravdu váží vašich služeb, které mu prokazujete. Nesmíte zítra odjet; najděte nějakou výmluvu.“ A odběhla. Ale uhodli byste, nač Julián myslel, když zmizela? Byl uražen velitelským tónem, kterým řekla: Nesmíte!“

„Vždyť mně,“ zvolal najednou, když již nemohl ovládnout svou příliš velkou radost, „mně, ubohému venkovanu, vyznává lásku vznešená dáma! Nechoval jsem se zrovna špatně,“ dodal náhle, snaže se překonat své nadšení. „Dovedl jsem si zachovat důstojnost. Neřekl jsem, že ji miluji. Vítězím nad

⁹⁴ Cit. Tamtéž, str. 298.

⁹⁵ Cit. Tamtéž, str. 298 – 299.

⁹⁶ Cit. Tamtéž, str. 311.

markýzem de Croisenois, já, který dovedu mluvit jen o vážných věcech!“ zvolal. „A on je tak hezký! Má kníry, pěknou uniformu; dovede vždy ve vhodný okamžik říci něco duchaplného a vtipného“⁹⁷

Na okamžik se v něm probudila mravní povinnost a chtěl své rozhodnutí o odjezdu změnit. Pociťoval výčitky svědomí kvůli úmyslu podvést muže, který mu věřil – měl v plánu svést jeho dceru a překazít jí svatbu. Myšlenka dobrosrdečnosti ho ale opustila, když se zamyslel nad svým životem. Rychle si uvědomil všechnu nespravedlnost světa a své postavení ve společnosti. Zvážil podmínky, v jakých vyrůstal, způsob, jakým lidé kolem něho bohatli, z jaké výšky na něho hleděli a jak ho podceňovali. Vrátila se mu nenávisť a známá touha po moci. Ambiciózně usoudil, že by musel být hlupákem odepřít si tuto náklonnost, obzvláště když se mu slečna de la Mole už téměř oddávala. Připomněl si, že díky ní se může dostat nahoru, a proto se už zabýval jen svými potřebami.

„A já mu chci svádět dceru! Znemožnit možná sňatek markýzem Croisenoisem, který je nadějí jeho budoucnosti; nestane-li se sám vévodou, chce, aby vévodskou korunku dostala aspoň jeho dcera.“ Juliánovi napadlo, aby přes Matyldin dopis, přes vysvětlení dané markýzovi odcestoval do Languedocu. Ale ten záblesk ctnosti velmi rychle pohasl. „Já jsem dobrý,“ řekl si, „já, plebejec, mám soucit s rodinou tak vysoce postavenou! Já, kterého vévoda Chaulnes nazývá sluhou! Jak markýz zvětšuje své nesmírné jmění? Tím, že prodá státní papíry, když v zámku zaslechne, že příštího dne možná dojde k státnímu převratu. A já, kterého macešská Prozřetelnost postavila na nejnižší společenský stupeň a dala mu šlechtné srdce, ale ani tisíc franků ročního důchodu, tedy nedala mi ani chléb – v pravém slova smyslu nedala mi chléb – já mám odmítnout rozkoš, která se mi nabízí? Odmítnout čirý pramen, který může uhasit mou žízeň ve žhavé poušti všednosti, již se tak namáhavě vláčím? Na mou věru, nebudu tak hloupý; každý ať si hledí sebe v té poušti sobectví, kterou nazýváme životem!“⁹⁸

Když poprvé vystoupal po žebříku do Matyldina pokoje a viděl, jak rozvážně postupuje, uvědomil si, že ona ho vidí pouze jako loutku a jakousi náhradu za předešlého markýze. Juliánovi to však překvapivě nevadilo, jelikož ji zpočátku nemiloval. Byl opojen pocitem vítězství nad svým sokem a viděl v tom všem nesmírný úspěch. Přestože nebyl v její přítomnosti zcela blažený, rozhodně ne jako v přítomnosti paní de Rênal, opojoval ho bezmezný pocit štěstí z marnivosti. Přemýšlel nad tím, že se mu oddává vznešená, odměřená a pyšná mladá markýza, že pomalu stoupá vzhůru a dosahuje svých cílů zakoušeje skutečný pocit ctižádosti. Po čase jí však začal milovat a nespokojil se pouze s jejím tělem. Toužil splnit celý úkol, tedy získat si Matyldinu lásku. Nechtěl, aby vytušila jeho zájem, a lstivě ji přiměl, aby věřila, že Juliána miluje více než on ji.

„A to že je zamilovaná žena!“ pomyslel si Julián. „Ta se odvažuje mluvit o lásce! Tolik chladnokrevnosti, tolik rozvahy a opatrnosti mi ukazuje dosti jasně, že neztvídám nad panem de

⁹⁷ Cit. Tamtéž, str. 315 – 316.

⁹⁸ Cit. Tamtéž, str. 316.

*Croisenois tak, jak jsem se ve své hlouposti domníval, ale že se jen stanu docela prostě jeho nástupcem. Ale konečně, co mi na tom sejde! Což ji miluji? Budu triumfovat nad markýzům tím, že bude zuřit, že má nástupce, a bude zuřit ještě více, že tím nástupcem jsem já.*⁹⁹

*„Její tykání, v němž nebylo něžnosti, nepůsobilo Juliánovi radost. Divil se sám, že se necítí šťasten; konečně, aby si uvědomil své štěstí, povolal si na pomoc rozum. Viděl, že ta hrdá a ve svých chválách velmi zdrženlivá dívka si ho váží; těmito úvahami dospěl k štěstí z ješitnosti. Nebyla to ovšem duševní rozkoš, kterou nalézal někdy u paní Rénal. V jeho citech v první chvíli nebylo něhy. Bylo to nejvyšší štěstí ctižádosti a Julián byl především ctižádostivý.“*¹⁰⁰

*„Skoro každou minutu si opakoval: „Musím ji stále udržovat v nejistotě, zda ji miluji. Skvělé společenské postavení a lichocení každého, kdo s ní mluví, jí dodává příliš velké sebevědomí.“*¹⁰¹

*„Julián hrál svou úlohu tak dobře, že se mu podařilo namluvit jí, že ona ho miluje více než on ji.“*¹⁰²

Po návštěvě salonu paní de Fervaques a setkání s dalším biskupem byl Julián sám na sebe hrdý. Chválil se za to, jak ve společnosti pokročil a jak se mu nyní daří. Večeře s biskupem v něm už totiž nevzbuzovala vzrušení a neznamenal pro něho nic významného. Pohrdal diskuzemi, které se toho večera pronesly, a znevažoval vědomosti těch, kteří hovořili. Byl tak povýšený, že už téměř nikoho neobdivoval.

*„Jeden z nich byl strýc maršálové, biskup ...ský, který měl na starosti prebendy a nedovedl prý neteři nic odepřít. „Jak obrovský pokrok jsem udělal a jak je mi to lhostejné!“ řekl si Julián s melancholickým úsměvem. „Večeřím už s proslulým biskupem ...ským.“ Večeře nebyla skvělá a hovor byl nesnesitelný. „Taková společnost je jako špatná kniha,“ myslil si Julián. „Řeší se zde směle největší problémy lidstva. Poslouchá-li však člověk tři minuty, ptá se sám sebe, co je protivnější, zdali nabubřela řeč mluvčího, či jeho strašná nevědomost.“*¹⁰³

Ačkoli se Julián změnil, očekáváje Matyldino dítě, pro které chtěl jen to nejlepší, jeho ambice byly ještě znovu probuzeny. Mohl za to dar od Matyldina otce, který věnoval každému z páru přes deset tisíc franků ročního důchod. Julián získal navíc funkci nadporučíka v husarském pluku a skutečnou šlechtickou hodnost „*pan Julián de la Vernaye*“. V tu chvíli začal počítat, kolik peněz mají dohromady se ženou peněz, a byl nadšen ze svého úspěchu. Viděl to celé jako vlastní zásluhu, která byla odškodněním za jeho bídný život. Když se zamyslel nad šlechtickým titulem, připustil, že by skutečně mohl být synem vypovězeného vznešeného aristokrata, a proto tolik nenáviděl svého otce. Jeho pýcha a nadutost byly tak ohromné, že skutečně uvěřil ve svůj pravý šlechtický původ.

„Julián byl tímto darem velmi překvapen. Nebyl už tím přísným a chladným člověkem, jak jsme ho poznali. Osud jeho syna zabíral již nyní všechny jeho myšlenky. To neočekávané jmění, dosti značné

⁹⁹ Cit. Tamtéž, str. 332.

¹⁰⁰ Cit. Tamtéž, str. 334.

¹⁰¹ Cit. Tamtéž, str. 412.

¹⁰² Cit. Tamtéž, str. 417 – 418.

¹⁰³ Cit. Tamtéž, str. 398.

*pro tak chudého člověka, probudilo jeho ctižádost. Najednou uviděl, že má dohromady se svou ženou 36 000 franků ročního důchodu.*¹⁰⁴

„Když mu donesla večer zprávu, že je husarským nadporučíkem, měl z toho nesmírnou radost. Můžeme si ji lehce představit při jeho ctižádostivé povaze a vášnivé lásce, kterou nyní miloval svého syna. Změna jména ho velmi překvapila. „Můj román je vlastně u konce,“ pomyslí si, „a všechna zásluha náleží jedině mně. Podařilo se mi vzbudit lásku v té pyšné bytosti,“ řekl si hledě na Matyldu. „Její otec nemůže žít bez ní a ona beze mne.“¹⁰⁵

„Jednou z mlčky přijatých podmínek bude, že ten člověk, který vládne v Besançonu, uzná váš šlechtický původ.“ Julián již nemohl své nadšení ovládnout. Jeho šlechtický původ bude uznán! Objal abbého. „Fuj,“ zvolal Pirard a odstrčil ho. „Co znamená ta světská marnivost? ... Sorelovi a jeho synům nabídnu svým jménem roční důchod pěti set franků, a ten bude vyplácen každému tak dlouho, dokud s nimi bude spokojen.“ Julián se choval již opět chladně a povýšeně. Poděkoval, ale jen velmi neurčitými slovy, jež k ničemu nezavazovala. „Že bych byl opravdu syn nějakého vznešeného šlechtice, kterého strašný Napoleon vypověděl do našich hor?“ A každým okamžikem se mu ta myšlenka zdála méně nepravděpodobná ... „Má nenávist k otci by mohla být důkazem ... Pak bych nebyl spáchal nic zlého!“¹⁰⁶

Třebaže se Julián během příběhu dosti změnil, i v žaláři v něm zůstala trocha arogance a povýšenosti nad ostatními lidmi. Když měl možnost uprchnout z vězení, při pomýšlení na rozhovor s hlídačem raději plán zavrhl. Opovrhoval okolím, ačkoli mu mohl zachránit život.

„Byl poníženy a úslužný, jak jen bylo možno. Juliánovou hlavou probleskla myšlenka: „Tento neohrabaný obr nevydělá více než tři nebo čtyři sta franků, zřídka kdy mívá někoho ve vězení. Mohu mu zajistit deset tisíc franků, bude-li chtít se mnou uprchnout do Švýcar ... Jediná potíž by při tom byla přesvědčit ho, že svůj slib splním.“ Ale pomýšlení, že by musel s tím lotrem mít dlouhý rozhovor, ho naplnilo odporem a myslil raději na něco jiného.“¹⁰⁷

3.3 ROMÁN MILÁČEK

3.3.1 Nástin děje

Námětem knihy je život **Georgese Duroye**, muže bez nejmenších skrupulí, který se chce za každou cenu dostat do vyšší společnosti. Hrdina je bývalým vojákem z šestého husarského pluku, ale po návratu do Francie nemá peníze a živoří. V Paříži potká dávného přítele **Charlese Forestiera**, nyní redaktora novin *La vie Francaise*. Přes něho získá práci v redakci, což si domluví na společné večeři při seznámení s ředitelem novin, panem **Walterem**. Zpočátku jako Forestierův asistent nedokáže sepsat ani jedinou stránku bez pomoci (s tím mu pomáhá Forestierova žena **Madeleine**), ale později se zaměří na kratší články a

¹⁰⁴ Cit. Tamtéž, str. 427.

¹⁰⁵ Cit. Tamtéž, str. 431.

¹⁰⁶ Cit. Tamtéž, str. 432 – 433.

¹⁰⁷ Cit. Tamtéž, str. 441 – 442.

stane se z něho profesionál. Najde si milenkou, vdanou ženu s dobrým postavením, *Clotilde de Marelle*. Ta pronajme byt, ve kterém společně tráví čas, aby je nikdo neviděl. Duroy je brzy povýšen a zastává funkci vedoucího rubriky společenských zpráv. Forestier onemocní plicní chorobou a odjede s ženou z Paříže. V okamžiku, kdy umírá, přivolá si Madeleine na pomoc Duroye, aby ji duševně podpořil. Ten jí v posledních přítelových hodinách nabídne, aby si ho vzala za manžela. Po Charlesově smrti převezme Duroy jeho pozici v redakci a zastává místo politického redaktora. Madeleine po krátké době přijímá jeho nabídku k sňatku, a jelikož má spoustu kontaktů s významnými lidmi, poskytuje mu nejnovější zprávy. I když Duroy nejprve ukončí vztah s Clotildou, po krátkém čase s ní znovu tajný milostný poměr udržuje. Madeleine navrhne změnit Georgesovi jméno na *Du Roy de Cantel* (jako pravý šlechtic) a on to ihned přijímá za své. Společně navštíví jeho rodiče na vesnici, ale ti Madeleine nevitají, jak očekávala. Když Georgese vztah se ženou omrzí (čím více má úspěch, tím méně ho žena zajímá), pocítí možnost navázat nový milostný poměr s ředitelovou ženou, paní *Virginii* Walterovou, což se mu zdá být dost prospěšné. Starší dáma a katolička dlouhou dobu vzdoruje, ale později jeho šarmu podléhá. Ačkoli ho hluboce miluje, má obavy a výčitky svědomí, což Georgese velmi obtěžuje. Pouze ji využije, ostatně jako všechny ženy, a pak odvrhne. Mezitím zemře hrabě Vaudrec, přítel a milenek Madeleine, který jí odkáže milion franků. To Du Roy nesnese a nakonec přinutí ženu, aby mu polovinu jmění přenechala. Paní Walterová mu stále dokazuje lásku a vyzradí mu tajemství manžela s ministrem zahraničí o velkém bohatství z Maroka. Duroy si díky této informaci koupí akcie a vydělá nějaké peníze. Protože o manželství nestojí a je si vědom Madeleininy nevěry s ministrem Larochem-Mathieuem, chce je přistihnout, aby měl záminku pro rozvod. To se mu podaří, následně několika články sesadí ministra z jeho politického místa a s Madeleine se rozvede. Má už v plánu další obět' – Walterovu dcerou *Suzanne*, kterou si chce vzít za manželku (tentokrát v kostele). Jelikož jsou si milenci vědomi nesouhlasu rodičů (především stále zamilované Virginie), předstírají Suzannin únos. Tak její otec k požadavku svolí a uvolní Georgesovi místo šéfredaktora. Když novomanželé po svatebním obřadu vychází z kostela, Du Roy při pohledu na Clotildu přemýšlí, kdy ji znovu navštíví. Zůstává nadále ambiciózním sebestředným mužem, který podvádí svou ženu.

3.3.2 Projevy arivistického jednání *Georgese Duroye*

Arivismus je u Duroye zřejmý již na začátku knihy. Jeho nenávisť k lidem, kteří mohli posedět v kavárnách, zatímco on bloudil ulicemi s obnosem postačujícím maximálně na dva obědy nebo dvě večeře, se projevuje od samého počátku. Kdyby býval měl v té době možnost někoho přepadnout, byl by to býval udělal.

„A díval se na všechny lidi usazené u stolků s nápoji; všichni mohli po libosti uhasit žízeň. Šel dále vyzývavě a směle kolem kaváren, odhadoval na první pohled podle vystupování a obleku, kolik peněz asi hosté mají v kapse. Zaplavila ho zlost na ty klidné lidi u stolků. Kdyby jim prohledal kapsy, našlo by se zlato, stříbro i měď. Průměrně má každý nejméně dva zlaté dvacetifranky, v každé kavárně jich je dobrá stovka, stokrát dva dvacetifranky jsou čtyři tisíce! Mumlal si: „Potvory!“, ale přitom si stále pyšně vykračoval. Kdyby tak někoho mohl v tmavém zákoutí popadnout, na mou duši, zakroutil by mu klidně krk, jako to dělával drůbeží sedláků při velkém vojenském cvičení venku.“¹⁰⁸

Ačkoli Duroy neměl žádné peníze, považoval za nejdůležitější vlastní vzhled. Když se vydal poprvé na večeři k příteli Forestierovi, díky níž měl možnost získat dobré místo v redakci a mohl tak dosáhnout vysněného kariérního postupu, znejistěl. Chtěl udělat dobrý dojem, avšak zevnějšek nebyl podle jeho představ. Obavy z neúspěchu rychle zmizely ve chvíli, kdy poprvé spatřil sám sebe v zrcadle domu Forestierových. Okamžitě se mu vrátila sebedůvěra a ctižádost. Promenádoval se povýšeně před zrcadly v každém poschodí, studoval svou chůzi a zkoušel si různá gesta a obličejje. Byl si jistý, že s takovým vzezřením udělá jistě dojem a konečně stoupne v očích společnosti.

„Cítil, že nic není dokonalé, počínaje polobotkami - nebyly lakované, ačkoliv jinak dosti pěkné, ale na vzhledu nohou mu záleželo – a konče košilí za čtyři franky padesát, koupenu ráno v Louvru, jejíž příliš tenká náprsenka se již krabatila. Kalhoty, trochu široké, nepřiléhaly dosti k noze, na lýtku jako by odstávaly, vypadaly zmuchlaně jako všechny vypůjčené šaty na těle, které je oblékne náhodou. Jen kabát fraku mu padl dobře, hodil se skoro přesně na jeho postavu.“¹⁰⁹

„Stoupal pomalu po schodech, srdce mu bušilo, na duši doléhala tíseň, pronásledoval ho strach, že vypadá směšně; a tu náhle před sebou uviděl pána ve společenském úboru, který se na něho díval. Stáli tak blízko sebe, že Duroy ustoupil o krok dozadu, potom ohromením strnul: byl to on sám ve vysokém zrcadle, které sahalo až na zem a na odpočívadle v prvním poschodí vytvářelo dojem dlouhé galerie. Zachvěl se radostí, vypadal mnohem lépe, než si myslel.“¹¹⁰

„A zde se v zrcadle ani nepoznal, považoval se za někoho jiného, za pána z dobré společnosti, kterého hned odhadl jako uhlazeného a vkusně oblečeného. Když se nyní prohlédl pečlivě, uznal, že celek je opravdu uspokojující. A tak se studoval jako herci, když se učí svým úlohám. Usmál se na sebe, podal si ruku, zagestikuloval, naznačil různé pocity, údiv, radost, souhlas, a pokoušel se o takové úsměvy a výrazy očí, aby dámám ukázal dvorné chování a přesvědčil je, že je obdivuje a touží po nich. Když docházel do druhého poschodí, uviděl zase zrcadlo a zpomalil krok, aby viděl, jak jde. Připadal si opravdu elegantní. Měl hezkou chůzi. Celou duši mu zaplavila přemrštěná sebedůvěra.“

¹⁰⁸ Cit. Maupassant, Guy: *Miláček*. Praha, 1968, str. 7.

¹⁰⁹ Cit. Tamtéž, str. 19 – 20.

¹¹⁰ Cit. Tamtéž, str. 20.

Jistě udělá kariéru s takovým zevnějškem a s takovou touhou vyšvihnout se, se samostatností myšlení a rozhodností, jaké si byl vědom. ¹¹¹

Sebejistotu projevil už při první večeři, při níž mohl získat nové zaměstnání. Jakmile přišla řeč na Alžírsko (společensky velmi aktuální téma), pocítil silnou touhu se přede všemi předvést. Zapojil se do hovoru a byl si vědom, jak rychle upoutal pozornost ostatních v místnosti. Tento pocit mu dodal sebedůvěru a jeho řeč byla pro všechny velmi poutavá. Popisoval zemi a vyprávěl o vojenských výpravách záměrně co nejpoutavěji, aby přísedící zaujal. Díky proslovu mu pan Walter umožnil zkusit novinářskou práci a Duroyovi stouplu rázem sebedůvěrou natolik, že se cítil skutečně nepřemožitelný. Konečně byl tam, kde si vždy přál být a kam měl vždy patřit. Konečně zaujal své právoplatné místo a nabyl dojmu, že ho kariéerní růst jistě nemine.

„Hovořil s jakýmsi vychloubavým nadšením, vzrušovalo ho víno a touha zalíbit se.“ ¹¹²

„Všichni se uklonili řediteli, který se usmíval, a Duroy, opojen úspěchem, vypil sklenici jedním douškem. Cítil v těle nelidskou sílu, v duši nepřemožitelnou rozhodnost a nekonečnou naději. Byl nyní mezi těmito lidmi doma, právě tu zaujal postavení, vydobyl si místo.“ ¹¹³

Tento úspěch mu ke spokojenosti dlouho nepostačil a touha po zviditelnění co nejrychlejším způsobem ještě více narostla. Již za pár chvil dělal dojem na ty, kteří mu mohli dopomoci ke kariéře. Nejprve z vypočítavosti oslňoval ženu zaměstnavatele paní Walterovou a poté, co si s ní natrénoval mluvu, dal se do hovoru s Clotildou. Byl si vědom daru mluvit se ženami okouzlujícím způsobem a věděl, že pro něho mívají slabost. Využil tedy záměrně svého šarmu a byl vskutku neodolatelný. Každý si ho proto brzy oblíbil.

„A rozhovořil se. Dovedl o všedních věcech hovořit lehce, příjemným hlasem, uměl dávat očím milý výraz a neodolatelně svůdně nakrucovat knír.“

„Takže vy chcete zkusit žurnalistiku?“ ptala se přímo. A tak vypravoval neurčitě o svých záměrech, potom začal znovu mluvit o věcech, o nichž před chvílí hovořil s paní Walterovou, ale protože námět již lépe ovládal, mluvil duchaplně, opakoval věty, které si zapamatoval, jako by byly jeho. Neustále se díval své společnosti do očí, jako by všechna jeho slova měla hlubší význam.“ ¹¹⁴

Po návratu z luxusního domu Forestiera byl rozhodnutý vše změnit. Ještě více mu docházelo, v jak hrozných podmínkách pobývá, a zlobil se sám na sebe. Ačkoli nebyl jeho první pokus o sepsání článku úspěšný, touha po skoncování s bídným životem předčila opět vše ostatní. V jeho snech mu k lepší budoucnosti dopomáhaly vysoce postavené ženy,

¹¹¹ Cit. Tamtéž, str. 20 – 21.

¹¹² Cit. Tamtéž, str. 26.

¹¹³ Cit. Maupassant, Guy: *Miláček*. Praha, 1968, str. 28.

¹¹⁴ Cit. Tamtéž, str. 30.

keré mu okamžitě podlehly a zamilovaly se do něho. Při této myšlence mu svitla naděje, že bude přece jen možné tímto způsobem zlepšit své postavení a vystoupat do lepší společenské třídy.

„Zaplavila ho zlost na chudobu vlastního života. Řekl si, že se musí odtud dostat hned, že musí od zítřka skoncovat s tím nuzáckým postavením.“¹¹⁵

„Ale touha po kariéře vládla všemu. Bezděky se zasníil jako každý večer. Vymýšlel si skvělé milostné dobrodružství, které mu rázem pomůže splnit jeho naděje. Ožení se s bankéřkou nebo hraběcí dcerou, kterou potká na ulici, a ona se do něho zamiluje na první pohled.“

„A tu ho opět zaplavila neurčitá a radostná naděje, neustále se mu vracející do duše, a poslal jen tak do noci polibek, polibek lásky obrazu neočekávané ženy, polibek touhy po štěstí, po němž bažil.“¹¹⁶

Ačkoli mu první článek nadiktovala Forestierova žena, po uvedení do tisku mu vůbec nepřipadalo divné těžit z její práce. Zdálo se dokonce, jako by nabyt dojmu, že článek skutečně sepsal sám. Zmocnila se ho nepřemožitelná sebedůvěra a cítil se na mnohem lepší úrovni než ostatní kolemjdoucí. Když později v jedné kavárně neměli noviny *La Vie Française*, vyčinil číšníkovi jako skutečný povýšenec a ten mu je hned zaběhl koupit. Duroy chtěl, aby si každý přečetl jeho jméno v novinách, a proto na sebe upoutával pozornost různými gesty. Pyšně si přál, aby čtenáři věděli, že ten velký redaktor seděl v kavárně vedle nich.

„Bylo to tu! Ta radost! Vyrázil bezmyšlenkovitě s novinami v ruce a s kloboukem na stranu, nejrady by zastavoval chodce a říkal jim: „Kupte si je – kupte si je! Je tam můj článek.“

„Duroy rozzlobeně a pohoršeně prohlásil: „To je podnik! Tak mi je jděte koupit!“ Číšník odběhl a přinesl noviny. Duroy se začel do svého článku a často říkal nahlas „Výborně! Výborně!“, jen aby upoutal pozornost sousedů a vzbudil v nich chuť vědět, co v tom čísle je. Potom noviny při odchodu nechal ležet na stole.“¹¹⁷

Byl tak sebejistý, že dal ihned okázalým způsobem výpověď v bývalé práci. Toužil se před všemi předvést a ukázat, že si nyní může dovolit jednat s vedoucím troufalým tónem. Hovořil rázně a sebejistě a nezapomněl zmínit, kolik peněz si vydělá. Dával tím všem najevo, že se od nynějška bude mít skutečně velmi dobře. A přesně to pro něho bylo důležité – předvést okolí svůj úspěch. Vyzvedl si ještě poslední výplatu a cestou domů udělal několik povrchních gest, jimiž si dokazoval svůj vzestup a nadřazenost nad

¹¹⁵ Cit. Tamtéž, str. 34.

¹¹⁶ Cit. Tamtéž, str. 36.

¹¹⁷ Cit. Tamtéž, str. 50.

ostatními. Například pocit při výrobě navštívenek (se jménem a novým titulem „redaktor La Vie Française“) mu udělal skutečně dobře na duši.

„Nastalo naprosté ticho. Zástupce přednosty se konečně zaraženě zeptal: „Co jste to říkal?“ „Řekl jsem, že na to kašlu! Dnes jsem přišel jen proto, abych dal výpověď. Nastoupil jsem jako redaktor do La Vie Française, budu tam mít pět set franků měsíčně a k tomu za články. První už mi dnes ostatně vyšel.“¹¹⁸

„Mám už té vaší dráhy dost. Ode dneška jsem v redakci novin, kde mi dali pěkné místo. Uctivě se vám poroučím.“ Odešel, byl pomstěn.“

„Vyšel na ulici s měsíčním platem v kapse. Dopřál si vydatný oběd v dobré, ne příliš drahé restauraci, kterou znal, koupil ještě jednou La Vie Française a nechal ji zase na stole, u něhož jedl, a pak prošel řadou obchodů, kde kupoval drobnosti, jen aby si je mohl dát doručit domů a oznámit své jméno „Georges Duroy“. Dodával: „Redaktor La Vie Française.“ Pak oznamoval i číslo domu a neopominul si vymínit: „Necháte mi to u domovníka.“ Protože měl ještě čas, zašel si k fotografovi, který vyráběl navštívenky na počkání před očima kolemjdoucích; dal si jich udělat sto se svým jménem a novým titulem.“¹¹⁹

Nadšení z redaktorského místa mu ale nevydrželo dlouhou dobu. Brzy si uvědomil podřazenost práce, kterou vykonával – podřazenost pro ty, mezi nimiž chtěl jednou žít. Při pohledu na kolegy s většími obnosy peněz se jeho touha a ctižádost jen stupňovaly. Obával se ale, že se z této bezvýznamné pozice nevymaní a bez vlivných přátel se nebude moci nikdy prosadit. Tento pocit v něm vzbuzoval vztek, ale současně i větší dychtivost po dosažení svých cílů za jakoukoli cenu. Uvědomil si, jaký měl dříve úspěch u žen, a zamyslel se znovu nad možností nalézt tu vyvolenou, která by jeho kariéře dopomohla.

„To se nějak dělá a já to musím pochytit,“ myslil si při pohledu na některé kolegy s plnými kapsami peněz, ale nikdy nepochopil, jakých tajných prostředků mohli používat k získání takové zámožnosti. Závistivě je podezíral, že dělají něco utajeného a podezřelého, že prokazují různé služby, jakési smluvené a schválené podvody. A on musí proniknout tím tajemstvím, dostat se do tichého společenství, vnutit se mezi kolegy, kteří se dělí bez něho.“

„Především ho znepokojovala společenská prostřednost jeho postavení, neviděl žádnou cestu, po níž by se mohl vyšplhat do výšin, kde nalézáme vážnost, moc a peníze. Zdálo se mu, že je přiskřípnutý v nevalném postavení reportéra, uvězněný tak, že se z něho nikdy nedostane. Oceňovali jej, ale vážili si ho podle jeho místa.“¹²⁰

„Nejvíce ho ponižovalo, že viděl, jak má uzavřené dveře do společnosti, že je beze známých, s nimiž by se stýkal jako rovný s rovnými, neschází se důvěrně s ženami, i když by ho někdy známé herečky přijaly přátelsky, protože by jim mohl být užitečný. Ostatně věděl ze zkušenosti, že všechny, dámy ze společnosti i komediantky, k němu lnou až ku podivu, v okamžiku ho mají rády, a tak mu bylo jako spoutanému koni, když nemohl mezi ženy, na nichž snad záleží jeho budoucnost.“¹²¹

¹¹⁸ Cit. Tamtéž, str. 51.

¹¹⁹ Cit. Tamtéž, str. 52.

¹²⁰ Cit. Tamtéž, str. 63.

¹²¹ Cit. Tamtéž, str. 64.

Brzy na to si při jedné večeři s Forestierovými a paní de Marelle připravil podmínky pro svedení Clotildy. Během hovoru dal všem jasně najevo, že pokud jde o jakékoli tajemství (včetně nevěry), on je vždy diskrétní. Netajil se tím, že kdyby podle něho lidé nevyzrazovali, co vědí o druhých, všem by se dařilo lépe. Tímto tvrzením tedy připustil, že by mohl být potenciálním milencem, který by taktně nikdy nic nevyzradil.

*„Život by se naplnil nádhernými příhodami, kdybychom se mohli spolehnout na naprostou mlčenlivost lidí. Ženy často, vlastně skoro většinou odrazuje strach, že se tajemství prozradí.“
Potom s úsměvem pokračoval: „Vidíte, že je to pravda? Kolik by jich podlehlo náhlé touze, prudkému a prchlivému rozmaru, chvilkovému vzplanutí, kdyby se nebály, že své krátké a malé štěstí zaplatí nenapravitelným skandálem a bolestnými slzami!“ Mluvil tak nakažlivě a přesvědčivě, jako by říkal obhajobu, jako by obhajoval sebe, jako by prohlašoval: „Se mnou by se však nikdo nemusel takového nebezpečí bát. Jen to zkuste.“¹²²*

Jeho promluvy při společné večeři zapůsobily podle plánu na paní de Marelle. Ta svolila, aby ji v drožce doprovodil domů a on konečně získal to, co si od první večeře u Forestierových umanul. Podařilo se mu ji poprvé políbit a uvědomil si, že nemusel vyvinout téměř žádnou námahu. Napadlo ho, že když mu tak snadno podlehla první žena, o kterou se pokusil, mohl by mít časem stejný úspěch i u žen s vyšším postavením. To mu dodalo sebedůvěru a on zauvažovat nad budoucností, v níž viděl další bohaté dámy po svém boku. Sny se mu nyní zdáli uskutečnitelnější. Když druhý den dorazil ke Clotildě na smluvený oběd, vypočítavě předstíral, že ji miluje. Chtěl se přesvědčit, zda jeho kouzlu podlehla. Stejně jako předešlého dne radoval se později ze svého úspěchu a z toho, že tak snadným způsobem získal vdanou ženu.

„Konečně má vdanou! Že

nu ze společnosti! Z vyšší společnosti! Z pařížské vyšší společnosti! A bylo to tak snadné a nečekané!“ Až dosud si představoval, že k sblížení a získání takové vytoužené bytosti je třeba nesmírného úsilí, nekonečného čekání, obratného obléhání složeného z dvoření, vyznávání lásky, vzdechů a dárků. A najednou se znenadání při malém útoku první žena, kterou potkal, vzdává tak rychle, že ho to ohromilo.“

„V nejasných vidinách, v nichž bloudily jeho naděje, naděje na vysoké postavení, úspěch, slávu, bohatství a lásku, najednou zahlédl procesí půvabných, bohatých a vlivných žen, které usměvavě přecházely a mizely jedna za druhou v pozadí zlatého oblaku snů jako řady statistek, vinoucí se do dále při oslavě.“¹²³

¹²² Cit. Tamtéž, str. 70.

¹²³ Cit. Tamtéž, str. 75.

„Rozběhl se k ní a zakoktal: „Tolik vás miluji! Tolik vás miluji!“ Otevřela náruč a klesla mu na prsa; pak obrátila obličej k němu a dlouho se líbali. Duroy uvažoval: „Je to snazší, než bych si byl myslel. Daří se to skvěle.“¹²⁴

Když se již nějakou dobu tajně stýkali, začala Clotilda toužit po návštěvě neznámých míst. Lákala ji společnost níže postavených lidí a pro tyto příležitosti nosila speciální nuzné oblečení. Chtěla, aby se i Georges převlékal za chudáka, ale toho by už on nebyl schopen. Jeho pýcha byla tak veliká, že i do těch nejhorších podniků nosil krásné šaty. Neponížil by se už natolik, že by nosil laciné hadry jen proto, aby zapadl mezi lůzu.

„Přála si, aby se Duroy oblékl jako dělník, ale nesouhlasil s tím a ponechával si řádný úbor muže ze společnosti, dokonce si ani nevyměnil cylindr za měkký plstěný klobouk.“¹²⁵

Protože Clotilda pochopila, v jak těžké finanční situaci se Georges nachází kvůli jejím rozmarům, schovala mu pár zlatáků do podšívky u vesty. On však místo radosti, že si tento týden bude moci dopřát alespoň slušné obědy, pocítil veliké ponížení a nemohl vzteky popadnout dech. Byl velmi uražen a znechucen tím, že mu přítelkyně dává milodary, o které se nikoho neprosí.

„Potom najednou uhodl a zachvátila ho pohoršená zlost. Vždyť přece jeho milenka hovořila o penězích zapadlých do podšívky, a nalezených ve chvíli chudoby! Dala mu tu almužnu. Ta hanba!“¹²⁶

Když se jednou potkal s bývalou milenkou, prostitutkou Rachel, jeho arogance neměla obdoby. Nestála mu ani za pozdrav a nafoukaně ji přehlížel. Nechtěl se ponížit před Clotildou, kterou doprovázel a která o jeho dřívějších aférách neměla netušení. Cítil se v úplně jiné pozici než kurtizána, kterou nyní pohrdal. Arogantně předstíral, že ji nikdy neviděl, a když na něho promluvila, choval se velmi hrubě a povýšeně. Opovrhoval jí, zlobil se, že si na něho dovoluje promluvit a choval se, jako by pocházel z milionářské rodiny.

„Spustila znovu: „Tak co? Snad jsi neohluchl?“ Neodpověděl, nasadil si opovržlivý výraz, kterým chtěl zabránit, aby se ani slovem nepošpinil s takovou poběhlicí. Rozesmála se, ale zlostně, a zeptala se: „Ta ty jsi němý? Snad ti milostivá neukousla jazyk?“ Mávl zlostně rukou a rozčileně vykřikl: „Kdo vám dovolil na mne mluvit? Zmizte, nebo vás dám sebrat.“¹²⁷

Když mu Foresier jednou v redakci vyčínil za nesplnění práce, Georgesova pýcha velmi utrpěla. Toto ponížení nemohl snést a rozhodl se pro odplatu – cílem bylo svést

¹²⁴ Cit. Tamtéž, str. 76.

¹²⁵ Cit. Tamtéž, str. 86.

¹²⁶ Cit. Tamtéž, str. 92.

¹²⁷ Cit. Tamtéž, str. 98.

přítelevu ženu. Poté co ji navštívil, nechal se znovu unést její krásou ale i vidinou dalšího vzestupu. Bylo mu jasné, že s ní po boku by se jeho přání plnila ještě rychleji. Náhle mu Clotilda nebyla dost dobrá a jeho touha směřovala pouze k Madeleine. O svých schopnostech svůdníka rozhodně nezapochoyboval a byl si téměř jistý vítězstvím.

„Duroy mu div nedal políček, ale zdržel se a odešel s mumláním: „Já tě dostanu.“ Hlavou mu probleskl nápad a dodal: „Tobě, chlapče, nasadím parohy.“ Při odchodu si mnul ruce, potěšen tím záměrem.“¹²⁸

„Posadil se k ní a díval se na ni zvědavě, se zájmem sběratele ozdobných předmětů. Byla okouzující, světlá, s něžným a teplým odstínem, jako stvořená pro něžnosti; pomyslíl si: „Určitě je lepší než tamta.“ Vůbec nepochyboval o úspěchu, zdálo se mu, že stačí natáhnout ruku a sebrat, jako když spadne jablko do klína.“¹²⁹

A protože chtěl Duroy za jakoukoli cenu zlepšit své společenské postavení, zvolil si po neúspěchu u paní Forestierové nový cíl. Tentokrát mířil výše a rozhodl se zapůsobit na ženu ředitele novin paní Virginii Walterovou. Vše začalo poté, co na ni a její přítelkyně udělal velký dojem svými podbízivými názory pronesenými při jedné návštěvě. Cestou domů pak vzpomínal na předvedený výkon, byl na sebe skutečně hrdý a opět mu záleželo jen na případném užitku. Doma se znovu zaradoval nad svým úspěchem a cítil v sobě narůstající sílu a schopnost, čehokoli si zamane.

„Duroy vesele odcházel po Malesherbesově bulváru, div netancoval radostí, jak byl spokojen se svým výstupem, a šeptal si: „Dobrý začátek.“¹³⁰

„Když Duroy vešel do svého pokoje, uvažoval: „Musím si sehnat jiný byt. Tohle mi teď už nestačí.“ Cítil v sobě sílu a radost, schopnost hory přenášet, a při procházce od postele k oknu si říkal docela nahlas: „Už něčím budu, budu bohatý.“¹³¹

Při cestě na večeři k Walterovým Georges opovrhoval všemi lehkými ženami, které na něho mluvily a nabízely mu své služby. Byly to stejné ženy, s nimiž dříve trávil tolik času, ale nyní nabyl pocitu výjimečnosti a nadřazenosti. Nechápal, že si ho dovolují oslovit, přestože nyní patří mezi úplně jinou společnost a je z něho velký novinář.

„Na vnějším kruhu bulvárů ho zastavovaly nevěstky a Duroy se jim vždycky vytrhl s nesmírně opovržlivým: „Dejte mi pokoj,“ jako by ho urážely a podceňovaly. Za co ho mají? Cožpak ty děvky nedovedou muže odhadnout? Pocit, který mu dával černý frak, cesta na večeři k velmi bohatým,

¹²⁸ Cit. Tamtéž, str. 99.

¹²⁹ Cit. Tamtéž, str. 100.

¹³⁰ Cit. Tamtéž, str. 106.

¹³¹ Cit. Tamtéž, str. 110.

*známým a významným lidem, utvrzovaly ho v přesvědčení, že se stal jiným člověkem, mužem z vysoké společnosti, právě vysoké společnosti.*¹³²

Jeho arivistické myšlení je v knize znát i při setkání se známou nevěstkou, která si zaručila úspěch u mužů díky milostným avantýrám. Georges naprosto chápal její ctižádost a shledával jistou podobnost v jejich duších. I prostředky zvolené k dosažení cílů byly totožné, avšak ona pak předváděla své bohatství okázale před všemi kolem.

*„Kolem však projel tryskem nízký otevřený kočár, tažený dvěma bílými koníky, kterým hřívá i ocasy vlály; řídila malá blondýnka, známá kurtizána; za ní seděli dva sluhové. Duroy se zastavil a měl chuť pozdravit a zatleskat té zbohatlici z lásky, která na této promenádě a v době vyjížděk pokryteckých urozených dam měla odvalu vystavovat drzý přepych, získaný v posteli. Snad nejasně vycítil, že s ní má něco společného, že je mezi nimi přirozené pouto, protože jsou stejného druhu, stejné duše, a jeho úspěch přijde podobně povážlivou cestou.*¹³³

Když se mu Clotilda znovu nabídl, neviděl ji už jako dříve a nevzhlížel k ní s úctou a touhou. Nyní se jí vysmíval a byl pobaven její láskou, kterou neopětoval – jen na oko předstíral zájem. Byl si vědom své společenské role a cítil se nad ní velmi povýšený. Dělal mu sice dobře být žádaný, ale hrál v tom značnou roli jeho chtíč, nikoli láska a obdiv. Navíc nechápal zaslepenost jejího manžela, který se s Georgesem nedávno seznámil a přitom vůbec neodhalil jejich tajný poměr. Povýšenecky přemýšlel nad tím, jaký asi musí být hlupák, když žije s takovouto ženou.

*„A Duroy si cestou do redakce myslel: „To je směšný tvor. Ptačí mozek! Ví vůbec, co chce a co má ráda? A to divné manželství! Který blázen mohl dát do jednoho hnízda stařečka s takovým třetím? Co to jen napadlo inspektora, že si vzal tu holku? Záhada! Kdo ví! Třeba láska!“ Potom uzavřel úvahu: „Konečně, je to báječná milenka; byl bych opravdu hlupák, kdybych se s ní rozešel.*¹³⁴

Když ho paní Forestierová požádala o pomoc s nemocným manželem, Georges neváhal ani minutu a byl nadšen, že ji znovu spatří. Po příjezdu do jejich domu se chtěl ihned vrátit zpět do Paříže, ale věděl, že chce-li si naklonit její přízeň, musí to vydržet a vyčkat, než Forestier skoná. Na celé situaci ho nejvíce obtěžoval čas, který tomu musel věnovat. Ale usoudil, že pokud chce dosáhnout svého, musí vytrvat za každou cenu. Šlo mu tedy pouze o to, aby si ho Madeleine oblíbila, nikoli o to, aby příteli usnadnil odchod. Znovu viděl pouze sebe a vlastní užitek.

„Ale když se ráno probudil, viděl, že nemůže své rozhodnutí tak lehko provést. Paní Forestierovou by žádná jeho lest neoklamala a ze zbabělosti by přišel o všechno, co získal oddaností. Pomyslel si:

¹³² Cit. Tamtéž, str. 111.

¹³³ Cit. Tamtéž, str. 123.

¹³⁴ Cit. Tamtéž, str. 144.

„Hm, to je otrava, ale co se dá dělat, v životě člověk musí spolknout i nepříjemné chvílky; a ostatně to snad nebude dlouhé.“¹³⁵

Po pár dnech strávených u Forestierových se rozhodl požádat Madeleine o ruku. Vůbec se mu nepříčila myšlenka přijít do domu umírajícího přítele a pokusit se svést jeho ženu. Absolutně o sobě nepochyboval a byl si jistý, že ho nechala zavolat v tak těžké chvíli pouze proto, že po něm tajně touží. Viděl, jak je ze všeho vyčerpaná, a usuzoval, že až se z ní stane vdova, bude potřebovat podporu a stabilitu. Chtěl tedy využít její slabosti, aby bezohledně dosáhl svého.

„Ano, proč by se nepokusil o tuto kořist sám? S ní by byl tak silný a mocný! Mohl by dojít daleko, rychle a bezpečně. A proč by se mu to nemělo podařit? Cítil jasně, že se jí líbí, že pro něho má víc než sympatie, že je to náklonnost, jaká se rodí mezi dvěma podobnými povahami, a to stejně ze vzájemné přitažlivosti, jako z jakéhosi tichého spoluvnictví. Ví o něm, že je bystrý, rázný a houževnatý, může mu důvěřovat. Vždyť ho zavolala při tak vážné věci! A proč ho přivolala? Nemá v tom vidět jakési vybrání, jakési příznání, jakousi volbu? Když na něho myslela právě ve chvíli, kdy měla ovdovět, snad právě myslila na člověka, který bude jejím novým druhem, novým spojencem?“¹³⁶

Po návratu do Paříže bydlel v bytě s Clotildou a jeho život se poměrně změnil. Ze všeho nejvíce se toužil zviditelnit, a to viděl jako nejsnáze uskutečnitelné po boku Madeleine (na její odpověď stále čekal). Během doufání ve své vítězství využil prozatímní naivní milenku Clotildu a pokoušel se alespoň připravit na budoucí manželství. Zdálo se, jako by se na tu událost skutečně trénoval. Pro získání Forestierovy ženy změnil své dřívější chování, kterým dával veřejně najevo, kolik vlastní peněz. Nyní hodně pracoval a ještě více šetřil, aby měl do manželství co přinést.

„Nyní bydlil v přízemním bytečku v Cařihradské ulici a žil rozumně jako člověk, který si chystá nové postavení. Dokonce i poměr k paní de Marelle se ustálil v jakési manželství, jako by se Duroy předem cvičil na nadcházející událost. Nyní byl pevně rozhodnut, že kdyby váhala, použije všeho, jen aby si ji mohl vzít. Ale věřil svému štěstí, své neodolatelnosti, temné a nepřemožitelné síle, které podléhaly všechny ženy.“¹³⁷

„Duroy pilně pracoval, málo utrácel, snažil se našetřit aspoň menší částku, aby nebyl při sňatku naprosto bez peněz; začínal být právě tak lakomý, jako dříve rozhazoval.“¹³⁸

Když se s novou chotí rozhodli změnit Georgesovo jméno na urozenější, *Georges Du Roy de Cantel*, vůbec mu nepřipadalo zvláštní začít ho okamžitě používat. Jeho sebevědomí se znovu zvýšilo a on nabyl dojmu, že si ho společnost zařadí jako skutečného

¹³⁵ Cit. Tamtéž, str. 151.

¹³⁶ Cit. Tamtéž, str. 159.

¹³⁷ Cit. Tamtéž, str. 167.

¹³⁸ Cit. Tamtéž, str. 168.

aristokrata a bude brán v potaz všemi váženými lidmi. Krok po kroku se dostával tam, kam si v počátku zamlul.

„Když vyšel na ulici, byl již pevně rozhodnut, že si nyní bude říkat Du Roy, dokonce du Roy de Cantel, a zdálo se mu, že právě stoupl v důležitosti. Vykračoval si rázněji, hlavu nesl výše, knírek hrději, jak se sluší na šlechtice.“¹³⁹

Když se ještě před sňatkem rozhodl rozejít s paní de Marelle, udělal to opět chytře, aby předešel zbytečným hádkám. Celou situaci převrátil tak, aby to vypadalo, že neměl jinou volbu než si Madeleine vzít. Lhal Clotildě do očí a tvrdil, že největším štěstím by pro něho bylo vzít si právě ji. Argumentoval tím, že když je vdaná musí i on brát ohled na svoji budoucnost. Namluvil jí, že pokud se chce prosadit, potřebuje k tomu zázemí a rodinu.

„Clo, moje malá Clo, pochop přece mé postavení, pochop, jak na tom jsem. Kdybych si mohl vzít tebe, to by bylo štěstí! Ale ty jsi vdaná. Co jsem mohl udělat? Jen uvažuj, uvažuj trochu! Musím se ve světě nějak uplatnit, a to se mi nepodaří, dokud nebudu mít domácnost. Kdybys věděla ... Někdy jsem měl tisíc chutí tvého muže zavraždit ...“ Hovořil tím svým milým, zastřeným a svůdným hlasem, který se vkrádal do uší jako hudba.“¹⁴⁰

Když se mu žena téměř doznala k podvádění Forestiera, zapřemýšlel a zlobil se čím dál víc. Došel pokrytecky k závěru, že všechny ženy je třeba využívat, protože se dobrovolně dávají všem mužům. Pocítil nadřazenost nad ženou a ujasnil si životní priority, tedy sobectví a peníze.

„Potom se mu srdce poznenáhlu trochu uklidnilo, vzepřel se bolesti a pomyslně si: „Všechny ženy jsou děvky, musíme jich používat, ale ne se jim dávat!“ Hořkost mu stoupala ze srdce na rty v opovrhlivých a znechucených slovech. Ale nevytil si ji. Říkal si: „Svět patří silným. Musím být silný. Musím stát nade vším.“

„George uvažoval: „Byl bych opravdu hloupý, kdybych se trápil. Každý pracuje pro sebe. Vítězství patří odvážným. Všechno je sobectví. Sobectví v ctižádosti a penězích stojí za víc než sobectví u žen a v lásce.“¹⁴¹

Jakmile se mu naskytla příležitost ukojit svůj chtíč a paní de Marelle, které se předtím vysmíval, mu znovu nabídla svou přízeň, neměl důvod odolávat. Šlo mu pouze o ukojení jeho potřeb, jelikož doma u Matyldy se mu přílišných radostí nedostávalo. Zahleděný sám do sebe využíval okolí a šel si tvrdě za svou vizí ideálního života.

„A nyní mu zase tiskla ruku ona, velmi dlouho a velmi silně; a Du Roy cítil, jak ho to němé přiznání dojíhá, najednou zase vzplál touhou po té bohémské paničce, dobračce, která ho snad opravdu má ráda. „Zítřka ji navštívím,“ pomyslně si.“¹⁴²

¹³⁹ Cit. Tamtéž, str. 171.

¹⁴⁰ Cit. Tamtéž, str. 173.

¹⁴¹ Cit. Tamtéž, str. 203.

Když Georges hovořil se ženou o Walterových, zapomněl se a vyslovil nahlas myšlenku o eventuálním svedení Virginie. Madeleine ale nežárlila, spíš mu jen uváděla důvody, proč by se mu to nepovedlo. V tu chvíli ale dostal mnohem zajímavější a uskutečnitelnější nápad, který by ho dozajista vyšvihl ještě mnohem výš v žebříčku společenských hodnot nežli místo, na kterém se nacházel. Tou myšlenkou bylo svedení Suzanne, dcery Walterových.

„Nakrucoval si knír a odpověděl: „Hm! Matka taky není nejhorší.“ Ale Madeleine zneklidněla. „Víš, hošíčku, matku ti přeju. Ale nemám strach. V jejím věku se žena nepouští do prvního hříchu. To se musí začít dříve.“ George uvažoval: „Že bych si byl přece jen mohl vzít Suzannu?“¹⁴³

Měl stále větší pocit sebedůvěry a radosti ze sebe sama. Tuto radost pociťoval jak díky celkovému úspěchu, tak díky zdařilým schůzkám s Clotildou, o kterých jeho žena neměla tušení. Po nabídce paní Walterové se jeho nadšení ještě znásobilo. Požádala ho, aby ji doprovodil na jedno šermířské utkání. Během toho večera (a cestou z něj ve společné drožce) okamžitě poznal, že o něho tato dáma jeví zájem, ačkoli se to snaží skrýt. Jeho šarmu už téměř nikdo neodolal a Georges si toho byl dobře vědom. Dokázal využít svých schopností tak, aby dosáhl svého. Stále se zvyšující úspěch u žen jen více podpořil Du Royovu domýšlivost.

„Mnul si ruce a kráčel pln vnitřní radosti, radosti z všestranného úspěchu, sobecké radosti obratného chlapíka, kterému se všechno daří, rozkošné radosti z polichocené ješitnosti a uspokojené smyslnosti, jakou dovede vzbudit láska žen.“¹⁴⁴

„Občas se setkal s pohledem paní ředitelové, zmateným, váhavým pohledem, který na něm utkvěl a hned zase uhýbal. Říkal si: „Podívejme se ... podívejme ... Že bych ulovil i tuhle?“¹⁴⁵

„Cestou seděl proti paní ředitelové a znovu se setkal s jejím pohledem, mazlivým a vyhýbavým, snad i zmateným. Myslí si: „Sakra, asi na mě bere!“ A usmíval se u vědomí, že má u žen opravdu štěstí, protože paní de Marelle ho od usmíření milovala divoce.“¹⁴⁶

Do uskutečnění plánu se dal Georges hned následujícího dne, když se rozhodl vyznat lásku paní Walterové. Navštívil ji sám v jejím domě a vytvořil takové podmínky, aby se večer dostavila k nim na večeři. Tak se také stalo a on měl možnost opakovaně zapůsobit a současně uvnitř sebe ohodnotit přítomné ženy. Když se později s Virginií setkal v chrámu sv. Trojice, byl si už zcela jistý, že ji brzy svede.

¹⁴² Cit. Tamtéž, str. 206.

¹⁴³ Cit. Tamtéž, str. 207.

¹⁴⁴ Cit. Tamtéž, str. 210.

¹⁴⁵ Cit. Tamtéž, str. 216.

¹⁴⁶ Cit. Tamtéž, str. 218 – 219.

„Druhý den měla Madeleine pozvat paní Walterovou, ale George ji chtěl předběhnout, sejít se s paní ředitelovou sám a ověřit si, že o něho opravdu stojí. Bavilo ho to, lichotilo mu to. A pak ... proč ne..., bude-li to možné.“¹⁴⁷

„Du Roy měl po pravici paní Walterovou a celou večeri s ní hovořil jen o vážných věcech, uctivě až přehnaně. Občas se podíval na Clotildu. „Je opravdu hezčí a mladší,“ myslil si při tom. Potom se mu oči stočily k ženě a také se mu zdála hezká, i když v něm neustále hořel zadržovaný úporný a zlý hněv. Ředitelová ho však vzrušovala nedostupností, a také novostí, po které muži stále touží.“¹⁴⁸

„A Du Roy šel domů na večeri spokojen s úspěchem dne; i když se mu v chrámu sv. Trojice nic nepodařilo, dobře tušil, že vyhrál.“¹⁴⁹

Madeleinin salon se stal vlivným střediskem scházejících se poslanců, které Du Roy po nocích pomlouval. Hodnotil jejich vystupování a mravy a pohoršoval se, jako by měl sám příkladný charakter. On, který vyšel z nízké společnosti, se nyní choval jako rozený aristokrat, kterému se nelíbí chování níže postavených přátel. Když mu žena odvětila, aby takto hovořil až ve chvíli, kdy bude na stejné pozici jako oni, předznamenal Georges, že ještě není všem dnům konec.

„Když po ministrově odchodu zůstal Du Roy s Madeleinou sám, rozčiloval se, zlostně a pichlavě kritizoval chování toho ne příliš chytrého povýšence. Krčila však pohrdavě rameny a vždycky odpovídala: „Dokaž, co dokázal on. Staň se ministrem a můžeš si taky nosit vysoko nos. Zatím buď zticha.“ Nakrucoval si kníry a díval se po ní úkosem. „Kdo ví, čeho jsem schopen,“ prohlásil. „Třeba se to jednou uvidí.“¹⁵⁰

Často si Georges představoval, jak se přibližuje vysněným cílům a jeho kariéra se zvyšuje. Už mu nestačil sňatek s Madeleine, ani novinářská práce, ve které se skutečně vypracoval a povýšil. Nyní začal pomýšlet na poslanecké křeslo.

„A porovnávaje svou hodnotu se žvanivým ministrovým naparováním, říkal si: „Panebože, kdybych tak měl aspoň sto tisíc franků, abych se mohl doma v Rouenském kraji ucházet o poslanecký mandát a napálit takovými řečičkami naše vychytralé, ale těžkopádné Normand'any, to bych vedle těch krátkozrakých kluků byl opravdový státník!“¹⁵¹

Do svých plánů už ale nepočítal s Virginií, která mu jako všechny předešlé ženy podlehla a skutečně se do něho zamilovala. Georges však nenáviděl její výčitky svědomí a rozčilovaly ho i její dopisy a způsoby vyznání lásky. Rozhodně ji už neobdivoval, jak tomu bylo dříve. Měl dojem, že má více důstojnosti než ona sama. Poté, co mu podlehla a on dosáhl svého, ji využil pro vlastní potřebu a dostal z ní zajímavé informace, nebyla už pro něho ničím zajímavá. Zato její dcera Suzanne ho zajímala velmi. Skutečně rád s ní trávil

¹⁴⁷ Cit. Tamtéž, str. 220.

¹⁴⁸ Cit. Tamtéž, str. 222.

¹⁴⁹ Cit. Tamtéž, str. 235.

¹⁵⁰ Cit. Tamtéž, str. 240.

¹⁵¹ Cit. Tamtéž, str. 242.

čas, a čím více ho přitahovala touha vidět se s dcerou, tím více ho odpuzovala představa potkat se s matkou. Jednoduše měl k zamilované paní Walterové odpor, přestože ji ještě před krátkým časem považoval za vrchol svého možného úspěchu. Čím více byl v povědomí lidí, tím arogantnějším a sobečtějším se stával.

„Zaklel: „Sakramentská ženská, drží se mne jako klíště!“ A dostal tak špatnou náladu, že hned odešel; podráždilo ho to příliš, nemohl pracovat. Už šest týdnů se pokoušel s ní rozejít, ale nemohl její nezlomnou oddanost přemoci. Když se mu vzdala, dostala strašný záchvat výčitek svědomí a tři schůzky za sebou zasypávala milence bédováním a proklínáním. Takové scény ho omrzely, nasytil se již také stárnoucí hysterické ženy, a prostě se jí vyhýbal, doufaje, že dobrodružství tím skončí. Ale tu se ho zoufale chytla, vrhla se do lásky, jako by skočila s kamenem na krku do řeky. Dal se ze slabosti, z ochoty a pro její postavení získat, a paní Walterová ho sevřela do pout zběsilé a únavné vášně, pronásledovala ho svou láskou.“¹⁵²

„A Du Roy hned utíkal od matky k děvčátku, které mu pošeptalo nějakou zlomyslnou poznámku, a srdečně se spolu smáli. Matčina láska ho zatím znechucovala, docházel k nepřekonatelnému odporu; nemohl ji už ani vidět, ani poslouchat, nedovedl na ni pomyslit bez zlosti. S chutí by s ní zatočil, natloukl jí, vynadal a řekl bez ohledu: „Sakra, už toho mám dost, otravuje mě to.“ Ale stále se ještě trochu zdržoval, byla to žena ředitele La Vie Française.“¹⁵³

Když dal Virginii konečně najevo, že chce se vztahem skoncovat, velmi se zlobil při každém jejím dalším pokusu o schůzku. Ačkoli si o ní v duchu myslel ty nejhorší věci, k jednomu setkání přeci jen svolil. I když ho opakovaně přemlouvala, aby se k ní vrátil, on už se na ni nemohl ani podívat. Neskutečně ji nenáviděl a dal jí najevo, co si o ní a o jejich vztahu myslí. Ponižoval ji svými řečmi o jejím nevhodném chování a o tom, že už ho jako žena nezajímá. V místnosti s ní setrval pouze proto, aby z ní dostal cennou informaci, kvůli které se s ním chtěla sejít. Po dlouhém naléhání dosáhl opět svého a žena mu vyzradila tajemství o obchodu jejího muže s ministrem Larochem, na kterém měli vydělat kolem šedesáti milionů. V tom viděl Du Roy okamžitě příležitost z dané situace vytěžit.

„A když se musil vrátit na večeri u paní Walterové, nenáviděl umíněnou starou milenku, již proto, že myslil na mladou ženu, s níž se právě rozešel – na trávě u vody sebrala smetanu jeho touhy a uhasila jeho žár. Myslel si: „Co mi ta stará sůva ještě chce? Vsadil bych se, že nic nemá. Bude mě zase vykládat, jak mě zbožňuje. Ale musím se přesvědčit. Píše o velmi vážné věci a velké službě, třeba to je pravda. A Clotilde má přijít ve čtyři! Musím první schůzku skoncovat nejpozději ve tři. Bože, jen aby se nepotkaly! Ty ženské jsou potvory.“¹⁵⁴

„Dupl si a spustil vztekle: „Tak, sakra, už je toho dost! Nemůžu s tebou být ani minutu, hned začneš tuhle písničku. To už je opravdu, jako bych si tě namluvil, když ti bylo dvanáct let a bylas nevinná jako anděl. Ne drahoušku, uvědom si pěkně, jak to bylo, já jsem nesváděl žádnou nezletilou holčičku. Dala ses mi ve věku, kdy už každý má rozum. Děkuji ti za to, jsem ti tuze vděčný, ale nemusím se

¹⁵² Cit. Tamtéž, str. 243.

¹⁵³ Cit. Tamtéž, str. 245.

¹⁵⁴ Cit. Tamtéž, str. 246.

*kvůli tomu držet tvé sukně až do smrti. Máš muže, já mám ženu. Ani ty, ani já nejsme svobodní. Dopřáli jsme si povražení a mlha přede mnou, mlha za mnou, tím to končí.*¹⁵⁵

*„Prohlásil: „Opravdu to je velký podnik. A tomu mizerovi Larochovi to jen tak neprojde. Ať si dá lump pozor ... Aby ho to nestálo ministerské křeslo!“ Potom se znovu zamyslel a zabručel: „Na tom by se přece mělo něco vydělat.“*¹⁵⁶

Když později Clotilda nacházela v jejich bytě vlasy paní Walterové, byl Georges nejprve zaskočen, ale pak byl vlastně rád, že ho mladá milenka podezřívá z nevěry a popularity u ostatních žen. Tento pocit žárlivosti mu polichotil a udělal dobře jeho egu. Po jejím odchodu zášť k Virginii ještě vzrostla. Nenáviděl ji a rozhodně to byl poslední člověk, kterého by si vážil. Čím více ho chtěla, tím více jí opovrhoval a o to více rostla jeho sebejistota.

Náhle si vzpomněl, pochopil, nejdříve ho to přivedlo do rozpaků, potom to uštěpačně zapřel, v podstatě ho nijak nemrzelo, že ho podezírá z úspěchů u žen. Stále hledala a nalézala vlasy, rychle je odvíjela a hned odhazovala na koberec.

*Jakmile byl sám, zachvátil ho vztek na tu mrchu, starou Walterovou. No teď ji požene, a hezky rázně. Hladil si zrudlou tvář vodou. Potom odešel a cestou uvažoval o pomstě. Ne, tentokrát už neodpustí, kdepak!*¹⁵⁷

Při pomyšlení na peníze získané z akcií od Virgine začal plánovat, co by si mohl pořídit. Samozřejmě si nejprve ješitně představil sám sebe v poslaneckém křesle.

*Pojednou mu srdce radostí poskočilo, pomyslel si: „Jestli vydělám těch sedmdesát tisíc, budu si je moci dopřát.“ A začal snít o všem možném, co se sedmdesáti tisíci udělá. Předně bude poslancem. Potom si koupí ty hodinky, bude hrát na burse, a pak ... a pak ...*¹⁵⁸

Georges byl natolik chamtivý, že ještě té noci, kdy hrabě Vaudrec zemřel, se zajímal o jeho majetek a o to, zda zanechal závěť. Když se zamyslel nad jměním, které tento muž měl, připadalo mu zbohatnutí z akcií jako almužna. Nemohl se zbavit myšlenky, zda mu hrabě něco odkázal.

*„Vaudrec byl hodně bohatý?“ „Ano.“ „Nevíš, kolik asi měl?“ „Přesně ne. Snad milion nebo dva.“ Již nic neříkal. Zhasila svíčku. A zůstali ležet vedle sebe potmě, mlčky, bděli a přemýšleli. Už se mu nechtělo spát. Nyní mu sedmdesát tisíc, které mu slíbila paní Walterová, připadalo jako ubohá částka.*¹⁵⁹

¹⁵⁵ Cit. Tamtéž, str. 247.

¹⁵⁶ Cit. Tamtéž, str. 250.

¹⁵⁷ Cit. Tamtéž, str. 255.

¹⁵⁸ Cit. Tamtéž, str. 256.

¹⁵⁹ Cit. Tamtéž, str. 258.

„Uvažoval, potom zamumlal: „... Ano, jistě bude závěť. Nemyslím nic velkého, stačí něco jako vzpomínka, jen důkaz, že na nás myslel, že nás měl rád a cítil, že my ho také měli rádi. Zasloužíme si, aby přátelství nějak dokázal.“¹⁶⁰

Když však zjistil, že hrabě odkázal celé své jmění Madelaine, začal ji okamžitě podezřívat z nevěry. Bylo pro něho nepochopitelné, že si jako dědice nevybral jeho, ale že majetek odkázal jeho ženě. Nemohl uvěřit, že ho hrabě takto oklamal. Vždy si ale vše promyšleně naplánoval a jako pravý kariérista dokázal za každých okolností nalézt řešení, jak využít i nepříjemné situace ve svůj prospěch. Nakonec vymyslel, že dá ženě možnost volby: buď dědictví odmítne, nebo mu polovinu přenechá. Zamanul si znásobit své finance na úkor někoho jiného a své jednání hájil obavami z pomluv a výsměchu.

„Ano ... mohl mi něco odkázat, mně ... tvému muži, mně, svému příteli ... slyšíš ... ale ne tobě, své přítelkyni ... mé ženě. To je zásadní rozdíl, hlavní rozdíl s hlediska slušnosti ... a veřejného mínění.“¹⁶¹

„Hm, to je jednoduché. Můžeš mi půl dědictví podstoupit darováním mezi živými. Děti nemáme, je to tedy možné. A tím bychom předešli lidské zlomyslnosti.“ Trochu netrpělivě namítla: „Ale já nevím, jak bychom tím předešli lidské zlomyslnosti, když je tu závěť podepsaná Vaudrecem.“ Rozzlobeně spustil: „Copak ji musíme ukazovat? Vyvěsíme ji na zdi, ne? Ty jsi strašně hloupá. Řekneme, že nám hrabě de Vaudrec odkázal jmění, každému polovic ... A je to ... Ty nemůžeš bez mého souhlasu dědictví přijmout. Já ti souhlas dám pod podmínkou, že se rozdělíme, abych se nestal terčem posměchu.“¹⁶²

Když Walterovi získali z obchodu mnoho peněz (přes čtyřicet milionů), koupili si Carlsbourský palác a pozvali Du Roye s Madeleine na jeden významný večer. Celá Paříž si u nich mohla prohlédnout obraz *Ježíše jdoucího po moři*, ale Georges překypoval závistí. Nyní mu už nestačilo Madeleinino dědictví, o kterém ještě před pár dny snil jako o největším pokladu. Dříve myslel, že bude s tím obnosem vážený a nyní tu samou částku peněz znevažoval. V porovnání s majetkem pana Waltera mu jeho vlastnictví připadalo směšné. A protože byli tito lidé bohatší, Du Roy je všechny nesnášel.

„Du Roy pro ředitelovo vítězství div nepukl vztekem. Při svých pěti stech tisících franků, které vydíráním dostal od ženy, považoval se za boháče, a nyní si myslel, že je chudák, strašný chudák ve srovnání s deštěm milionů, spadlých kolem něho, aniž dokázal něco z toho sebrat. Závistivý hněv rostl den ze dne. Zlobil se na všechny, na Walterovy, kam již vůbec nechodil, na ženu, protože se dala Larochem oklamat a radila mu, aby si marockou půjčku nekupoval, a především se zlobil na ministra, který ho obelstil, využil ho a dvakrát týdně večeřel v jeho domácnosti. Georges mu sloužil jako tajemník, náhončí a písař; když psal, co mu ten vítězný hezoun diktoval, nejraději by ho uskrtil. Jako ministr měl Laroche úspěchy jen skrovné, a aby udržel své křeslo, nesměl ukázat, že je vycpáno

¹⁶⁰ Cit. Tamtéž, str. 259.

¹⁶¹ Cit. Tamtéž, str. 262.

¹⁶² Cit. Tamtéž, str. 265.

*zlatem. Ale Du Roy to zlato cítil, cítil je v nadutějších slovech povýšeneckého advokáta, v drzejším chování, ráznějších prohlášeních a naprosté sebejistotě.*¹⁶³

Ještě více bohatá, avšak stále zamilovaná paní Walterová se ustavičně snažila sejít s Georgesem, který reagoval ještě hůř než dřív a vybíjel na ní svou zlost. Nenáviděl ji pro její bohatství, opovrhoval jí jako ženou a toužil jí dokázat, jak je pro něho zbytečná. Naplánoval si převzetí peněz vydělaných z akcií a s Virginií jednal přezíravě a pohrdavě, aby jí dokázal svou hrdost.

*„Paní Walterová mu již psala dva měsíce každý den, snažně prosila, aby přišel nebo si určil schůzku, kde bude chtít, prý mu chce odevzdat sedmdesát tisíc franků, které mu vydělala. Neodpovídal, házel ty zoufalé dopisy do ohně. Nezamýšlel snad odmítnout podíl na zisku, ale chtěl, aby ztratila hlavu, chtěl s ní jednat opovrživě, šlapat po ní. Byla tak ubohá! Musí ukázat, jak je hrdý!*¹⁶⁴

Na plesu u Walterových mu jeho sobecká mysl nabídla množství dalších otázek a možností, jakým způsobem by mohl zlepšit společenské postavení. Cítil se tak povýšeně a mocně, že pohrdal i vlastní ženou, o kterou ještě před svatbou tolik bojoval a toužil po ní. Tenkrát věřil, že pokud se s ní ožení, bude nešťastnějším člověkem a vše už bude na dosah ruky. Nyní mu ani Madeleine, ta krásná inteligentní a všemi oblíbená žena nebyla důstojnou družkou. Měl pocit moci a oplýval sebejistotou. Toužil se dostat ještě výš a byl by pro to schopný udělat cokoli. Došlo mu, že nejvýhodnější by bylo vzít si za ženu právě Suzanne Walterovou. Když se s ní dal do řeči, věděl dobře, jak se chovat, aby se zalíbil. Během rozhovoru jí podsouval, že se jako mladá a krásná dcera ředitele novin nechá jistě brzy zlákat k sňatku za bohatého markýze či knížete a na Georgese už bude nahlížet jen povýšeně. Dobře však věděl, že se tato dívka chce vdát z lásky a svou důvěrou dá tomu, kdo ji ohromí a zaujme. A právě na tom Georges promyšleně pracoval. Při vstupu do posledního salonu se jeho ješitnost a závist opět projevíly, když nemohl úžasem nad nádherou popadnout dech. Věděl dobře, že aby takového bohatství dosáhl, stačí se oženit s ředitelovou dcerou a okamžitě bude toho všeho právoplatnou součástí. Když ale nemohl přijít na prostředky k dosažení svého cíle, velmi se zlobil na svou neschopnost a bezmocnost. Byl si však jistý, že udělá cokoli, aby ji získal, a zajistil si tak bezstarostnou budoucnost a další kariérní postup.

¹⁶³ Cit. Tamtéž, str. 271.

¹⁶⁴ Cit. Tamtéž, str. 272.

„George uvažoval: „Kdybych byl opravdu chlap, byl bych si vzal ji. Bylo to přece možné. Jak to, že jsem si to neuvědomil? Jak to, že jsem se dal zlákat a vzal si Madeleinu? To jsem blázen! Člověk vždycky jedná příliš ukvapeně, nikdy dost nepřemýšlí.“ Kapka po kapce mu do duše padala závist, hořká jako žluč, kazící všechny radosti, zprotivující celý život.“¹⁶⁵

„Vsadím se, že se do půl roku také dáte nachytat na vnadidlo. Budete paní markýzou, paní vévodkyní nebo kněžnou, a na mne se, slečinko, budete dívat hezky zvysoka.“ Zlobila se, klepla ho vějířem do ramene a přísahala, že se vdá jen tak, jak jí srdce poručí. Vysmíval se: „To uvidíte, jste příliš bohatá.“ Odpověděla: „Vždyť vy taky, dědil jste.“ Útrpně si povzdechl. „Že o tom mluvíte! Pouhých dvacet tisíc franků renty. V dnešních dobách to opravdu není mnoho.“ „Ale vaše žena dědila rovněž.“ „Ano. Oba dohromady milion. Čtyřicet tisíc renty. To není ani tolik, abychom mohli mít vlastní kočár.“¹⁶⁶

„Novinář se zastavil, rozbušilo se mu srdce. Říkal si: „Tohleto je opravdu přepych. V takovém domě by se mělo žít. A někdo toho dosáhne. Proč by se to nepodařilo mně?“ Myslil na prostředky, jak toho dosáhnout, nic mu hned nenapadlo a Du Roy se zlobil na svou bezmocnost. Jeho společnice již nehovořila, byla trochu zamýšlená. Podíval se na ni úkosem a řekl si znovu: „A stačilo by si vzít tuhle živou hračku.“¹⁶⁷

Ačkoli již Georges zosnoval plány pro získání Suzanny, ještě ten večer se velmi rozzlobil, když spatřil svou ženu, držící pod paží ministra Laroche před zraky všech přítomných Pařížanů. Podle jeho názoru Madeleine pouze přitahovala pozornost svým nemožným jednáním a Georges ji za tento počín skutečně nenáviděl. Jeho pýcha opět utrpěla, byl ponížen a zostuzen. Litoval, že je Madeleine jeho ženou, a celou situaci otočil proti ní. Říkal sám sobě, jak je těžké dosáhnout kariéry s takovou intrikánkou jdoucí si bezohledně za svými zájmy. Možná, aniž by si to sám uvědomil, obviňoval Georges svou ženu ze svých vlastních ničemných a podlých charakterových rysů, které ovšem sám u sebe jako podlé neshledával.

„Zesměšňuje ho. Vzpomněl si na Forestiera. Třeba se říká: „Ten paroháč Du Roy.“ A co vlastně je? Malá kariéristka, dosti obratná, ale ve skutečnosti toho moc nedovede. K němu lidé chodí, protože se ho bojí, protože o něm vědí, co dokáže, ale o jeho novinářské rodince jistě hovoří všelijak. Nikdy nedojde tak daleko se ženou, která budí podezření, neustále se zahazuje a každý v ní vidí pletichářku. Bude teď jako tíživá koule, přivázaná k jeho noze. Kdyby to byl uhol, kdyby to byl tušil! Byl by hrál směleji, odvážněji. Mohl vyhrát mnohem víc, kdyby vsadil na Suzanne. Jak mohl být tak slepý a nepochopit to?“¹⁶⁸

Když mu Madeleine doma předala řád Čestné legie od ministra Laroche, Georgese toto vyznamenání vůbec nenadchlo. Byl už natolik pyšný, že pro něho ani skutečná pocta neměla žádnou hodnotu. Místo tohoto ocenění by raději obdržel pořádnou sumu peněz.

„Podávala mu černou krabičku, jaká bývá na šperky. Lhostejně ji otevřel a uviděl řád Čestné legie. Trošičku zbledl, pak se usmál a prohlásil: „Deset milionů by mi bylo milejší. Tohle ho moc nestálo.“

¹⁶⁵ Cit. Tamtéž, str. 274.

¹⁶⁶ Cit. Tamtéž, str. 275.

¹⁶⁷ Cit. Tamtéž, str. 276.

¹⁶⁸ Cit. Tamtéž, str. 277.

Čekala, jak zareaguje, a rozzlobilo ji, že zůstal tak chladný. „Ty jsi opravdu zvláštní. Nic už ti nestačí.“ Odpověděl klidně: „Tím mi jen splácí dluh. A tohle je opravdu malá splátka.“ Divila se jeho tónu a namítla: „Ale v tvém věku je to přece pěkné.“ Prohlásil: „To všechno je relativní. Mohl jsem dnes už mít víc.“¹⁶⁹

I když měl Du Roy tušení, že je mu žena nevěrná, vytrval do doby, než měl úplnou jistotu. Když ji konečně přistihl při nevěře s ministrem Larochem, byl radostí bez sebe. Věděl, že i když byl nějakou dobu pro smích lidem, kteří o avantýře věděli, nyní má konečně pádný důvod k rozvodu s tou poběhlicí. Byl si jistý, že on vyjde ze situace velmi dobře, finančně zajištěný a navíc s pověstí oklamaného poctivce. Mohl si užít její ponížení, kterému neustále přísazoval nevhodnými komentáři, a nic mu už nestálo v cestě k získání Suzanny. Při rozhovoru s jejím otcem dal jasně najevo, jak moc ženou opovrhuje a jak ji nenávidí. Aby její ponížení bylo úplné, řekl, že ho oklamala svými intrikami, aby si ji vzal, stejně jako oklamala Forestiera, kterého rovněž podváděla s milencem. Je tedy zřejmé, že se ji snažil před společností co nejvíce zesměšnit a pošpinit. Nikde se už ale nezmínil, že on sám využíval pro vzestup stejných prostředků, kterými nyní veřejně tak pohrdal.

„Hned zítra požádám o rozvod. Vrátil jsem ji nebožtíku Forestierovi.“ „Vy se chcete rozvést?“ „Samozřejmě. Byl jsem pro smích. Ale musel jsem dělat hloupého, abych je přistihl. A už to je. Já jsem pánem situace.“ Pan Walter se nemohl vzpamatovat; díval se zmateně na Du Roye a myslel si: „Pane, s tím chlapíkem se musí opatrně!“ George se rozhovořil: „A tak jsem volný ... Mám jistý majetek. Při říjnových volbách budu kandidovat v našem kraji, kde mě znají. A to bych nemohl, neměl bych žádnou vážnost s tou ženou, byla každému podezřelá. Sebrala mě jako hlupáka, nachytila mě na vějičku. Ale když jsem poznal její hru, dával jsem si na potvoru pozor.“ Rozesmál se a dodal: „A ten chudák Forestier nosil parohy ... a nic netušil, žil si klidně, věřil jí. Ted' jsem se zbavil té hnidy, co jsem po něm zdědil. Mám volné ruce. Ted' se můžu dostat daleko.“ Seděl obkročmo na židli. Opakoval, jako by o něčem snil: „Dostanu se daleko.“¹⁷⁰

Po nějaké době si konečně získal Suzanninu důvěru a lásku. Věděl přesně, jak má postupovat, aby tato mladičká dívka jednala podle jeho předem přichystaného plánu. Bylo mu jasné, že její rodiče sňatek nedovolí, a tak přemluvil Suzanne, aby s ním uprchla. Stále se upínal k myšlence, že se již brzy dostane nahoru, jak vždy tajně toužil.

„Georges již nic neříkal. Myslel si: „Jestliže to děvče bude trochu odvážné, konečně se dostanu nahoru!“ Již tři měsíce ji zatahoval do neodolatelné sítě své lásky. Sváděl ji, získával si ji. Zmocnil se jejího srdce, dovedl přece dobývat ženských srdcí. Polapil lehce dušičku lehkomyšlné panenky. Nejdříve ji přemluvil, aby odmítla nabídku pana de Cazolles. A nyní ji přemluvil, aby s ním utekla.“¹⁷¹

¹⁶⁹ Cit. Tamtéž, str. 284 – 285.

¹⁷⁰ Cit. Tamtéž, str. 299 – 300.

¹⁷¹ Cit. Tamtéž, str. 304.

Georges si své ambice už nenechával jen pro sebe a neskrýval své povrchní názory. Netajil se s tím, že hloupý je podle něho ten, kdo nevyužije správně dané situace a nepřilepší si ve chvíli, kdy má možnost. Dost jasně s těmito názory obeznámil Clotildu, která mu při jedné schůzce vytkla jeho vypočítavost. Vyčetla mu, že ji jen lstivě využil pro svůj chtíč a teď si chce vzít dceru ředitele novin. On se tomu nebránil.

„Co ses rozešel se ženou, chystal sis tento kousek, a mě sis laskavě nechával jako milenkou pro to meziobdobí? Ty jsi ale mizera.“ Zeptal se: „A proč? Měl jsem ženu, která mě podváděla. Přistihl jsem ji, podařil se mi rozvod a беру si jinou. Co je na tom divného?“ Rozechvěle zašeptala: „Ty jsi tak prohnáný a nebezpečný.“ Znovu se pousmál: „No a? Hlupáci a nedovtipové vždycky doplácují!“¹⁷²

Nakonec Georges uskutečnil svůj úmysl a dostal svých slov oženit se s mladou Walterovou. Při svatebním obřadu se zaposlouchal do slov biskupa a po boku Suzanne se cítil skutečně nepřemožitelný. Byl hrdý na svůj výkon a na vše, čeho za tak krátkou dobu docílil. Nechával se opojit pocitem štěstí z tohoto neuvěřitelného úspěchu a užíval si moc, kterou najednou pociťoval v každém kousku těla. Jeho pýchu ještě zvyšovalo pomýšlení na všechny přítomné vysoce postavené lidi, kteří přišli jen kvůli němu. Vůbec v tu chvíli nebral v potaz důležitost a roli nevěsty a ani nepřipouštěl možnost, že lidé přišli kvůli ní jakožto známí pana Waltera. Byl zaslepen sám sebou a úspěchem, který viděl jako nejdůležitější na světě. Cítil se jako skutečný král a jeho hrdost byla nesmírná.

„Du Roy ho poslouchal opojen pýchou. Prelát římské církve to říká jemu. A cítil za sebou dav, dav slavných lidí, kteří přišli kvůli němu. Zdálo se mu, že ho nese a zvedá jakási síla. Stává se jedním z pánů země, on, syn chudých venkovanů z Canteleu.“

„Miláček klečel vedle Suzanny a skláněl hlavu. V tu chvíli cítil, že skoro věří, že je skoro zbožný, plný vděčnosti k Prozřetelnosti, která mu tolik přeje a jedná s ním tak hezky. Vzdával díky za své úspěchy, aniž vlastně věděl komu.“¹⁷³

Když vycházel z kostela ještě plný radosti z dosaženého cíle a ohromného úspěchu, neviděl nikoho než sebe. Náhle spatřil paní de Marelle, kterou ještě nedávno skutečně opovrhoval, a začal znovu přemýšlet. Místo, aby nespustil oči z nové ženy, myslel pouze na to, kdy malou Clotildu znovu navštíví. Tato milenka zanechala v jeho duši tak silné stopy, že ačkoli kráčel po boku bohaté Suzanne, po které prahl jako po ničem jiném dříve v životě, byl si už při odchodu z kostela jistý, že se s ní brzy znovu setká. Jeho ctižádost a

¹⁷² Cit. Tamtéž, str. 314.

¹⁷³ Cit. Tamtéž, str. 321 – 322.

sobeckost tedy neuspokojil ani sňatek s nejmýšle postavenou dívkou z okolí, protože si už tajně plánoval další nevěru.

Georgesovi radost tak stoupla do hlavy, že se považoval za krále, kterému lid přišel provolávat slávu. Podával všem ruce, koktal naprosto bezvýznamná slova, zdravil, odpovídal na blahopřání: „To je od vás milé.“ Najednou zpozoroval paní de Marelle a vzpomínka na všechny polibky, které jí dal, které mu dala, vzpomínka na všechny jejich něžnosti, na mazlení, tón jejího hlasu, chuť jejích rtů mu zaplavila krev náhlou touhou zase ji dostat. Byla hezká, uličnický výraz a živé oči jí slušely. Georges si myslil: „To je přece rozkošná milenka.“¹⁷⁴

„Šel zvolna, klidně, s hlavou vztyčenou, s očima upřenými na velký, sluncem ozářený výklenek vchodu. Cítil, jak mu po kůži přebíhá lehký mráz, chladný pocit nesmírného štěstí. Neviděl nikoho. Myslel jen na sebe.“

„Pomaloučku sestupoval mezi dvěma řadami diváků po stupních vysokého schodiště. Ale neviděl je, jeho myšlenky se nyní vrátily zpět a před očima, oslněnými jasným sluncem, vznášel se mu obraz paní de Marelle, jak si před zrcadlem načesává kadeře na skráních, rozčuchané, kdykoliv vstávala z postele.“¹⁷⁵

4 SROVNÁNÍ ZOBRAZENÍ ARIVISTY V OBOU ROMÁNECH

Když nyní dobře rozumíme pojmu arivista a známe obě dějové linie, můžeme přistoupit k samotné komparaci hlavních hrdinů. Úkolem je tedy porovnat arivisty z příběhů a následně zkonfrontovat konečnou podobu knih.

4.1 KOMPARACE ROMÁNŮ: *Červený a černý*, *Miláček*

Jak jsme se již dočetli, motiv obou románů je stejný. Jde o příběhy mužů toužících po penězích a společenském vzestupu, kteří se nezdráhají využít svého okolí, především přízně žen, aby dosáhli určitého cíle. Ani jeden z hrdinů nemá zpočátku příznivé podmínky – jak Julián, tak Georges pocházejí z chudých poměrů. Oba se z tohoto prostředí snaží vymanit a proniknout do vyšších společenských vrstev.

¹⁷⁴ Cit. Tamtéž, str. 322.

¹⁷⁵ Cit. Tamtéž, str. 323.

4.1.1 Původ hrdinů

Na začátku knihy je nám Julián představen jako mladý ustrašený, nicméně chytrý hoch, který nepoznává od své rodiny nic než urážky a nenávisť. Je synem tesaře z Verrières a s otcem a bratry nikdy dobře nevycházeli. Je uzavřený do sebe, vyhýbajíc se konfliktům a jeho povaha se zdá spíše klidná. Doposud neměl milostný vztah, a tak nemá ani žádné zkušenosti tohoto typu.

„Již v nejtěplejším mládí neobyčejně zamýšlený vzhled a velká bledost přivedly otce na myšlenku, že hoch nebude dlouho živ, nebo zůstane-li na živu, že bude rodině na obtíž.“

„Protože jím doma všichni pohrdali, nenáviděl také on své bratry i otce; když si v neděli hoši na náměstí hráli, býval stále bit. Teprve asi před rokem mu počala jeho hezká tvář získávat sympatie mezi dívkami.“¹⁷⁶

Georges je také původem z nemajetné venkovské rodiny. Pochází z Canteleu, avšak rodiče pro něho chtěli vždy jen to nejlepší. Přáli si, aby vystudoval, ale on u maturity dvakrát propadl. Na začátku knihy je již starším mužem, bývalým členem husarského pluku a povahu má spíše agresivní. Vzpomíná s radostí na chvíle, kdy si svou zlost vybíjel při vraždění chudých lidí v Africe. (To se projeví později, když surově zbije jednu ze svých milenek, Clotildu). Ovšem s vypočítavostí a se ženami má na rozdíl od Juliána zkušenosti již z dřívějších dob.

„Na vojně měl úspěch v posádkách, lehké štěstí v lásce, a dokonce i dobrodružství v lepší společnosti; svedl dceru jakéhosi berního úředníka, chtěla všechno opustit a jít za ním, potom ženu jakéhosi advokáta, která se pokusila utopit se ze zoufalství, že ji opustil. Jeho kamarádi o něm říkali: „To je lišák, to je pálený kostelník, to je mazaný chlapík, který si vždycky pomůže.“ A opravdu si slíbil, že bude lišákem, páleným kostelníkem a mazaným chlapíkem.“¹⁷⁷

4.1.2 Vzdělání a životní vzor

I když Julián nemá vzdělání, snaží se získat vědomosti pomocí četby. Inteligenci využívá pro uskutečnění svých ctižádostivých plánů, za kterými si tvrdě jde. Nechce se smířit s chudobou a věří, že má právo na lepší život. Má vytříbený postoj a jeho vzorem je Napoleon, kterého celý život obdivuje.

¹⁷⁶ Cit. STENDHAL. *Červený a černý*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958, str. 22.

¹⁷⁷ Cit. MAUPASSANT, Guy de: *Miláček*. Praha, 1968, str. 35.

„Dnes jsou čtyřicetiletí kněží, kteří mají stotisíc franků příjmu, to je kolikrát třikrát tolik, než měli proslulí Napoleonovi generálové. Kněží potřebují pomocníky. Hle, jak se ten smířčí soudce, dosud takový rozumný a poctivý starý muž, zneuctil ze strachu, aby nezbudil nelibost mladého třicetiletého vikáře! Musím se stát knězem!“¹⁷⁸

„Hluboká nedůvěra mu bránila, aby obdivoval Paříž živoucí, měl smysl jedině pro pomníky, které zde po sobě zanechal jeho hrdina.“¹⁷⁹

Georges žije v Paříži bez finančních prostředků a samostudium je pro něho nepředstavitelné. Závidí všem lidem kolem sebe a touží po velké kariéře. Na rozdíl od Sorela nemá pevnou vůli, vědomosti ani životní vzor a cíl, které by mu dopomohly se prosadit. Jediné, z čeho vychází, jsou vzpomínky na vojenské úspěchy.

„V Paříži je to jiné. Tady nelze pěkně a svobodně, daleko od spravedlnosti loupežit se šavlí po boku a s pistolí v ruce. Cítil v sobě všechny pudy poddůstojníka, puštěného se řetězu v porobené zemi. Těch dvou let v poušti opravdu litoval. Škoda, že tam nezůstal! Ale doufal, že si po návratu polepší. A zatím ... Ano, zatím je nyní v pěkné kaši.“¹⁸⁰

4.1.3 První kroky

Doba Juliánovi nedává možnost vyniknout podobným způsobem, jakým se mohl zviditelnit jeho idol. Zvolí proto příhodnější cestu a dává se na kněžskou dráhu. Rozhodne se udělat kariéru pomocí pokrytectví a přetvářky, přičemž je velmi schopný a dokonce mu nedělá problém naučit se nazpaměť celou latinskou Bibli. Štěstěna mu naskytá příležitost pracovat jako vychovatel dětí v rodině verrièreského starosty.

„Julán najednou přestal mluvit o Napoleonovi; prohlásil, že se chce stát knězem, a bylo ho v otcově pile stále vidět, jak se učí nazpaměť bibli, kterou mu farář půjčil. Překvapen jeho pokroky, trávil s ním dobrý stařec celé večery; vyučoval ho náboženství. Julián před ním projevoval jenom zbožné city. Kdo by byl tušil, že v té bleďoučké tváři se tají nezvratné rozhodnutí dát tisíckrát v sázku život, jen aby se domohl úspěchu.“¹⁸¹

Georges prožívá zpočátku úzkost nad svým životem a neštěstím a je nenávislný vůči každému, kdo se má lépe nežli on sám. Tato slabost se změní ve chvíli, kdy potká dávného přítele Forestiera, jenž mu nabídne pomoc sehnáním novinářské práce. Je tedy k sebezdokonalování přinucen až okolnostmi.

¹⁷⁸ Cit. STENDHAL, 1958, str. 28.

¹⁷⁹ Cit. STENDHAL, 1958, str. 230.

¹⁸⁰ Cit. MAUPASSANT, G., 1968, str. 7 – 8.

¹⁸¹ Cit. STENDHAL, 1958, str. 27.

„Kolem proudil unavený a pomalý dav a Duroy si stále říkal: Neřádi! Všichni ti pitomci mají v kapsách peníze.“¹⁸²

„Když Duroy došel na ulici, zaváhal, co má udělat. Měl chuť běžet, snít, jít vpřed, myslit na budoucnost a dýchat vlhký noční vzduch; ale pronásledovala ho vzpomínka na řadu článků, které po něm starý Walter žádal, a rozhodl se, že se hned vrátí domů a dá se do práce.“¹⁸³

4.1.4 Jednání a charakter

Juliánův skutečný charakter je velmi těžké odhadnout a v podstatě nikdy nevíme, co od něho můžeme čekat. Přetvařuje se, hodně předstírá a velmi často mění své názory podle situací a lidí, se kterými se stýká, takže čtenáře vždy překvapí. (např. pod slavníkem utajuje podobiznu Napoleona, kterého velice obdivuje, a nakonec ji spálí, aby nezničila jeho budoucnost).

„Má dobrá pověst by byla ztracena a zničena v jediném okamžiku!“ pokračoval Julián a díval se, jak pouzdro hoří. „A má dobrá pověst je všechno, co mám, žiji jenom z ní ... a to ještě jaký život, můj Bože!“ Únavou a soucitem, který cítil sám se sebou, se stal přístupnějším citům.“¹⁸⁴

Když se později dostává mezi vysoce postavené lidi a má možnost nahlédnout do jejich aktivit, mívá častokrát slabé chvíle a pochybuje, zda chce skutečně v tak zkažené společnosti žít. To se u Duroye nestává, jelikož mimo toho, že nemá vzor nebo vlastní ideál, podle kterého by se řídil, je jeho jednání dosti předvídatelné – jednoduše řečeno jde pouze o bezcharakterního kariéristu, který se přetvařuje v podstatě před každým, ale jeho myšlenky jsou jasné. Oproti Juliánovi nedochází u Georgese k žádným pochybám o společnosti, jejíž součástí touží být. Je to ctižádostivec a jeho touha po vzestupu roste při dosažení jakéhokoli sebemenšího úspěchu.

„Za povyku, který způsobil sborem zpívaný refrén, připomínalo Juliánovi svědomí: „Hle, tak vypadá špinavý blahobyť, k němuž dospěješ, a budeš ho moci užívat jen za takových podmínek a v takové společnosti! Budeš možná mít místo vynášející dvacet tisíc franků, ale zatímco ty se budeš cpát masem, budeš muset zakazovat ubohému vězni zpívat; budeš strojit hostiny z peněz, které jsi nakradl z jeho bídné stravy, a zatímco ty budeš hodovat, bude on ještě nešťastnější! Ó Napoleone, jak krásné bylo v tvé době získávat bohatství v nebezpečné bitvě! Ale zbaběle zvětšovat bolest ubožáka?“¹⁸⁵

„Julián měl ve svých pokusech o přetvařování málo úspěchu; býval občas znechucen, ba mívával i chvíle úplného zoufalství. „A i kdybych měl úspěch,“ říkal si, „mám žít celý život v tak špatné

¹⁸² Cit. MAUPASSANT, G., 1968, str. 8.

¹⁸³ Cit. MAUPASSANT, G., 1968, str. 32.

¹⁸⁴ Cit. Tamtéž, str. 62.

¹⁸⁵ Cit. STENDHAL, 1958, str. 138.

společnosti! Ve společnosti žroutů, kteří myslí jen na omeletu na špeku, kterou hltají při obědě, anebo ve společnosti lidí, jako je abbé Castanède, pro něž žádný zločin není dosti černý! Ti lidé se dostanou k moci; ale za jakou cenu, můj Bože! Lidská vůle je mocná, čtu to všude. Ale stačí k tomu, aby člověk překonal takový odpor? Velcí mužové měli lehký úkol; ať byli v sebevětším nebezpečí, vždy se jim nebezpečí zdálo krásné; ale kdo mimo mne může pochopit ohavnost toho, co mě obklopuje?“¹⁸⁶

4.1.5 První milenky

Julián se brzy rozhodne získat ženu svého zaměstnavatele, paní de Rênal. Zprvu tak činí, aby oklamal okolí, dokázal si své schopnosti a ponížil pyšného starostu tím, že mu „nasadí parohy“. Postupuje opatrně, krok po kroku a zprvu se vyhýbá lichotkám a přímému jednání. Svůj plán uskutečňuje pouhými pokusy o uchopení její ruky v zahradě a se vším si dává dostatečně na čas. Nakonec ji svede, a i když jsou jeho myšlenky zprvu velmi vypočítavé, zdá se, že je do ní po čase skutečně zamilován. Nedokáže však kvůli obavám ze zesměšnění se vystoupit z role muže zvyklého svádět ženy. Kvůli jejímu strachu z možného prorazení jsou nuceni se rozejít a Julián raději opustí město.

„Ale byl obětí podivné pýchy a i v nejsladších okamžicích si namlouval, že hraje úlohu muže zvyklého svádět ženy: vynaložil neuvěřitelné úsilí na to, aby pokazil vše, co měl v sobě milého. Místo aby vnímal smyslové vzněty, které vzbuzoval, a výčitky, jež jenom zvyšovaly její lásku, myslil stále jen na povinnost. Báł se, že by si hrozně vyčítal a že by se navěky zesměšnil, kdyby se odchýlil od ideálního vzoru, za kterým chtěl jít. Slovem, právě to, co Juliána povznášelo nad jiné, bránilo mu vychutnat štěstí, jež se mu nabízelo. Počínal si jako šestnáctiletá dívka s krásnými růžovými tvářemi, která je tak pošetilá, že když jde na ples, ještě se nalíčí.“¹⁸⁷

Jinak je to s Georgesem, který se při první příležitosti (na večeři u přítele Forestiera) předvádí a upoutává pozornost. Lichotí ženám, skládá jim poklony a ihned si vybírá svou první oběť. I když je ohromen krásou paní Foretierové, pro začátek se spokojí s její přítelkyní, vdanou Clotildou de Marelle. Během poměrně krátké doby je povýšen na vedoucího rubriky společenských zpráv a díky novinám začíná vstupovat do povědomí občanů Paříže.

„Milostivá paní, máte nejkrásnější náušnice, jaké jsem kdy viděl.“ „Je okouzující ... ale vyniká také proto, že je na tak rozkošném uchu.“¹⁸⁸

„Duroy uvažoval: „Je to snazší, než bych si byl myslil. Daří se to skvěle.“ A když se jejich rty oddělily, usmíval se beze slova a pokoušel se do svého pohledu vložit nekonečnou lásku.“¹⁸⁹

¹⁸⁶ Cit. STENDHAL, 1958, str. 182 – 183.

¹⁸⁷ Cit. STENDHAL, 1958, str. 86 – 87.

¹⁸⁸ Cit. MAUPASSANT, G., 1968, str. 28.

4.1.6 Postupný vývoj: vzdělání proti manželství

Julián se dostává do kněžského semináře, kde pokračuje ve svém růstu a sebezdokonalování. Zde se dále vzdělává, a i když není oblíben mezi studenty, zamilují si ho téměř všichni kněží, včetně biskupa.

„Znalosti zde nic neplatí!“ říkal si rozhořčeně, „pokroky v dogmatice, v církevních dějinách atd. se uznávají jenom zdánlivě. Vše, co se v těchto oborech přednáší, má za účel pouze chytit do pastí takové hlupáky, jako jsem já. Bohužel, má jediná zásluha byla v mých rychlých pokrocích, v tom, jak rychle jsem chápal ty hlouposti. Že by je v duchu oceňovali podle jejich pravé hodnoty? Že by o nich soudili jako já? A já jsem byl tak hloupý, že jsem byl na to pyšný. Prvenství, které stále získávám, mi zjednálo jenom zuřivé nepřátele.“¹⁹⁰

„Juliánovy rozumné úsudky byly tedy novým zločinem. Jeho spolužáci o něm přemýšleli a všichni hrůzu, kterou v nich budil, vložili nakonec do jediného slova: říkali mu MARTIN LUTHER; „obzvláště pro tu ďábelskou logiku, na níž si tolik zakládá,“ říkali mezi sebou.“¹⁹¹

„Prelát si dal přinést osm nádherně vázaných svazků a sám ráčil napsat na titulní list prvního svazku latinské pochvalné věnování Juliánu Sorelovi. Biskup si potrpěl na uhlazenou latinu; pak mu řekl vážným tónem, který byl v úplném rozporu s tónem jejich dosavadní mluvy: „Mladý muži, budete-li rozumný, dostanete jednoho dnes nejlepší faru mé diecése poblíž mého biskupského sídla; ale musíte být rozumný.“¹⁹²

Ředitel semináře mu později sežene nové zaměstnání a doporučí ho na místo sekretáře v rodině markýze de la Mole. Tato pracovní pozice je již na vysoké úrovni a Julián se dostává mezi skutečnou šlechtu, jak vždy chtěl. I když jím většina obyvatel domu nejprve pohrdá či se mu vysmívá, posléze jsou jím ohromeni.

„Julián odešel ze společnosti obklopující pohovku. Měl ještě málo smyslu pro okouzující duchaplnost posměšků. Aby se mohl smát nějakému vtípu, musel ten vtíp mít odůvodnění.“¹⁹³

„Jeho vzhled a chování neměly v sobě už nic venkovského, jinak tomu bylo s jeho hovorem; Ale bylo vidět, že je to muž, který dovede své mínění obhájit.“¹⁹⁴

Georges místo sebezdokonalení využije příležitosti, kdy Forestier umírá, a neváhá požádat jeho ženu o ruku. Činí tak ne jen kvůli přitažlivosti, ale pro vidinu dalšího povýšení v redakci. Vše se zdaří podle jeho plánu a brzy po svatbě s Madeleine získává funkci politického redaktora. Stále více vstupuje do povědomí vysoce postavených lidí.

„Co bude teď dělat? Koho si vezme? Poslanec, jak soudí paní de Marelle, nebo chlapíka s velkou budoucností, nějakého lepšího Forestiera? Má už nějaké návrhy, plány, už se rozhodla? Jak by si to

¹⁸⁹ Cit. MAUPASSANT, G., 1968, str. 76.

¹⁹⁰ Cit. Tamtéž, str. 177 – 178.

¹⁹¹ Cit. STENDHAL, 1958, str. 185.

¹⁹² Cit. STENDHAL, 1958, str. 203.

¹⁹³ Cit. STENDHAL, 1958, str. 252.

¹⁹⁴ Cit. STENDHAL, 1958, str. 275 – 276.

*přál vědět! Ale proč se tolik stará, co bude paní Forestierová dělat? Zamyslí se nad tím a uvědomí si, že ten neklid vyvěrá z nejasné a tajné postranní myšlenky, jaké tajíme i sami sobě a objevíme je, jen když prozkoumáme hlubiny svého srdce. Ano, proč by se nepokusil o tuto kořist sám? S ní by byl tak silný a mocný!*¹⁹⁵

*„Du Roy byl se ženou dva dny v Paříži a staral se znovu o svou rubriku; čekal, že však brzy drobné zprávy opustí, převezme nadobro Forestierovu funkci a věnuje se výhradně politice.“*¹⁹⁶

*„Du Roy se v politických kruzích stával slavným. Jak jeho vliv rostl, cítil na tlaku rukou při podání, na rychlosti při smekání klobouků.“*¹⁹⁷

4.1.7 Změna jména

Julián se zamiluje do markýzovy dcery Matyldy, a ta se rozhodne vzít si ho za manžela. Její otec je proti, ale když vidí neústupnost dcery, ke sňatku svolí. Umožní tedy Juliánovi změnit jméno na *Julián Sorel de la Vernaye* a udělá z něho husarského nadporučíka. To se Juliánovi velmi líbí a okamžitě odjíždí do Štrasburku vykonávat svou vojenskou povinnost, jak vždy chtěl. Pozorujeme tedy další kariérní postup.

*„Varuji Vás, abyste se nedopustila nových ztřeštěností. Přikládám diplom husarského nadporučíka pro pana Juliána Sorela de la Vernaye. Vidíte, co všechno pro něho dělám. Neodporujte mi, nevyptávejte se mě.“*¹⁹⁸

*„Za několik dní měl patnáctý husarský pluk, jeden z nejskvělejších pluků armády, cvičení na štrasburském cvičišti. Pan rytíř de la Vernaye měl nejkrásnějšího koně z celého Alsaska. Stál ho šest tisíc franků. Byl jmenován nadporučíkem, ačkoliv předtím byl poručíkem jen v kontrolních záznamech pluku, o němž jakživ neslyšel.“*¹⁹⁹

Madeleine napadne změnit Georgesovi jméno na více šlechtické. Společně vymyslí urozenější *Du Roy de Cantel* a Georges to okamžitě přijme za své. Cítí se důležitě, podepisuje se jím pod všemi články a dělá, jako by se aristokratem narodil. Manželství s Madeleine ho brzy omrzí a on zakusí chuť nevěry se svou první milenkou Clotildou.

*„Pocíťoval radostnou chuť vykládat kolemjdoucím: „Jmenuji se du Roy de Cantel.““*²⁰⁰

*„Mladý novinář nyní podepisoval své feuilletony D. de Cantel, drobné zprávy Duroy a Du Roy politické články.“*²⁰¹

¹⁹⁵ Cit. MAUPASSANT, G., 1968, str. 159.

¹⁹⁶ Cit. MAUPASSANT, G., 1968, str. 190.

¹⁹⁷ Cit. MAUPASSANT, G., 1968, str. 194.

¹⁹⁸ Cit. STENDHAL, 1958, str. 429 – 430.

¹⁹⁹ Cit. STENDHAL, 1958, str. 433.

²⁰⁰ Cit. MAUPASSANT, G., 1968, str. 171.

²⁰¹ Cit. MAUPASSANT, G., 1968, str. 174.

„A nyní mu zase tiskla ruku ona, velmi dlouho a velmi silně; a Du Roy cítil, jak ho to němé přiznání dojíká, najednou zase vzplál touhou po té bohémské paničce, dobračce, která ho snad má opravdu ráda. „Zítřka ji navštívím,“ pomyslí si.“²⁰²

4.1.8 Následující odlišnosti

Juliánův sňatek s Matyldou, který měl za nějakou dobu nastat, je zmařen kvůli dopisu od první milenky paní de Rênal. Ta vyzrazuje vše o Juliánových předešlých avantýrách s ní samotnou a markýz de la Mole sňatek okamžitě ruší. Julián se naštve a poprvé u něho pozorujeme agresivní jednání bez přemýšlení nad následky. Sežene dvě pistole a je připraven zabít bývalou přítelkyni. I když ji jen postřelí, je zajat a uvržen do žaláře.

„Mohl bych odpustit všechno, jen to ne, že jste byla plánovitě svedena, poněvadž jste bohatá. To je hrozná pravda, má nešťastná dcero. Dávám Vám své čestné slovo, že nesvolím nikdy k sňatku s tím člověkem.“²⁰³

„V tu chvíli ministrant, jenž přísluhoval při mši, zvonil k pozdvihování. Paní de Rênal sklonila hlavu a záhyby šálu jí na chvíli téměř úplně zakryly. Julián ji už tak dobře nepoznával. Vystřelil po ní, ale nezasáhl ji. Vystřelil po druhé; paní de Rênal klesla na zem.“²⁰⁴

Georges zachází se svou sebedůvěrou a odhodláním tak daleko, že si namluví i ženu vedoucího novin, paní Virginii Walterovou. Ačkoli ho skutečně miluje, on ji pouze využívá pro vlastní užitek jako předešlé milenky. Virginie se mu snaží stále zavděčit a dokonce mu vyzrazuje tajné plány manžela, na kterých Du Roy později vydělá nějaké peníze. Ale ani to povýšenci nestačí, opovrhuje jí a neustále ji uráží. Během svých milostných avantýr přinutí ženu, aby mu přenechala polovinu jmění po hraběti Vaudrecovi. Tuto žádost odůvodňuje obavami z pomluv o počestnosti své ženy.

„Myslí si: „Co mi ta stará sůva ještě chce? Vsadil bych se, že nic nemá. Bude mě zase vykládat, jak mě zbožňuje.“²⁰⁵

„Virginie opakovala: Udělali obrovský podnik. Obrovský. Ostatně to řídil Walter, a ten se v tom vyzná. Opravdu skvělý tah.“ Ztrácel při těch úvodních větách trpělivost. „Tak už pověz!“²⁰⁶

„Nu, jestli chceš, drahoušku, půjdu ještě jednou k notáři Lamanezrovi sám, poradím se s ním a vysvětlím mu všechno. Povím mu o svých výhradách a k tomu řeknu, že jsme se dohodli rozdělit se kvůli lidem, aby o nás neroznášeli klepy. Jakmile přijmu polovinu dědictví, je jasné, že se nikdy

²⁰² Cit. MAUPASSANT, G., 1968, str. 206.

²⁰³ Cit. STENDHAL, 1958, str. 434.

²⁰⁴ Cit. STENDHAL, 1958, str. 436.

²⁰⁵ Cit. MAUPASSANT, G., 1968, str. 246.

²⁰⁶ Cit. MAUPASSANT, G., 1968, str. 249.

nemůže posmívat. Jako bych řekl veřejně: „Má žena přijímá, protože přijímám já, a jen já mohu posoudit, co může dělat, aniž se zostudí.“ Jinak by z toho byl skandál.“²⁰⁷

4.1.9 Závěr knihy a pointa

V žaláři nastává zvrát Juliánovy povahy. Jeho ctižádostivost opadá a on lituje své dřívější pýchy a pokusu zastřelit paní de Rênal. Uvědomuje si, že ji skutečně miluje a o to větší výčitky svědomí cítí vůči Matyldě. Ačkoli se obává smrti, u soudu otevřeně pohrdá společností a samotnými porotci. Nestojí o odpuštění a je připraven nést odpovědnost za svůj nekalý čin. Přestože se dotkl vysněného cíle být členem vysoké společnosti, která ho respektuje, osud pak náhle vše zmařil. Hrdina umírá setnutím hlavy a obě milenky truchlí nad jeho smrtí.

„Je zvláštní,“ řekl si Julián jednoho dne, když Matylda odešla z vězení, „že mě tak prudká vášeň nechává úplně chladným! A před dvěma měsíci jsem ji zbožňoval! Ale je hrozné, když člověk cítí, že je nevděčný a nemůže se změnit. Což jsem sobec?“ Dělal si proto pokořující výčitky. Ctižádost v jeho srdci pohasla, ale z jejího popela se zrodil jiný cit; nazýval jej lítost nad tím, že chtěl zavraždit paní de Rênal. Ve skutečnosti ji šíleně miloval.“²⁰⁸

*„Nežádám o milost,“ pokračoval Julián pevnějším hlasem. „Nedělám si naděje; čeká mě smrt. Bude spravedlivá. Ukládal jsem o život ženy, která je hodna vši úcty, vši vážnosti. Můj zločin je ohavný a spáchal jsem jej po předchozím uvážení. Zaslouhuji tedy smrt, páni porotci. Ale i kdybych byl méně vinen, vidím zde lidi, kteří nebudou dbát na to, že by mé mládí mohlo zasloužit slitování. Budou ve mě chtít potrestat a navždy zastrašit ty mladé lidi, kteří se narodili v nižší společenské vrstvě, a třebaže sklíčení chudobou, byli tak šťastni, že si mohli osvojit dobré vychování, a jsou tak smělí, že se odvažují do kruhů, jež boháči s pýchou nazývají dobrou společností. To je můj zločin, pánové, a bude potrestán tím přísněji, že nejsem souzen sobě rovnými. Nevidím na lavicích porotců ani jednoho zbohatlého sedláka, nýbrž jenom rozhořčené měšťáky ...“*²⁰⁹

Georges proti tomu postupuje i nadále velmi vypočítavě, rozvádí se s Madeleine a svádí dceru Walterových. S mladičkou Suzanne se podruhé ožení a tím si vydobyde místo šéfredaktora v redakci *La vie Française* a ještě větší popularitu mezi vysoce postavenými lidmi. Ani tento sňatek však není z lásky a Du Roy se již při výstupu s kostela usmívá. Přemýšlí totiž, kdy opět navštíví svou milenkou Clotildu. Je zřejmé, že u něho nikdy nešlo o skutečnou lásku a že s větším vzestupem jeho touha po moci ještě více roste.

*„Hned zítra požádám o rozvod. Vrátím ji nebožtíku Forestierovi.“*²¹⁰

²⁰⁷ Cit. MAUPASSANT, G., 1968, str. 265 – 266.

²⁰⁸ Cit. STENDHAL, 1958, str. 455.

²⁰⁹ Cit. STENDHAL, 1958, str. 466.

²¹⁰ Cit. Tamtéž, str. 299.

„Počátkem září La Vie Française seznámila, že se baron Du Roy de Cantel stává jejím šéfredaktorem, pan Walter si ponechal titul ředitele. Svatba šéfredaktora byla opravdová pařížská událost, o Georgesu Du Royovi i Walterových se v poslední době hodně mluvilo. Všichni lidé, o nichž se píše ve společenské rubrice, prohlásili, že se na to půjdou podívat.“²¹¹

4.1.10 Shrnutí

Závěrem bychom si měli položit otázku, jsou-li arivisté z románů totožní. Odpověď však nemůže být jednoznačná, ačkoli jde jistě v obou případech o arivistické jednání.

Shodné je, že vše, co se v knihách odehrává, souvisí s příběhy hlavních postav. U obou hrdinů nalézáme totožnou motivaci pro boj za život v lepší společnosti. Oba jsou ovlivněni poměry venkovského prostředí, z něhož pocházejí, a ani jeden se nehodlá smířit s chudobným životem.

Jak Julián, tak Georges získá ve svém životě šlechtický titul. V případě Juliána jde o změnu jména a funkci husarského nadporučíka. Přestože je nadšen, protože má nastoupit do armády, jak si vždy přál, jde jen o chvilkovou záležitost. Když se prozradí Juliánův dřívější milostný poměr, otec Matyldy de la Mole ho nově obdržených hodností zbaví. Georges Duroy si díky nápadu ženy Madeleine změni jméno sám. Avšak on ho narozdíl od Juliána okamžitě přijímá za své. Nechává se jím všude oslovovat, podepisuje jím novinové články a cítí se, jako by mu odjakživa patřilo.

Nicméně způsoby jednání a konkrétní postupy pro zviditelnění se jsou v některých ohledech odlišné. Rozdílnost pozorujeme především v kariérním růstu. Julián stoupá výš s pomocí své inteligence, znalosti Bible a schopnosti získat si úctu slušným a vytříbeným chováním. Prosazuje se pomocí důkladného sebeovládání, pokrytectví a přetvářky v náboženství. Ačkoli Juliánovi chybělo vzdělání, snažil se znalosti dohnat četbou. Vždy u něho byla zřejmá touha po poznání. Začal jako vychovatel s odhodláním docílit kněžského postavení a později se dostal k pozici sekretáře v rodině markýze. Během knihy pozorujeme jeho další vývoj a snahu na sobě zapracovat (například odjede do církevního semináře). Postupuje mezi kleriky a díky schopnosti studovat a zapřít svá přesvědčení ho mají v oblibě i nejvyšší duchovní. Georges využívá k postupu svého šarmu, vypočítavosti a

²¹¹ Cit. MAUPASSANT, G., 1968, str. 316.

schopnosti zapůsobit na ženy. Oproti Juliánovi neproказuje nikdy žádnou touhu po vzdělání a je až okolnostmi donucen na sobě zapracovat. Jeho novinářská kariéra se stále vyvíjí a zvětšuje a on má díky tomuto růstu možnost nahlédnout do všech společenských vrstev. Tak se seznamuje s vysoce postavenými lidmi a také s jejich ženami. Tyto ženy jsou později schopny udělat cokoli pro jeho lásku, a on je pouze využívá k dosažení svých cílů. S vidinou získat lepší postavení se dokonce dvakrát ožení.

Další odlišností je přístup k ženám. Julián je sice také okouzloval svou jemnou tváří, ale jakožto budoucí kněz je současně ohromoval znalostmi latiny, kultivovaným vystupováním a slušnou mluvou. V jeho případě se dá hovořit o dvou osudových milenkách, přičemž obě v daných chvílích skutečně miloval. Ačkoli si zprvu představoval, jak mu tyto ženy dopomohou ke kariéře, nakonec tomu tak nebylo. Žádná žena kvůli němu neopustila manžela a nebyla Juliánem ve společnosti zahanbena. Zato Georges si vybíral pouze ty ženy, které mu mohou dopomoci ke kariéře a které chtěl nějakým způsobem využít. V příběhu figuruje více milenek a všechny by pro něho obětovaly cokoli na světě, ale on nemiluje ani jedinou. Všemi pohrdá a některé dámy i veřejně ponižuje. Jde mu vždy pouze o chtič a touhu po kariérním vzestupu.

Dalším rozdílným prvkem je, že u Juliána dochází k jistému uvědomění. Po uvrhnutí do žaláře přemítá nad životem a lituje svého ctižádostivého jednání. Můžeme tedy konstatovat, že i když byl během života cílevědomým pokrytcem, nakonec si uvědomuje hanebnost svého chování a lituje všech promyšlených podlých činů. Ačkoli se tedy Julián od počátku snažil vyhnout předurčenému osudu chudáka a postavil se proti svému determinismu, osud nad ním nakonec zvítězil a hrdina zemřel. U Georgese můžeme dojít k závěru, že své předchozí jednání shledává příhodným, jelikož mu všechny nečestné činy pouze dopomohly k vysněné kariéře. Za celou dobu tedy ničeho nelituje a svůj úspěch si velmi užívá. I v závěru knihy projevuje pokrytectví, když pár chvil po svatbě myslí na nevěru s první milenkou. Georges se z předurčeného osudu vymanil a získal díky druhému manželství ještě lepší pracovní pozici.

Můžeme shrnout, že i když jde v obou případech o arivistické jednání, hrdinové se poněkud liší. K dosažení svého cíle, úspěchu a kariérního růstu užívají rozdílných prostředků, přičemž každý z nich dochází v závěru k odlišnému přesvědčení.

4.2 ODLIŠNOST KNIH

Následující podkapitola nás seznámí s odlišnostmi týkajícími se zpracování knih.

Stendhal psal svá díla v období mezi romantismem a realismem. Byl ovlivněn Velkou francouzskou revolucí a stal se nepřitelem dvorského klasicismu a krále. Jakožto starší autor vydává knihu *Červený a černý* již roku 1830. Maupassanta ovlivnily společenské problémy a zkažená společnost naturalistického období. Román *Miláček* (1855) publikuje až o padesát pět let později.

Jak bylo již řečeno ve druhé kapitole, autoři se pro svou tvorbu nechávali inspirovat vlastními životy a skutečnými událostmi. Podnětem k sepsání románu byla pro Stendhala informace z *Gazette des Tribunaux*, tedy novinářská zpráva ze soudní síně. *Antonio Berthet*, který pracoval jako vychovatel u paní Michoudové, byl v únoru 1828 popraven za to, že se jí pokusil zavraždit. Maupassant vycházel z vlastního poznání nepříjemné a mnohdy drsné reality. Jeho vzorem pro tvorbu byli především zkorumpovaní žurnalisté, politické intriky a zkažená buržoazní společnost.

U Maupassanta žádné alegorie nenacházíme, avšak Stendhal jinotaje používá hned v názvu knihy *Červený a černý*. Tyto barvy značí dvě cesty v životě Juliána Sorela. Červená je určena podle barvy vojenské uniformy a revoluce, kdežto černá symbolizuje kněžskou sutanu, církevní tmářství, zaslepenost božích služebníků (kněží, kleriků, biskupů), despotismus a systém zřízení neumožňující důstojně žít.

Knihy se liší i kompozicemi. Stendhalovo dílo je rozčleněno do kapitol s názvy, přičemž v každém záhlaví nacházíme verše z děl klasiků. Děj románu je současně kronikou, zakládající se na chronologickém postupu. Autor líčí historii politické situace ve Francii, zachycuje vládu Ludvíka XIV., Karla IX., pád Napoleona a Bourbonskou restauraci. Do děje jsou vkládány epizodní příběhy a autorské komentáře. Román *Miláček* obsahuje pouze jedinou epizodu (kdy Georges Duroye odjede na venkov, aby představil svou ženu rodičům), jinak se děj odehrává v Paříži. Kniha není napsána na způsob kroniky, kapitoly jsou rozlišeny pouze čísly a Maupassant do děje nevstupuje.

Oba autoři se od naturalismu odkláněli, přestože sdíleli některé jeho prvky (pesimistické ladění děje, skepse, strach). Můžeme konstatovat, že Maupassant

v Miláčkovi předkládá reálnou možnost dosažení a jakýchkoliv cílů. Na rozdíl od naturalistů (např. Zola) ukazuje, že je možné získat cokoli, co si člověk zamane, pokud myslí pouze na sebe. Nejde tedy o předurčenost osudu, ale o cílevědomost, bezohlednost, vypočítavost a pokrytectví. Oproti tomu u Stendhala vyvozujeme, že ve své tvorbě zavrhuje možnost vymanění se z pout osudu a determinace.

„Pánové, nemám čest náležet k vaší společenské třídě, vidíte ve mně selského synka, který se vzbouřil proti nepřízni osudu.“²¹²

²¹² Cit. STENDHAL, 1958, str. 466.

ZÁVĚR

Cílem bakalářská práce bylo zejména zobrazení arivistického jednání hrdinů z románů Červený a černý a Miláček, přičemž šlo o komparaci hlavních postav toužících se dostat na společenský vrchol. Práce se skládá se ze čtyř kapitol a je tematicky rozdělena na část teoretickou a praktickou.

V prvních dvou kapitolách šlo zejména o teoretické získání poznatků potřebných k rozboru knih. Z toho důvodu byla tato část práce věnována životopisům autorům a období francouzského realismu a naturalismu. Pro tento teoretický základ bylo čerpáno z poznatků francouzské i české literatury.

V první kapitole jsme byli obeznámeni s historickým kontextem a obě zmíněná období jsme více přiblížili. O realismu nyní víme, že se formoval v průběhu staletí a jakožto literární a kulturní hnutí usiloval o zobrazení reality co nejvěrnějším způsobem. Autoři líčili neduhy první poloviny devatenáctého století a náměty svých děl přebírali většinou z pravdivých příběhů. Součástí realismu je kritický realismus, popisující situaci porevoluční Francie a zaměřující se především na podrobnou kritiku celé společnosti a mravů buržoazie. Navazující literární směr naturalismus vyjadřoval skutečnost na základě pečlivé dokumentace z experimentálních věd. Zájem o vědu a genetiku v té době podporoval touhu po zobrazení reality bez idealizace. Autoři kritizovali mravy zkorumpované společnosti a neostýchali se detailně popsat pařížské „podsvětí“ s jeho deklasovanými živly.

Většina spisovatelů vkládá do svých prací životní názory, postoje, a výhrady. U některých literárních děl nám mohou tyto autobiografické prvky mnohé objasnit. Pro náš rozbor byla znalost životopisů tvůrců velmi podstatná. Jak jsme mohli vyvodit z druhé kapitoly, oba autoři se při psaní děl inspirovali vlastními životy. U Stendhala je nepochybně znát vliv Voltaira a filozofie 18. století. Stejně jako Julián Sorel (Červený a Černý) i Stendhal opovrhoval náboženskou přetvářkou a měl odpor k rojalistickým ideám. Oproti Sorelovi byl Stendhal skutečně vojákem napoleonské armády a nějakou dobu pobýval v milované Itálii. Zemřel roku 1842 v Paříži a nejvíce ho proslavily romány: Červený a černý a Kartouza Parmská. Také Guy de Maupassant nacházel podněty pro psaní ve svém životě. Líčení normandského venkova, život vojáka v národní gardě, popis

úřednické práce na ministerstvu mezi kolegy usilujícími pouze o kariérní růst, také láska k ženám, cesty do zahraničí, nebo vliv nemoci, to vše nalzáme v jeho románech, povídkách, statích a esejích. Po pokusu o sebevraždu pod vlivem nemoci a halucinací byl autor umístěn do psychiatrické léčebny, kde zemřel na progresivní paralýzu v červenci 1893. V průběhu života vydal šest velkých románů, mnoho povídek a novinových článků.

Praktická část práce nám pomocí slovníkových definic odpověděla na otázku: kdo je arivista a vyložila tento pojem. Dočetli jsme se, že arivismus představuje nezdravou ctižádostivou touhu po kariérním růstu a společenském vyniknutí, bez ohledu na prostředky zvolené k dosažení určeného cíle. Před samotným rozbořem byly v krátkosti nastíněny obsahy románů. Stěžejním a společným motivem je pro obě knihy arivismus, ale například u Stendhala je možné pozorovat i jiné náměty (důležité popisy historických souvislostí). Posledním bodem této části bylo předložení komentářů a úryvků z knih dokládajících arivistické jednání hrdinů.

V závěru jsme přistoupili ke konečné analýze, tedy ke komparaci hlavních postav, Georsege Duroye a Juliána Sorela. Jak jsme se přesvědčili, šlo o dva ambiciózní muže, kteří toužili zlepšit svůj život dosažením velkolepé kariéry a nehodlali ustoupit ze splnění svého snu. Jejich rozdílnost jsme našli především ve způsobu kariérního růstu a přístupu k ženám. K zásadnímu rozdílu jsme došli při porovnání závěrů knih, kdy Julián v žaláři dochází k uvědomění a lituje zlých činů, zatímco Georges postupuje bezohledně dál ve své kariéře a docílí druhého výhodného sňatku bez lásky. V úplném závěru čtvrté kapitoly jsou ještě zmíněny odlišnosti, které se týkají rozdílného zpracování a kompozice knih.

Psaním této bakalářské práce jsem si ucelila pohled na literaturu 19. století a v té souvislosti jsem nahlédla i na životy a tvorbu Stendhala a Maupassanta. Během psaní jsem dospěla k názoru, že arivismus vyjádřený v obou knihách představuje bravurní tvůrčí syntézu vlivu společenského prostředí a podmínek na konkrétního jedince s určitými charakterovými rysy.

RESUMÉ

Ce travail propose une étude du personnage de l'homme arriviste dans les œuvres de Stendhal et de Maupassant. Il se compose de quatre chapitres se divisant sur les parties théoriques et pratiques.

Le premier chapitre comporte les définitions et les caractéristiques du réalisme et du naturalisme. Le réalisme est un mouvement littéraire et culturel du XIXe siècle. Comme son nom l'indique, il désire représenter la réalité, telle quelle, avec la méchanceté morale du siècle. Les auteurs ont pris leur inspiration dans de vraies histoires. Ils ont voulu représenter le plus fidèlement possible la réalité, sans l'idéaliser. Le naturalisme est un mouvement littéraire qui a prolongé le réalisme. Il s'inspire des sciences expérimentales et exprime la réalité en s'appuyant sur un travail de documentation minutieux. L'utilisation des thèmes liés aux intérêts de la science et de la génétique a été caractéristique pour la littérature du XIXe siècle. Les auteurs ont ouvertement décrit la misère, la pauvreté, des personnes déclassées et la société corrompue. Cette partie explique aussi le contexte historique, les attributs principaux et décrit les représentants de ces mouvements.

Le deuxième chapitre se consacre à la vie de Stendhal et de Maupassant. Le grand représentant du romantisme Henri Beyle (*Stendhal*; 1783 – 1842) était un écrivain français, essayiste et romantique qui s'est intéressé à la philosophie du XVIIIe siècle. Comme soldat dans l'armée de Napoléon, il a découvert l'Italie où il a passé plus tard une partie de sa vie. Il est mort en 1842 à Paris. Stendhal est connu en particulier pour ses romans *Le Rouge et le Noir* et *La Chartreuse de Parme*. Guy de Maupassant (1850 – 1893) était un écrivain français, journaliste et dramaturge. Il s'est consacré entièrement à l'écriture après son premier succès grâce aux livres *Boule-de-Suif* et *La Maison Tellier*. Il a rencontré les grands écrivains de l'époque et il a beaucoup voyagé. Puis il est tombé malade et tenta de se suicider. Il est mort plus tard dans une maison de santé. Il a publié six grands romans et aussi beaucoup de nouvelles et d'articles dans les journaux.

Dans la partie pratique se trouve le troisième chapitre qui explique le terme arriviste. Nous y voyons les définitions des dictionnaires, puis nous présentons l'analyse de l'image du personnage de l'homme arriviste dans les œuvres de Stendhal et de Maupassant.

Ces exemples ont été utilisés pour prouver que l'évolution de la position sociale des héros dans les romans confirme le comportement arriviste.

Le dernier chapitre développe la comparaison des attitudes des héros. Les personnages principaux *Georges Duroy* et *Julien Sorel* ont des éléments identiques mais aussi des éléments différents. Les deux sont ambitieux et veulent améliorer leur vie, atteindre une grande carrière et réussir à tout prix. Mais la différence se trouve à la fin des livres, quand Julien est en prison, il réfléchit beaucoup et regrette sa vie, alors que Georges agrandit sa carrière grâce à un nouveau mariage sans amour.

BIBLIOGRAFIE

1. BUBENÍKOVÁ, Miluša a kol. *Slovník světové literatury: autoři a díla, směry*. Praha: Fortuna, 1993. ISBN 80-716-8080-X.
2. DOLEJŠÍ, Pavel. *Školní slovník světových spisovatelů*. Praha: Pavel Dolejší, 2007. ISBN: 978-80-86480-06-0.
3. FILIPEC, Josef a kol.: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR*. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0493-9.
4. FRYČER, Jaroslav a kol. *Slovník francouzsky píšících spisovatelů*. Praha: Libri, 2008. ISBN: 80-7277-130-2.
5. GUILBERT, Louis et al. *Grand dictionnaire des lettres: Grand Larousse de la Langue Française en 7 volumes*. Paris: Larousse, 1986. ISBN 2-03-101371-8.
6. HAŠKOVEC, Vít, MÜLLER, Ondřej: *Galerie géníů: 222 osobností, které změnily svět*. Praha: Albatros, 2004. ISBN 80-00-01517-X.
7. IMBS, Paul et al. *Trésor de la langue française: Dictionnaire de la langue du XIXe et du XXe siècle (1789-1960)*. Paris: Centre National de la Recherche Scientifique, 1974. ISBN 2-222-01623-1.
8. JEUGE-MAYNART, Isabelle et al. *Le Petit Larousse illustré 2014*. Paris: Larousse, 2013. ISBN 978-2-03-587365-1.
9. KLIMEŠ, Lumír, ŠUSTR, Karel. *Slovník cizích slov*. 5. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1994. ISBN 80-04-26059-4.
10. KOHLÍČKOVI, Marcela, Josef a kol.: *Slovník cizích slov*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2000. ISBN 80-7181-376-1.
11. KRAUS, Jiří, PETRÁČKOVÁ, Věra. *Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]*. Praha: Academia, 2001. ISBN 80-200-0982-5.

12. LAGARDE, André, MICHARD, Laurent. *Francouzská literatura 19. století*. Praha: Garamond, 2008. ISBN 978-80-7407-026-6.
13. LITTRÉ, Émile et al. *Le nouveau petit Littré*. Paris: Édition Garnier, 2009. ISBN 978-2-253-08827-1.
14. MAUPASSANT, Guy de. *Miláček*. Praha: Odeon, 1968.
15. MÉVEL, Jean-Pierre et al. *Dictionnaire Hachette Poche: Noms communs et noms propres*. Paris: Hachette Livre, 2013. ISBN 978-2-01-281518-6.
16. NOVÁK, Arne, NOVÁK, Jan-Václav. *Přehledné dějiny literatury české od nejstarších dob až po naše dny*. Olomouc: R. Promberger, 1936–1939.
17. PAVEL, Jiří, POSPÍŠIL, Ivo: *Slovník epoch, směrů, skupin a manifestů*. Brno: Georgetown, 1993. ISBN-10: 80-901604-0-9.
18. PRUVOST, Jean. *Dictionnaire Bordas poche: Citations de la langue française*. Paris: Édition Bordas/SEJER, 2008. ISBN 978-2-04-731289-6.
19. ROY-REVERZY, Éléonore. *Réalisme et naturalisme*. Paris: Flammarion, 2002. ISBN: 978-2-0812-1523-8.
20. STENDHAL. *Červený a černý*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958.
21. VLAŠÍN, Štěpán a kol. *Slovník literárních směrů a skupin*. Praha: Encyklopedie Pyramida, Panorama, 1983.

SITOGRAFIE

1. Čtenářský deník, životopisy, čítanka a slohové práce | Studentský underground. [online]. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.cesky-jazyk.cz/cjl/>
2. Digitální knihovna Filozofické fakulty MU. [online]. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://digilib.phil.muni.cz/>

3. Histoire de France, et du Monde (Histoire pour Tous). [online]. [cit. 2014-06-09].
Dostupné z: <http://www.histoire-pour-tous.fr/>
4. Glosy.info - Společnost, politika, kultura, filosofie. [online]. [cit. 2014-06-09].
Dostupné z: <http://glosy.info/>
5. ČESKÝ JAZYK. [online]. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://cesky-jazyk.studentske.cz/>
6. Dějepis.com. [online]. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.dejepis.com/>
7. Pedagogická fakulta MU. [online]. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z:
<http://www.ped.muni.cz/>